

Llegir per...

Àmbit de la Comunicació

SUMARI

ORGANITZACIÓ DELS MÒDULS I LES UNITATS		7
INTRODUCCIÓ		9
PUNT DE PARTIDA		11
UNITAT 1	LLEGIR PER COMPRENDRE	
	QUÈ APRENDRÀS?	14
	CONTINGUTS	15
	ACTIVITATS D'APRESENTATGE	24
	ACTIVITATS D'AVUACIÓ	32
	SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRESENTATGE	38
	SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	44
	QUÈ HAS TREBALLAT?	47
	COM HO PORTO?	48
UNITAT 2	LLEGIR PER INFORMAR-SE	
	QUÈ APRENDRÀS?	50
	CONTINGUTS	51
	ACTIVITATS D'APRESENTATGE	62
	ACTIVITATS D'AVUACIÓ	69
	SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRESENTATGE	74
	SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	79
	QUÈ HAS TREBALLAT?	82
	COM HO PORTO?	83
UNITAT 3	LLEGIR PER ESTUDIAR	
	QUÈ APRENDRÀS?	85
	CONTINGUTS	86
	ACTIVITATS D'APRESENTATGE	96
	ACTIVITATS D'AVUACIÓ	104
	SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRESENTATGE	107
	SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	114
	QUÈ HAS TREBALLAT?	116
	COM HO PORTO?	117
UNITAT 4	LLEGIR PER GAUDIR	
	QUÈ APRENDRÀS?	119
	CONTINGUTS	120
	ACTIVITATS D'APRESENTATGE	132
	ACTIVITATS D'AVUACIÓ	137

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENENTATGE	141
SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ	144
QUÈ HAS TREBALLAT?	147
COM HO PORTO?	148

A l'inici del **mòdul** trobaràs sempre dos apartats:

Introducció del mòdul:

És la presentació del mòdul i s'hi explica en quin nivell es troba, si és comú o opcional i en quines unitats es divideix (Unitat 1: El text periodístic, Unitat 2...). També hi trobaràs un quadre amb els continguts de cada unitat.

Punt de partida:

Situa i fa reflexionar sobre els aspectes que es treballaran en el mòdul. Serveix per preguntar-te què saps sobre el tema que es tractarà abans de començar les unitats.

Cada **unitat** didàctica està estructurada en:

Què treballaràs?:

Són els objectius que es treballaran en la unitat i que al final hauràs d'haver assolit. Inclou també l'apartat **Com ho trobaràs?** on hi ha els continguts de la unitat.

Bloc de continguts

1. **PER APRENDRE:** Continguts relacionats amb el tema central de la unitat.
2. **LLENGUA I SOCIETAT:** Continguts que relacionen el tema central de la unitat amb continguts lingüístics i sociolingüístics.
3. **GRÀMATICA:** Aspectes relacionats amb l'ortografia, la morfologia i la sintaxi que són necessaris per treballar el tema central de la unitat. Les explicacions que fan referència a la gramàtica i a l'ortografia castellana s'han escrit en aquesta llengua i van precedides al començament pel símbol ▼ i finalitzen amb el símbol ▲.
4. **LÈXIC:** Continguts i estratègies per aplicar i millorar la comprensió i producció de les paraules i el seu significat.

Bloc d'activitats

ACTIVITATS D'APRENTATGE: Contenen activitats per practicar els continguts explicats en el bloc anterior. Les activitats d'aprenentatge estan separades pels mateixos apartats que hi ha en el bloc de continguts (*Per aprendre, Llengua i societat, Gramàtica i Lèxic*).

ACTIVITATS D'AVUACIÓ: Són activitats que engloben tots els aspectes que s'han treballat en la unitat i representen la consolidació dels objectius plantejats al principi d'aquesta.

Bloc de solucions

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENTATGE: Són les respostes de les activitats d'aprenentatge.

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ: Són les respostes de les activitats d'avaluació.

Què has treballat?:

És un mapa conceptual que resumeix els continguts que s'han estudiat en la unitat, serveix per recordar breument tot el que s'ha après.

Com ho porto?:

És un quadre d'autoavaluació que indica si s'han assolit els objectius de la unitat en relació amb les activitats.

El mòdul que tens a les mans es titula *Llegir per...* aprendre i és el quart mòdul del primer nivell de l'àmbit de la comunicació del GES.

MÒDULS COMUNS	
1. La premsa 2. Comprensió oral 3. Textos escrits 4. Llegir per...	Nivell 1
5. Temes i mites 6. Lectura de la imatge 7. Comentari de textos no literaris	Nivell 2
8. Teatre 9. Club del llibre 10. Cinefòrum	Nivell 3

Aquest mòdul està format per quatre unitats didàctiques:

Unitat 1 Llegir per comprendre

Unitat 2 Llegir per informa-se

Unitat 3 Llegir per estudiar

Unitat 4 Llegir per gaudir

Quadre de continguts **MÒDUL 04 LLEGIR PER...**

	Unitat 1	Unitat 2	Unitat 3	Unitat 4
Per aprendre	Estratègies lectores. Tècniques de comprensió de textos.	Llengua oral i llengua escrita. La interpretació del text informatiu. La recerca d'informació.	El subratllat, el resum i l'esquema. Els connectors. El registre científicotècnic.	El text literari. El llenguatge literari: la connotació. El comentari del text literari.
Llengua i societat	Tipus de senyals: indicatiu, icona i símbol.	El signe lingüístic: significat i significant.	Característiques del signe lingüístic.	El registre literari.
Gramàtica	Modalitats de l'oració. Ortografia de g / j, tg / tj en català. Ortografia g/j en castellà.	El pronom: classificació dels pronoms. Ortografia de x / ix, tx / ig en català. Ortografia x/s en castellà.	L'adverbi: tipus d'adverbi. Ortografia de l / ll en català. Ortografia de la y/ll en castellà.	La preposició. La conjunció. Ortografia de la h.
Lèxic	La composició. Ús del guionet.	Locucions i frases fetes.	El sentit figurat.	Metàfora i comparació.

Per començar el mòdul et presentem una bateria de preguntes per introduir-te als continguts que hi trobaràs. D'aquesta manera podràs veure què saps sobre el tema.

Marca amb una **creueta** segons el que sàpigués:

Abans de començar el mòdul...	Em sona	Em sembla que ho sé	Ho sabria explicar
Sé llegir d'una manera ràpida i efectiva textos diversos?			
Sé entendre el sentit general d'un text?			
Sé algunes tècniques per comprendre millor els textos?			
Sé com llegir textos per buscar la informació que m'interessa?			
Sé fer resums i esquemes per entendre millor els textos?			
Sé aprofitar la lectura per passar estones divertides?			
Sé què és un senyal?			
Sé quins tipus de senyals existeixen?			
Sé què és un signe lingüístic i les seves característiques?			
Sé quin és el registre literari i quan s'utilitza?			

Abans de començar el mòdul...	Em sona	Em sembla que ho sé	Ho sabria explicar
Sé quines modalitats pot tenir una oració segons el sentit que li vull donar?			
Sé escriure correctament els sons g / j, tg / tj, x / ix, tx / ig?			
Sé quan he d'escriure la h?			
Sé què és un pronom i de quins tipus n'hi ha?			
Sé reconèixer els adverbis i fer-los servir en els meus textos?			
Sé què és una preposició i una conjunció i quan les he d'utilitzar?			
Sé què són els mots compostos?			
Sé quan he de posar guionet en els mots compostos?			
Sé algunes locucions i frases fetes d'ús popular?			
Sé què és el sentit figurat de la llengua?			
Sé què és una metàfora i una comparació?			

Unitat 1

13

LLEGIR PER COMPRENDRE

UNITAT 1 LLEGIR PER COMPRENDRE

Comunicació 4. LLEGIR PER...

QUÈ APRENDRÀS?

En aquesta unitat ens fixarem en la comprensió de textos i en com millorar la lectura a partir d'unes estratègies molt senzilles. Al final de la unitat podràs:

- Conèixer algunes estratègies per millorar les habilitats lectores.
- Aplicar tècniques bàsiques per comprendre textos.
- Conèixer què és un senyal i els tipus que n'hi ha.
- Identificar les modalitats de les oracions i les seves característiques.
- Escriure i pronunciar correctament els sons g / j i tg / tj.
- Conèixer com es formen les paraules a partir de la composició.
- Usar correctament el guionet.

COM HO TROBARÀS?

PER APRENDRE

- Estratègies per millorar la lectura de textos
- Tècniques per comprendre textos

LLENGUA I SOCIETAT

- Tipus de senyals:
 - Indici
 - Icona
 - Símbol

GRAMÀTICA

- Modalitats de l'oració
- Ortografia de g/j, tg / tj en català. Ortografia de g/j en castellà.

LÈXIC

- La formació dels mots: La composició
- Ús del guionet

1. PER APRENDRE

Llegir no consisteix a desxifrar les lletres que componen els mots, sinó a comprendre el text escrit. Una persona que llegeix bé, desenvolupa l'esperit crític i el pensament. Per millorar el teu coneixement i obtenir bons resultats en l'estudi de les unitats de qualsevol àmbit (matemàtiques, tecnologia, ciències socials o comunicació), hauràs de demostrar una bona comprensió lectora.

En aquesta unitat et donarem algunes eines i recursos per millorar la teves habilitats com a lector/a.

La vida diària ens porta a llegir textos de tota mena i els llegim de diferent manera. Segur que de vegades llegeixes per obtenir una informació concreta (per exemple, quan consultes la guia telefònica), per plaer (la lectura d'obres literàries, de còmics, assaigs), per informar-te (les notícies, els anuncis, les notes) o sense voler (les tanques publicitàries). Pots fer una lectura ràpida (fer un cop d'ull al diari) o una lectura reflexiva i pausada (una novel·la, un text que has d'estudiar, les instruccions d'un aparell, etc.).

Algunes tècniques per esdevenir un bon lector: la lectura ràpida

No sempre llegim tots els mots d'un text, un per un. Moltes vegades només llegim el que ens interessa del text i amb uns quants mots ens podem fer una idea general del contingut de l'escrit.

Ara, et proposem una activitat per comprovar la teva velocitat lectora i el grau de comprensió d'un text. A continuació tens una notícia breu. Abans de començar a llegir-la, tingues en compte aquestes preguntes: Què? Qui? On? Com? Quan? Per què?

Ara, fes una lectura ràpida i superficial de la notícia, sense preocupar-te gaire del contingut:

El cineasta italià Bernardo Bertolucci prepara una pel·lícula centrada en les revoltes d'estudiants del Maig del 68 francès. Durant el mes de novembre, el director serà a París fent el càsting d'aquest nou llargmetratge, que s'inspira en la novel·la de Gilbert Adair i que per a l'autor de *L'últim emperador* i *Novecento* suposa tornar al cinema políticament compromès. Fidel als seus principis, Bertolucci ha fet pública la seva simpatia pel moviment antiglobalització i el seu distanciament del govern conservador de Silvio Berlusconi, al qual imputa «el greu desastre cultural» italià.

(Avui, 11 de Novembre de 2001)

De segur que sense haver fet una lectura raonada, ets capaç de respondre algunes de les preguntes anteriors:

- Què? Nova pel·lícula sobre revoltes estudiantils
- Qui? Cineasta Bernardo Bertolucci
- On? Rodatge a París
- Quan? Mes de novembre

Aquestes respostes et permeten saber quin és el contingut de la notícia. Ara torna a llegir el text i fixa't en totes les informacions complementàries que conté.

Un lector/a eficaç, ha d'aconseguir llegir a una bona velocitat. Per augmentar la rapidesa lectora segueix aquestes recomanacions:

- No s'ha de fer una lectura mot a mot, sinó que hem de fixar-nos en petits grups de dues o tres (o fins i tot més!) paraules.

Fixar-se en grups d'unes quantes paraules permet una lectura més ràpida i eficaç

no

llegeixis

paraula

per

paraula

agrupa les paraules

de dues en dues

de tres en tres

o, si pots, més!

- S'ha de fixar la vista en la part superior de la grafia de cada mot, és a dir, es pot llegir un text mirant només la part superior de les línies, que són les que donen més informació. Comprova-ho tu mateix en aquest exemple:

La part inferior de la lletra és més difícil d'entendre

Reconeixem millor una lletra per la forma de dalt que per la de baix

- Evita resseguir el text amb el dit i no vocalitzis les paraules mentre llegeixes.
- Procura no tornar enrere per rellegir, això pot esdevenir un costum que fa més lenta la lectura.

Llegir per comprendre

Saber llegir ràpidament i comprensivament és bàsic, per aconseguir-ho tingues en compte el següent:

- Tenir un vocabulari ampli és important per a una bona comprensió (tingues a mà un diccionari).
- El context, és a dir, les circumstàncies en què es produeix l'escrit (lloc, temps, motiu i intenció), ens permet comprendre allò que l'autor vol dir.
- L'estructura del text: quan llegim hem de saber diferenciar les parts de l'escrit i saber localitzar les frases rellevants i les secundàries.
- El text acostuma a tenir senyals indicadors que ens anuncien les idees fonamentals i les parts, són mots com: *de primer, després, finalment, en resum*.

Ja varem dir que el missatge escrit es diferenciava de l'oral perquè perdurava en el temps, això significa que podem llegir textos que varen ser escrits fa temps. La major part de textos explicatius i narratius han estat escrits per ser llegits. Aquests textos acostumen a tenir una estructura amb parts ben diferenciades.

La lectura és un treball. Quan comences a llegir un text amb la intenció d'estudiar, pensa primerament en les coses que ja saps sobre el tema. De segur que tens coneixements previs que pots aprofitar.

A mesura que llegeixes, subratlla les idees principals i les dades secundàries (és a dir, els exemples, dades complementàries, etc.).

Si el text conté mots difícils que no entens, prova d'endevinar-ne el significat pel context, el contingut general del paràgraf o pel significat de la frase.

Llegeix aquest text de l'àmbit de les ciències socials. Hi apareixen marcats els mots que anuncien les idees principals, està dividit en parts i s'hi destaquen alguns mots difícils dels quals en pots deduir el significat gràcies al context:

LA REVOLTA FEUDAL

El creixement econòmic, **per una banda** va enriquir l'aristocràcia, **per l'altra** va qüestionar les bases del poder polític. **Tanmateix**, de moment, **només** hi havia un perdedor: la pagesia.

Les primeres embranzides de l'aristocràcia contra el poder comtal, ja en el segle X, van poder ser contingudes. **Però** ara, la riquesa dels llinatges nobles i la fragmentació del poder central deixaven el comte en una situació més que precària: era, **doncs**, el moment propici per dur a terme "l'assalt al poder comtal". La revol- ta tenia una **finalitat**: apoderar-se directament del poder i desfer-se de la tutela comtal.

Les lluites que es van produir entre el 1040 i el 1060 van provocar l'ensulsiada del vell edifici polític, **cosa que** va obligar a edificar-ne un altre sobre unes noves bases. Aquesta nova construcció serà, **en definitiva**, l'Estat feudal.

(J. Campàs. *La creació d'un Estat feudal*, ed. Barcanova)

Abans de llegir l'escrit, examina l'estructura del text: està organitzat en tres paràgrafs que correspondran al plantejament, explicació i conclusió.

Hem subratllat els mots que funcionen com a indicadors de les idees principals i secundàries del text:

Per una banda / per l'altra: van seguits d'exemples que il·lustren la idea principal.

Però: anuncia un canvi d'idea.

Doncs: indica la conseqüència dels fets exposats.

Els dos punts que segueixen el mot finalitat anuncia una idea rellevant.

Cosa que: ens avisa que la frase anterior és la causa de la que segueix.

En definitiva: anuncia la conclusió del text.

Hi ha dos mots difícils, però segurament en podràs deduir el significat gràcies a la resta de la frase:

Embranzides: a prop tens el mot *contra* que ens dona una pista; pot ser un atac contra alguna altra cosa.

Ensulsiada: aquest mot és d'ús poc freqüent, la frase diu que es va haver d'edificar un altre edifici polític a causa de l'*ensulsiada* de l'anterior. Pots deduir que aquest mot vol dir ensorrament, caiguda.

(Fes les activitats d'aprenentatge 1, 2, 3, 4 i 5)

Tipus de senyals: indicati, icona i símbol

En els primers mòduls hem vist com funciona la comunicació. Recorda que en un acte comunicatiu hi participen un emissor que transmet un missatge i un receptor que el rep. En aquesta unitat ens centrarem en els elements que formen el missatge. Per fer-ho hem de tenir present el concepte de signe o senyal. Un signe o senyal és un element físic que pot ser percebut per mitjà d'algun dels sentits i que transmet informació.

Existeixen tres tipus de signes:

INDICIS. Un indicati és un element que ens transmet informació perquè s'estableix una relació de causa-efecte. Això vol dir que l'indici és sempre provocat per una causa. Són exemples d'indici la febre, que indica que hi ha una malaltia; el fum, que ens indica que hi ha foc; els bassals, que ens indiquen que ha plogut; les arrugues de la cara d'una persona, que ens n'indiquen l'edat; etc.

ICONES. Les icones són imatges comunicatives que mantenen una relació de semblança amb allò que signifiquen. Les imatges que distingeixen els lavabos d'homes i de dones, el dibuix d'un sortidor de gasolina que ens indica que hi

ha una gasolinera a prop o el dibuix d'un cigarret barrat dins una rodona que ens prohibeix fumar són exemples d'icones. Aquests dibuixos o imatges s'assemblen a allò que volen representar.

SÍMBOLS. Finalment, els símbols són senyals creats per una comunitat que es posa d'acord per atribuir-los un significat. No hi ha una relació entre el símbol i el que aquest representa. S'han de saber interpretar. Així, les fórmules químiques com H_2O (aigua), els signes de la matemàtica ($+$ $-$ $=$), els números, les lletres o alguns senyals de trànsit com el de direcció prohibida són símbols: s'han d'haver après per conèixer-ne el significat.

Les paraules d'una llengua corresponen a aquest últim grup, ja que la majoria de mots no tenen cap relació de semblança o de causa-efecte amb allò que representen. Per això diferents llengües poden utilitzar diferents paraules per referir-se al mateix significat. Les paraules *fill*, *hijo* o *son* (en anglès) no s'assemblen a la idea que representen.

(Fes les activitats d'aprenentatge 6 i 7)

3. GRAMÀTICA

Les modalitats de l'oració

Observa aquestes frases:

- ✓ Caminar és molt saludable.
- ✓ No fumis tant!
- ✓ Escriu-me aviat!
- ✓ Us agradaria anar als Estats Units?
- ✓ Avui fa molta calor.
- ✓ Saps on treballa?

Les intencionalitats comunicatives donen lloc a diferents tipus de frases. L'actitud del parlant, l'elecció d'un determinat verb, la situació en què es produeix el missatge, l'entonació i el gest en la llengua oral..., són elements que condicionen la tipologia de les oracions.

Segons la intencionalitat del parlant, distingim quatre modalitats diferents d'oracions: **enunciatives o declaratives**, **interrogatives**, **imperatives o exhortatives** i **exclamatives**.

Aquestes modalitats es diferencien per una entonació determinada, que queda reflectida en els signes de puntuació.

Recorda que l'entonació fa referència a l'èmfasi que posem en cada una de les parts que formen la frase. En funció de la nostra intencionalitat els tons tendiran a pujar o a baixar, és a dir, seran ascendents o descendents. Si féssim una gràfica sobre l'entonació que fem quan parlem, ens adonaríem que pot canviar substancialment segons la frase que diem.

En Lluís escriu novel·les policíques.

Em pots ajudar?

Para de fer soroll!

No facis tant menjar.

Enunciatives o declaratives. Les oracions enunciatives poden ser afirmatives o negatives. Expressen una realitat objectiva. No presenten cap signe gràfic que les distingeixi. El verb apareix en mode indicatiu. Pel que fa a l'entonació hi podem distingir tres parts: ascendente, manteniment, descendente. Fixa't en el primer exemple.

*Avui no ha sortit el sol.
Els nois han anat al cinema.*

Les oracions **enunciatives negatives** van acompanyades de l'adverbi de negació *no*, i solen anar acompanyades de mots que reforcen el seu caràcter negatiu: *ni, sense, tampoc, gens, gens ni mica, mai, ningú, res, cap, enlloc, en absolut*, etc.

Les **enunciatives afirmatives** reforcen el seu caràcter positiu amb fórmules com: *prou, fins, fins i tot, oi, certament, no cal dir-ho, efectivament, és clar, sí, també, per descomptat, just*, etc.

Interrogatives. Formulen una pregunta al receptor. L'entonació ascendent es marca gràficament amb el signe d'interrogació (?), que es posa al final de l'oració.

*A quina hora tornareu aquest vespre?
Què us agradaria fer aquest cap de setmana?
Quant sabrem els resultats dels exàmens?*

Les oracions interrogatives poden ser de dos tipus:

Interrogatives generals o obertes. Pregunten per tot el contingut de l'oració. La resposta sol ser *sí* o *no*, encara que es pot respondre amb altres expressions.

Vindràs al teatre aquesta tarda?

Interrogatives parcials. Pregunten per algun terme de l'oració que no és el predicat; la resposta és el terme pel qual es pregunta. Van introduïdes per mots interrogatius: *quan, quant, qui, què, on...*

Quins restaurants t'agraden?

Exclamatives. Expressen emocions, sentiments, sorpresa... de la persona que parla. L'entonació d'aquestes oracions es reflecteix gràficament amb el signe d'exclamació (!) col·locat al final de l'oració. Poden anar precedides de mots intensius, *com que, qui, quant*.

*Que n'és de bonic!
Gràcies a Déu, ja s'ha acabat!
Anem millor que volem!
Com m'agradaria entrevistar-la!*

En les exclamatives, la corba d'entonació es manté bastant estable amb un to lleugerament més alt que en una frase enunciativa. De vegades, un sol mot, equival a tota una oració exclamativa. Aquest mots s'anomenen **interjeccions**:

*Ecs!
Bah!*

Imperatius o exhortatius. Expressen prec o ordres. Si l'ordre és afirmativa, el verb va en imperatiu; si és negativa, en subjuntiu.

Vine de seguida!
No escriguis tan de pressa!

Signes de puntuació

Els signes d'interrogació (¿?) i d'exclamació (!)

En català col·loquem el signe d'interrogació i d'exclamació al final de les frases interrogatives i exclamatives respectivament.

Voleu també els noms i els cognoms?
És una fantàstica idea. Felicitats!

En els casos en què l'oració sigui molt llarga i ocupi més d'una línia podem posar els signes d'interrogació o exclamació al principi i al final de la frase.

També posarem el signe d'exclamació en les interjeccions. *Oh!, Compte!, Ep!, Ai!*

- ▼ En castellano, en cambio, se coloca siempre el signo de interrogación y de exclamación al principio y al final de la oración.

¿Tienes miedo a las alturas?
¡No me lo puedo creer!
iEh!, ¡Ojo!

(Fes les activitats d'aprenentatge 8, 9 i 10)

Ortografia

Ortografia de la g/j

Escriurem **j** davant de les vocals **a, o, u**: *menjar, rajolí, ajuda*. Escriurem **g** davant de les vocals **e, i**: *segell, àgil*.

J davant	a	G davant	e
	o		i
	u		

Excepcions:

S'escriu **j** davant de **e**:

- En els mots que continguin els grups **-jecc-** o **-ject-**: *injecció, projecte*.
- En els mots d'origen bíblic: *Jesús, Jeremies, Jeroni, Jerusalem*.
- En tots els temps del verb *jeure*.
- En els mots: *jersei, jerarquia, jeroglífic, majestat*.

Ortografia de tj, tg, dj i dg:

Aquests grups segueixen les mateixes regles que la **g** i la **j**: *platja/platges, adjunt*. I les mateixes excepcions: *adjectiu*.

Cal subratllar que en una mateixa família de mots, alternen la grafia **-ig** a final de mot amb **j/g** o **tj/tg**: *roig/roja, roges; lleig/lletjor/lletgesa*.

(Fes les activitats d'aprenentatge 11 i 12)

▼ Ortografia de g/j

La **g** presenta dificultat ortogràfica cuando suena fuerte, como la **j**, en **ge, gi**.

Aunque hay muchas palabras que se escriben con **g** o con **j** y no siguen ninguna regla, existen algunas normas que pueden ayudarte:

Se escriben con **g**:

- las formas de los verbos cuyos infinitivos terminan en **-ger, -gir**: *coger, rugir*. **Excepciones**: *tejer, cruji*.
- las palabras que comienzan por **geo-**: *geometría, geología*...
- casi todas las palabras que comienzan y acaban en **gen**: *género, origen*,...

Se escriben con **j**:

- los compuestos y derivados de palabras que tienen la letra **j**: *caja>cajita*...
- las palabras que acaban en **-je**: *coraje, equipaje, lenguaje, garaje, mensaje*,

▲ ... **Excepciones**: *esfinge, laringe* y otras de poco uso.

(Fes l'activitat d'aprenentatge 13)

4. LÈXIC

Procés de formació de noves paraules: la composició.

La composició és un procés que consisteix a formar noves paraules a partir de la combinació de paraules ja existents. El resultat és un mot compost.

Es poden combinar mots de diferents categories gramaticals. Vegem-ne algun exemples:

– verb i nom	<i>penja + robes</i>	<i>penja-robes</i>
	<i>venta + focs</i>	<i>Ventafocs</i>
	<i>salva + vides</i>	<i>salvavides</i>
	<i>para + sol</i>	<i>para-sol</i>
– adjectiu i nom	<i>blanca + neu</i>	<i>Blancaneu</i>
	<i>cel + obert</i>	<i>celobert</i>
	<i>curt + metratge</i>	<i>curtmetratge</i>
– adjectiu i adjectiu	<i>blau + grana</i>	<i>blaugrana</i>
	<i>agre + dolç</i>	<i>agredolç</i>
	<i>físic + químic</i>	<i>fisicoquímic</i>

– nom i nom	<i>all + oli</i>	<i>alloli</i>
	<i>col + flor</i>	<i>coliflor</i>
	<i>cap + pota</i>	<i>capipota</i>

Normalment els dos mots que conformen el mot compost s'uneixen sense posar-hi res al mig.

No obstant això, a vegades es fa alguna modificació com, per exemple, afegir una vocal per tal de facilitar-ne la lectura. És el cas de *coliflor*, *fisicoquímic*, *alloli*, *vistiplau*...

D'altres vegades els mots han de portar un guionet. En aquesta mateixa unitat, a l'apartat de gramàtica i ortografia, podràs veure la normativa referent a l'ús del guionet en les paraules compostes.

Ús del guionet en els mots compostos

Els mots compostos s'escriuen normalment sense guionet. Hi ha, però, uns casos en què hem de posar el guionet:

- Quan el primer mot acaba en vocal i el segon comença en *j*. Exemples: *para-sol*, *espanta-sogres*, *busca-raons*, *barba-ros*, *escura-xemeneies*, *para-xocs*.
- En els numerals compostos. Ex: *trenta-tres*, *vint-i-cinc*.
- En els compostos formats per dos mots que, si no estiguessin separats, serien difícils de llegir: Exemple: *Mont-roig*, *blanc-i-blau*, *Puig-reig*...
- Mots compostos en què el primer mot és el nom d'un punt cardinal. Ex: *sud-america*, *nord-est*...
- Els mots compostos repetitius. Ex: *tic-tac*, *zig-zag*, *nyigui-nyogui*, *xino-xano*, *pengim-penjam*...
- En algunes expressions com *adéu-siau*, *abans-d'ahir*.

(Fes les activitats d'aprenentatge 14, 15, 16, 17 i 18)

PER APRENDRE

Activitat 1

Ara et proposem un exercici per augmentar la velocitat de la lectura. A continuació tens la part superior d'algunes oracions. Llegeix-les i escriu al costat el mot complet:

a) Oracions en català:

La lectura és una habilitat bàsica per estudiar

Quan llegeixo, procuro buscar la idea principal del text

b) Oracions en castellà:

Este ejercicio es muy extraño

Pero permite aumentar la velocidad lectora

Activitat 2

Aquestes afirmacions són paranys i serveixen per posar a prova la teva comprensió de cada enunciat. Concentra't i resol aquests enigmes:

a) Cinc devoradors de pastissos mengen cinc pastissos en cinc minuts. Quants devoradors de pastissos són necessaris per menjar vint-i-cinc pastissos en cinc minuts?

b) Tres detectius que es diuen Sherlock, Dupont i Magnum són, no necessàriament en aquest ordre, especialistes en divorcis, assassinats i robatoris. L'especialista en assassinats, el més baix de tots tres, és solter. –Sherlock– que, per cert, és el sogre d'en Dupont, és més alt que l'especialista en divorcis. Qui és l'especialista en cada assumpte?

c) Com creus que està més ben dit, el rovell és blanc o els rovells són blancs?

Activitat 3

En aquests dos textos hi ha mots que sobren. Llegeix-los i marca-hi els mots que no hi haurien de ser:

Era una nit freda i gaire mig plujosa del mes de cap febrer. La Montse feia fins estona que tal caminava per un carreró de la zona franca, a prop del port vostre de la ciutat. Mai havia tingut una por d'anar sola de nits aquí, La Montse mateixa. Ni de joveneta també havia fet el paper de noia bleda. Mai havia necessitat això ningú que la protegís.

(*Avui*, 28.04.02, *La nit de l'estilet*, Daniel Boada)

Los bellos comerciantes y músicos han convocado para el próximo día 11 de junio una jornada de contra la venta callejera de discos ilegales fuera. Los piratas marinos venden los CD por tres euros y en las tiendas cuestan pagar alrededor quizá de dieciocho. ¿Por qué no baja aunque el precio de los discos? La respuesta es aquella que es imposible en breve competir en el mercado con objetos robados.

(*El País*, text adaptat)

Activitat 4

Aquest text està desordenat. Llegeix-lo.

VIOLENCIA EN EL CAMPO Y EN LA RED

Para terminar y como posible solución a este problema general, la Unión Europea elabora un programa que pretende atajar la violencia en el fútbol combinando medidas policiales con acciones de prevención social. Todo bajo el amparo de los clubes que condenan la violencia en sus páginas web y evitan dar enlaces a los sitios de sus seguidores radicales.

En España, por ejemplo, el Movimiento contra la intolerancia informa que se han producido 10 actos de violencia en el fútbol desde enero hasta marzo de 2002, sin contar que en mayo ha habido sanciones a 61 aficionados y 10 clubes de fútbol. Además, en las páginas web de algunos clubes aparecen números relacionados con grupos de extrema derecha.

No es para menos. El Centro Europeo contra el Racismo y la Xenofobia, que coordina una red de información sobre racismo y xenofobia (RAXEN), da cuenta en su última edición, de las vinculaciones entre racismo y fútbol en Internet.

Atropellos y pedradas, vandalismo, lanzadores de bengalas y agresiones de seguidores –incluso a los jugadores de sus equipos por un mal resultado– recorren los estadios de fútbol de medio mundo. La violencia de los hinchas se ha convertido en un fenómeno global. Su extensión ha obligado a las autoridades a tomar cartas en el asunto.

(*El País*, text adaptat)

- a) Ordena els paràgrafs del text.
b) Pensa en les pistes que t'han ajudat a fer l'exercici i contesta aquestes preguntes:

– Quina estructura segueix el text? _____

– Quines paraules t'han ajudat a ordenar les parts? _____

Activitat 5

Relaciona els textos a, b i c amb la seva continuació 1, 2 o 3:

a)

La percepció que tenen els alumnes de secundària del que passa als centres on estudien mostra una imatge, com a mínim, preocupant.

b)

L'estètica dels tatuatges o dels piercings s'ha convertit en un fet habitual entre la gent. Es tracta de marcar el cos per ser diferent o, no ho sé ben bé, igual que els altres adolescents.

c)

Els governs haurien d'estudiar quines poden ser les causes dels fenòmens detectats amb les enquestes als joves. Només un diagnòstic adequat pot orientar sobre les possibles solucions.

1.

La culpa de les addiccions dels joves no la tenen ni la televisió, ni les modes, ni les macrofestes. I per tant, de poca cosa servirà a mig termini un excés de reglamentació. Tampoc serveixen de res els retrets mutus entre administració, mestres i pares.
(Avui, text adaptat)

2.

Així, el 82% pensa que alguns companys han consumit drogues almenys una vegada dins del centre i el 68% creu que hi ha alumnes que hi han consumit alcohol. El 88% declara que s'hi produeixen actes de vandalisme i el 91% que hi ha hagut baralles almenys una vegada durant el darrer any.
(Avui, text adaptat)

3.

Actualment, els menors d'edat que visquin al País Valencià hauran d'acreditar el consentiment per escrit del seu representant legal, si volen fer ús d'una d'aquestes pràctiques. Es tracta d'un decret que pretén regular les condicions sanitàries dels establiments de tatuatge, piercing i micropigmentació per evitar infeccions
(Avui, text adaptat)

LLENGUA I SOCIETAT

Activitat 6

Digues a quin tipus de signes o senyals pertanyen els següents exemples i pensa què comuniquen.

El dibuix d'un gos barrat a l'entrada d'un establiment

El llenguatge de signes dels sord-muts

Una aliança en la mà d'una persona

Activitat 7

Posa un exemple d'indici, un d'icona i un de símbol.

GRAMÀTICA

Activitat 8

Digues a quina modalitat pertanyen les frases següents.

Ex. Fes-ho ben fet. Imperativa.

- Qui vindrà avui?
- Quin dia més clar!
- Quan et sembla que vindran?
- No vas poder sentir el que va dir el professor?
- No fumeu.
- Empeny la porta cap endavant.
- Fa una tarda molt lletja.
- El comptador del gas va fallar.
- Les notificacions no van ser trameses pel mateix advocat.
- Vegi's la pàgina 134 del volum anterior.
- En Pere té una capsa de caramels.
- Aquest estiu no ha fet calor.
- Quin xàfec ens ha caigut al damunt!

Activitat 9

Ordena aquestes paraules i converteix-les en oracions. Tingues en compte les regles sobre els signes de puntuació i les majúscules que has après en altres mòduls:

Ex. les coses fan olor de florit totes de fusta. Totes les coses de fusta fan olor de florit.

- sabia tothom que havien els problemes augmentat.

- té aferrissats partidaris la indústria nuclear i detractors.

- un dels negocis dies són els videoclubs de guàrdia més sorprenents dels nostres.
- dels menors al carrer sobre el problema és la vostra opinió quina.
- de cremar per espècies d'arbres estan formats els boscos catalans que costen.
- fumen, però les dones de 40 anys la majoria de ho volen deixar.
- de la reforma l'aplicació s'ha anat fent efectiva en comptagotes.
- treballem l'Albert i jo des de fa poc junts.

Activitat 10

Busca en aquest text les diverses modalitats d'oracions que hem vist en aquesta unitat:

Ex. Qui éreu? Interrogativa

Qui éreu?

D'on sorgíeu?

Com gosàveu trencar un somni calent?

Per què ressonàveu en les ombres amb aquell atreviment?

Descalça, vaig avançar d'esma pel camí de rajoles fredes, sense cap llum. I en arribar a l'altre extrem del passadís, allà on girà cap a l'esquerra, vaig aturar els meus peus nerviosos. En aquell precís moment, retronàveu un estèreo, Ai! Ei! Oi! Ui! Uf! Junes i desordenades, com sorgint de dos altaveus potents.

Ai! Éreu sons aguts i gemecs de la mare i d'Ismael!

Ei! L'escena anava de llit i semblava de pel·lícula!

Oi! Oi! Quina passió més esbojarrada que apuntàveu!

Ui! I quin rebombori més rítmic i musical!

Uf! Però, no vàreu notar que desafinàveu?

A l'acte, vaig desfer el camí de rajoles fredes, topant de cap en una i altra banda del passadís, orfe de llum, i vacil·lant a causa dels sorolls inquietants i inoblidables.

Que descansau de gust, exclamacions!

(M. Obiols, *La Regina* dins *El tigre de Mary Plexiglàs*.)

Activitat 11

Aparella amb fletxes les paraules segons el so de la grafia en negreta:

so sord so sonor

baixa
rajar
caixa
màgic
reixa
cuixa
monja
metge
màgic
gelat

Activitat 12

Col·loca cada un dels mots d'aquesta sèrie, en la casella corresponent segons el so que tinguin de g / j o tg / tj:

taronja, gira-sol, gent, menjar, monja, jove, taronja, mitjó, jutge, girafa, viatger, jocs, mitjons, japonès

rajola/diumenge	metge/platja

– Ara contesta aquestes qüestions:

- a) Quines són les parelles que tenen el mateix so? _____
- b) Amb quines vocals escrivim la grafia **J**? _____
- c) Amb quines vocals escrivim la grafia **G**? _____

Activitat 13

Escribe g o j, según corresponda:

.....eólogo	enética	ro.....izo	eneración
te.....ido	lengua.....e	exi.....ir	eografía
co.....er	co.....ear	exi.....ente	pere.....il

LÈXIC

Activitat 14

Subraya las palabras compuestas que aparecen en estas frases:

La cumbre hispanoamericana sobre cirugía auditiva reunió a los mejores otorrinolaringólogos.

Ni el sacacorchos, ni el abrelatas, ni el cascanueces estaban en el cajón que me dijiste.

Pedro Picapiedra es la estrella del largometraje.

Tuvieron que comprar un cortacésped para poder mantener en condiciones el jardín.

¿Son sinónimas las palabras *gafas* y *anteojos*?

Dejó el pintalabios encima del lavabo y cuando volvió ya no estaba.

Las oficinas de la compañía ocupaban la última planta del rascacielos.

Las máquinas quitanieves permitieron el acceso a la autopista.

Se planteó la necesidad de ampliar la autovía que conducía al rompeolas.

Activitat 15

Sabries fer paraules compostes combinant una paraula de cada columna? Escriu-les tot tenint en compte les normes del guionet.

para	ungles	
	papallones	
penja	ardent	
	sol	
	vaixelles	
aigua	robes	
	sol	
pinta	llavis	
	caigudes	
gira	cops	
	llamps	
renta	plats	
	cel	
grata	oest	
	fantasmes	
caça	volt	
	est	
sud	neu	

Activitat 16

Escriu al costat de cada definició la paraula composta que correspon:

terratrèmol- aiguamolls- ploramiques- poca-solta- menjamiques- llepafils- panxacontent- trencauous- somiatruites- tombatruites

Moviment fort que fa tremolar la terra.

Plat pla i gran que serveix per girar les truites.

Persona que plora per poca cosa.	
Persona que menja poc i sempre troba el menjar dolent.	
Persona tranquil·la que no s'amoïna per res.	
Instrument que serveix per trencar avellanes, nous...	
Lloc on hi ha un terreny pantanós.	
Persona que s'inventa coses que no poden ser.	
Persona que menja molt poc.	
Persona que no té cap mena de respecte pels altres.	

Activitat 17

Omple aquestes frases amb els mots compostos de l'exercici anterior

- Hem deixat el i el a l'armari de la cuina.
- Mai tocava de peus a terra, era un
- De petit era un, per això estava tan prim, en canvi ara està molt gras, és un
- Anirem a veure els ocells als de l'Empordà.
- Va ser un de gran intensitat.
- Es passava el dia plorant, era un
- Era un, quan anava al restaurant mai no trobava res del seu gust.
- Aquell home era un, no va voler cedir el seient quan els altres passatger li van demanar.

Activitat 18

Torna a escriure aquests mots compostos posant, si cal, un guionet. Explica per què has posat aquests guionets

nyamnyam	
Fontrubí	
escurabutxaques	
sudafricà	
trencaclosques	
malson	
portarotlles	
maldecap	
cinquantanou	
tristras	
xupxup	
adéusiau	
Fontromeu	
potipoti	
guardacotxes	
guardaroba	
norantanou	

Activitat 1

Llegeix aquestes preguntes, després llegeix l'article d'opinió. Contesta les preguntes per arribar al fons d'allò que vol dir l'autora:

DES DEL MOLÍ

DORMIR

Maria de la Pau Janer

Dormim per poder viure. Es tracta d'una necessitat biològica que ens prepara per estar més actius, amb la ment més lúcida i el cos preparat per a l'activitat diària. Hi ha a qui li encanta dormir. Les hores de son poden ser també una evasió de la realitat, una fugida momentània d'aquelles coses que ens han tocat en sort i que no ens agraden. A través del son, ens evadim de certes situacions, ens escapam, ni que sigui per unes hores, de tot allò que hem de viure a pesar de la nostra voluntat.

Hi ha, en canvi, qui en té prou amb poques hores de son. Són aquelles persones molt actives a qui no els ve gens de gust haver de perdre el temps entre els llençols. Tenen la sensació que la vida té massa propostes per haver-se de deixar endur per la inèrcia dels llençols. A altres, simplement, no els agrada. Entre aquest grup, hi sol haver aquells que ocupen càrrecs de responsabilitat. Els directius de les empreses sovint no tenen temps per dormir.

Les conclusions de dos estudis realitzats amb directius són ben curioses pel que fa al son. El primer dels estudis ha estat realitzat per la Fundación Española de Directivos i publicat a Deusto. Es basa en una enquesta efectuada a mil dos-cents directius espanyols de diferents sectors. El vuitanta-tres per cent dels directius enquestats són homes, i la seva edat mitjana és de quaranta-quatre anys. El segon estudi l'ha fet l'Institut Europe Monitor, que pertany al grup UPS, i recull les opinions de prop de mil cinc-cents dirigents, representants de quinze mil empreses europees.

Els directius de l'Estat espanyol i els holandesos són els que més hores dormen: una mitjana de set hores diàries. Els seus col·legues europeus en dormen unes sis. Haver de resoldre temes pendents del dia, activitats de representació corporativa i els sopars de feina són els principals causants de l'endarreriment en les hores de son.

(Avui, 11.06.02)

a) Quina és la frase o el paràgraf on s'exposa la idea principal?

b) L'autora il·lustra amb arguments allò que diu?

c) La informació que dóna el text és detallada?

d) Què és realment allò que l'autora vol destacar i comentar?

e) Quin fragment t'ha cridat més l'atenció ?

Activitat 2

Llegeix el text següent amb atenció i digues si les afirmacions són veritables o falses:

ELS PRIMERS TEXTOS IMPRESOS

Els llibres moderns es publiquen en edicions de milers de còpies, perquè tot aquell qui vulgui pugui llegir-los. Totes les còpies són idèntiques, però fins fa cinc cents anys, els llibres s'escrivien a mà i cada còpia era diferent. S'hi trigava molt de temps i es necessitava molta habilitat, i això feia que n'hi haguessin pocs i fossin cars. La majoria de gent no en veia mai, de llibres, i no sabia llegir.

A partir de l'any 1200 hi va començar a haver universitats a Europa i els estudiants necessitaven llibres per estudiar. A mesura que creixia el nombre d'estudiants també creixia la necessitat de llibres. Els escribes, que escriuien els llibres a mà, no donaven l'abast.

A Europa, els escribes escriuien en pergamí de pell, que eren fulls fets de pell d'animals. Després del 1400 van començar a fer servir paper, que era més barat i més fàcil de fer. El paper havia començat a fer-se segles abans a la Xina.

Hi havia llibres que eren impresos fent servir planxes de fusta, que es feien servir per imprimir cartes de joc i per a llibres amb estampes religioses de poques paraules. El 1450 l'orfebre alemany Johann Gutenberg va fabricar un nou invent que faria possible imprimir els llibres que fins llavors s'havien escrit a mà. A ell li devem la idea de fer servir una planxa mòbil per a cada lletra. Abans d'imprimir el llibre es podien canviar o moure per tal de corregir equivocacions.

(Enciclopèdia Barcanova de la Ciència, Llenguatge i comunicació)

- a) Fa uns cinc cents anys els llibres eren peces úniques amb un preu elevat.
- b) El nivell cultural de la gent en aquella època era molt baix, l'analfabetisme estava molt estès.
- c) Antigament els llibres eren d'ús habitual i tothom en tenia algun a casa seva.
- d) La feina d'escriba consistia a redactar o copiar textos a mà sobre pergamins.
- e) El paper és un material que va començar a fabricar-se a Europa cap al 1200.
- f) La proliferació de centres d'estudi va fer que hi hagués estudiants universitaris que necessitaven cada cop més llibres, es feia necessària una impressió de textos més ràpida.
- g) Els llibres que s'imprimien abans de la invenció de la impremta es feien amb planxes de fusta. Eren imatges religioses o textos molt breus.
- h) Gutenberg era un ferrer alemany.
- i) Gutenberg va inventar la impremta de tipus mòbils que permetia fer canvis en el text, corregir errors, etc. Va ser l'antecedent de la impressió de llibres tal com la coneixem avui.

V	F

Activitat 3

Llegeix el text següent i respon les preguntes que et plantejem a continuació a propòsit del contingut:

LA DIETA MEDITERRÁNEA

La dieta mediterránea se ha ido forjando a lo largo del tiempo, y es fruto de la influencia que nos han dejado todos los pueblos que han pasado por los países de la ribera del Mediterráneo: íberos, celtas, griegos, romanos, bárbaros y árabes. Griegos y romanos sentaron las bases de lo que actualmente conocemos como dieta mediterránea con la «trilogía mediterránea»; pan, aceite y vino, presentes desde siempre en nuestra cultura.

Más tarde la relación con los pueblos germanos incorpora la carne a la alimentación; y por último los árabes introdujeron alimentos nuevos como las berenjenas o las alcachofas, y otros tan importantes para la dieta mediterránea como el arroz o la pasta.

A todo este bagaje cultural hay que añadir el descubrimiento de América, gracias al cual conocemos alimentos tan importantes en la elaboración de gran parte de nuestros platos como la patata, el pimiento o el tomate.

La dieta mediterránea no puede ser única ya que son varios los países que la disfrutaban, y por tanto cada uno de ellos aporta sus peculiaridades; pero sí hay una serie de características que son comunes a todas ellas: aceite de oliva como principal fuente de grasa, los alimentos ricos en fibras, la presencia del vino y los platos de preparación sencilla.

Quizás, en lugar de hablar de dieta únicamente, deberíamos hablar de vida mediterránea, porque no se trata sólo de una forma de alimentarse, sino también de una forma de vida, con costumbres tan saludables como la siesta y trabajos de gran actividad física, con un gasto alto de energía, como la agricultura.

(*Saludalia.com*, text adaptat)

a) ¿Cuál es el origen de la dieta mediterránea?

b) ¿Qué es la trilogía mediterránea?

c) ¿Qué productos de otras culturas se han incorporado a los mediterráneos después de los romanos?

d) ¿A pesar de las peculiaridades de cada país, cuáles son las características comunes de la dieta mediterránea en todos ellos?

e) ¿Por qué dice el autor que deberíamos referirnos a «vida mediterránea» y no sólo a la dieta?

Activitat 4

Quins són els diferents tipus de senyals que existeixen i quina relació estableixen amb allò que signifiquen?

Activitat 5

A quin grup de senyals corresponen les paraules?

Activitat 6

Escriu un anunci breu en què ofereixes una habitació per llogar a un estudiant. Procura que hi surtin algunes de les modalitats d'oracions que ja coneixes.

Activitat 7

Inventa't les possibles preguntes que vagin bé en aquesta entrevista. (P = pregunta; R= resposta)

P.

Resposta: De fet, hi ha molts llocs a on m'agradaria escapar-me... en un vaixell! En general gaudeixo de les activitats que es fan a prop de l'aigua, al mar, als rius... En general sento una gran passió pels llocs exòtics.

P.

R. Crec que el terme felicitat és difícil de definir. A vegades, és només un instant en el qual prens consciència que la vida és meravellosa i que val la pena de viure-la intensament. Això és una de les coses que he après a través de la meva experiència professional.

P. _____

R. Una de les coses que més valoro és la solidaritat i l'amabilitat. M'interessa la generositat que demostren moltes persones, perquè aquests valors ens permeten viure en equilibri i en pau amb nosaltres mateixos.

P. _____

R. Podria haver-me dedicat a moltes altres activitats, però sempre relacionades amb la medicina. M'interessa molt la física i també la biologia, ara, m'ho passo molt bé llegint novel·les d'aventures, en el fons, potser sóc un aventurer.

P. _____

R. Home, això de veure't convertit en animal de cop i volta, és una mica difícil d'imaginar! Ara bé, un dels animals que més m'interessen són els dofins, sobretot perquè moren de vell.

P. _____

R. Doncs, potser una de les coses que m'agradaria descobrir seria una remei efectiu contra el càncer.

Activitat 8

Elabora una llista de preguntes variades i interessants que podries fer a algú sobre:

– La seva manera de ser

– La seva feina

Activitat 9

Escriu tres frases interrogatives i tres d'exclamatives en català i en castellà. No t'oblidis de posar-hi els signes de puntuació.

Activitat 10

Completa les paraules amb les grafies *j/g*, *tj/tg*:

à...il	desi...ar	taron...a	...oguina
...urar	in...ecció	ma...estat	llo...a
...aqueta	esclava...e	pu...ar	lle...es
en...egar	avanta...e	massa...e	gara...e
llengua...e	mi...ans	ora...e	ro...es
ro...a	pi...or	fero...e	missa...e
trepí...ar	...oc	...eure	...egant

Activitat 11

Escribe palabras compuestas a partir de estas palabras:

*para**saca**ante**pinta*

Activitat 12

Posa el guionet als mots compostos que calgui:

escanyapobres	malcriat
trencaclosques	xipxap
bocamoll	picasoques
milhomes	paraxocs
sudamericà	malfactor
buscaraons	cagadubtes
filferro	malaguanyat
nordoeat	seixantanou
setciències	camasec

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENENTATGE

PER APRENDRE

Activitat 1

Les oracions que has d'haver llegit són:

a) en català:

LA LECTURA ÉS UNA HABILITAT BÀSICA PER ESTUDIAR.
QUAN LLEGEIXO, PROCURO BUSCAR LA IDEA PRINCIPAL DEL TEXT.

b) en castellà:

ESTE EJERCICIO ES MUY EXTRAÑO
PERO PERMITE AUMENTAR LA VELOCIDAD LECTORA.

Activitat 2

a) Amb cinc devoradors de pastissos n'hi ha prou.

b) Sherlock és més alt que l'especialista en divorcis, per tant, no és l'especialista en divorcis ni l'especialista en assassinats. És l'especialista en robatoris. L'especialista en assassinats no és ni en Sherlock ni en Dupont (un home casat): és en Magnum. Per eliminació, l'especialista en divorcis és en Dupont.

c) Els rovells no són blancs, són vermells!

Activitat 3

Era una nit freda i **gaire** mig plujosa del mes de **cap** febrer. La Montse feia **fins** estona que **tal** caminava per un carreró de la zona franca, a prop del port **vostre** de la ciutat. Mai havia tingut **una** por d'anar sola de nits **aquí**, La Montse **mateixa**. Ni de joveneta **també** havia fet el paper de noia blada. Mai havia necessitat **això** ningú que la protegís.

(Avui, 28.04.02 *La nit de l'estilet* Daniel Boada)

Los **bellos** comerciantes y músicos han convocado para el **siguiente** próximo día 11 de junio una jornada **de** contra la venta callejera de discos ilegales **fuera**. Los piratas **marinos** venden los CD por tres euros y en las tiendas cuestan **pagar** alrededor **quizá** de dieciocho. ¿Por qué no baja **aunque** el precio de los discos? La respuesta es **aquella** que es imposible **en breve** competir en el mercado con objetos robados.

(*El País*, texto adaptado)

Activitat 4

a) L'ordre dels paràgrafs és el següent:

VIOLENCIA EN EL CAMPO Y EN LA RED

Atropellos y pedradas, vandalismo, lanzadores de bengalas y agresiones de seguidores -incluso a los jugadores de sus equipos por un mal resultado- recorren los estadios de fútbol de medio mundo. La violencia de los hinchas se ha convertido en un fenómeno global. Su extensión ha obligado a las autoridades a tomar cartas en el asunto.

No es para menos. El Centro Europeo contra el Racismo y la Xenofobia, que coordina una red de información sobre racismo y xenofobia (RAXEN), da cuenta en su última edición, de las vinculaciones entre racismo y fútbol en Internet.

En España, por ejemplo, el Movimiento contra la intolerancia informa que se han producido 10 actos de violencia en el fútbol desde enero hasta marzo de 2002, sin contar que en mayo ha habido sanciones a 61 aficionados y 10 clubes de fútbol. Además, en las páginas web de algunos clubes aparecen números relacionados con grupos de extrema derecha.

Para terminar y como posible solución a este problema general, la Unión Europea elabora un programa que pretende atajar la violencia en el fútbol combinando medidas policiales con acciones de prevención social. Todo bajo el amparo de los clubes que condenan la violencia en sus páginas web y evitan dar enlaces a los sitios de sus seguidores radicales.

b) - El text conté un paràgraf d'introducció al tema. Dos paràgrafs en què s'explica i s'exemplifica la situació narrada en el primer; i un últim paràgraf final de conclusió en què s'exposa una possible solució al problema.

- Les paraules que ajuden a ordenar el text són:

No es para menos. Aquesta frase enllaça el primer paràgraf, on s'exposa el tema general, amb el segon, que informa sobre els detalls.

En España, por ejemplo: aquest mots ens fan veure que es tracta d'un exemple que il·lustra el tema principal.

Para terminar y como posible solución: aquests mots anuncien el final del text, per tant aquest paràgraf serà l'últim.

Activitat 5

a-2

b-3

c-1

Activitat 6

El dibuix d'un gos barrat és una icona que ens comunica que els gossos no són permesos en l'establiment en qüestió; el llenguatge de signes que utilitzen els sord-muts per comunicar-se pertany als símbols; l'aliança en la mà d'una persona és un indicatiu que ens indica que està casada.

Activitat 7

Resposta oberta. Poden aparèixer els exemples que s'esmenten en la part de teoria: INDICIS: fum, que indica que hi ha foc; els bassals, que indiquen que ha plogut; les arrugues de la cara d'una persona, que ens n'indiquen l'edat. ICONES: imatges que distingeixen els lavabos d'homes i dones; el dibuix d'un sortidor de gasolina; el dibuix de prohibit fumar en què apareix un cigarret barrat. SÍMBOLS: fórmules químiques com H_2O ; signes de la matemàtica (+ - =); els números; les lletres... Altres possibles exemples: Indicis: la punta d'un cigarret apagat ens indica que algú ha fumat (també ho pot fer la cendra o l'olor de tabac). Icona: el senyal de trànsit en què apareixen dos nens agafats de la mà ens avisa que som a prop d'una escola o d'algun lloc on acostuma a haver-hi nens. Símbol: les paraules o qualsevol símbol de la física, la química o les matemàtiques.

GRAMÀTICA**Activitat 8**

- Qui vindrà avui? **Interrogativa**
- Quin dia més clar! **Exclamativa**
- Quan et sembla que vindran? **Interrogativa**
- No vas poder sentir el que va dir el professor? **Exclamativa**
- No fumeu. **Imperativa**
- Empeny la porta cap endavant. **Imperativa**
- Fa una tarda molt lletja. **Enunciativa**
- El comptador del gas va fallar. **Enunciativa**
- Les notificacions no van ser trameses pel mateix advocat. **Enunciativa negativa**
- Vegi's la pàgina 134 del volum anterior. **Imperativa**
- En Pere té una capsa de caramels. **Enunciativa**
- Aquest estiu no ha fet calor. **Enunciativa negativa**
- Quin xàfec ens ha caigut al damunt! **Exclamativa**

Activitat 9

- Tothom sabia que havien augmentat els problemes.
- La indústria nuclear té aferrissats partidaris i detractors.
- Els videoclubs de guàrdia són un dels negocis més sorprenents dels nostres dies.
- Quina és la vostra opinió sobre el problema dels menors al carrer?

- Els boscos catalans estan formats per espècies d'arbres que costen de cremar.
- La majoria de dones de 40 anys fumen, però ho volen deixar.
- L'aplicació de la reforma s'ha anat fent efectiva en comptagotes.
- L' Albert i jo treballem junts des de fa poc.

Activitat 10

Qui éreu? **Interrogativa**

D'on sorgíeu? **Interrogativa**

Com gosàveu trencar un somni calent? **Interrogativa**

Per què ressonàveu en les ombres amb aquell atreviment? **Interrogativa**

Descalça, vaig avançar d'esma pel camí de rajoles fredes, sense cap llum. **(Enunciativa)**

I en arribar a l'altre extrem del passadís, allà on girà cap a l'esquerra, vaig aturar els meus peus nerviosos. **(Enunciativa)** En aquell precís moment, retronàveu un estèreo,

Ai! **(Exclamativa)** Ei! **(Exclamativa)**

Oi! **(Exclamativa)** Ui! **(Exclamativa)** Uf! **(Exclamativa)** Juntes i desordenades, com sorgint de dos altaveus potents.

Ai! **(Exclamativa)** Éreu sons aguts i gemecs de la mare i d'Ismael! **(Exclamativa)**

Ei! **(Exclamativa)** L'escena anava de llit i semblava de pel·lícula! **(Exclamativa)**

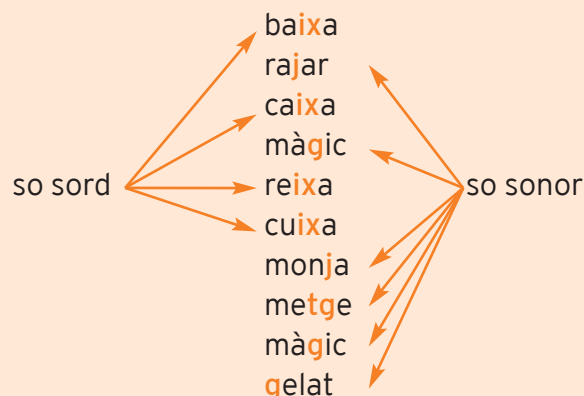
Oi! Oi! **(Exclamativa)** Quina passió més esbojarrada que apuntàveu! **(Exclamativa)**

Ui! **(Exclamativa)** I quin rebombori més rítmic i musical! **(Exclamativa)**

Uf! **(Exclamativa)** Però, no vàreu notar que desafinàveu? **(Exclamativa)**

A l'acte, vaig desfer el camí de rajoles fredes, topant de cap en una i altra banda del passadís, orfe de llum, i vacil·lant a causa dels sorolls inquietants i inoblidables. **(Enunciativa)**

Activitat 11

Activitat 12

diumenge/ rajola	metge/ platja
taronja	mitjó
gira-sol	jutge
gent	viatger
menjar	mitjons
monja	
jove	
taronja	
jutge	
girafa	
jocs	
japonès	

- Les parelles que tenen el mateix so són **g/j** i **tg/tj**.
- Escrivim la grafia **j** amb les vocals a, o, u.
- Escrivim la grafia **g** amb les vocals e, i.

Activitat 13

geólogo	genética	rojizo	generación
tejido	lenguaje	exigir	geografía
coger	cojear	exigente	perejil

LÈXIC**Activitat 14**

La cumbre **hispanoamericana** sobre cirugía auditiva reunió a los mejores **otorrinolaringólogos**.

Ni el **sacacorchos** ni el **abrelatas** ni el **cascanueces** estaban en el cajón que me dijiste.

Pedro **Picapiedra** es la estrella del **largometraje**.

Tuvieron que comprar un **cortacésped** para poder mantener en condiciones el jardín.

¿Son sinónimas las palabras **gafas** y **anteojos**?

Dejó el **pintalabios** encima del lavabo y cuando volvió ya no estaba.

Las oficinas de la compañía ocupaban la última planta del **rascacielos**.

Las máquinas **quitanieves** permitieron el acceso a la **autopista**.

Se planteó la necesidad de ampliar la **autovía** que conducía al **rompeolas**.

Activitat 15

pintaungles
caçapapallones
aiguardent
para-sol
rentavaixelles
penja-robes

gira-sol
pintallavis
paracaigudes
paracops
parallamps
rentaplats

gratacel
sud-oest
caçafantasmes
giravolt
sud-est
aiguaneu

Activitat 16

Moviment fort que fa tremolar la terra:

Plat pla i gran que serveix per girar les truites:

Persona que plora per poca cosa:

Persona que menja poc i sempre troba el menjar dolent:

Persona tranquil·la que no s'amoïna per res:

Instrument que serveix per trencar avellanes, nous:

Lloc on hi ha un terreny pantanós:

Persona que s'inventa coses que no poden ser:

Persona que menja molt poc:

Persona que no té cap mena de respecte pels altres:

terratrèmol
tombatruites
ploramiques
llepafils
panxacontent
trencaous
aiguamoll
somiatriutes
menjamiques
poca-solta

Activitat 17

a) tombatruites, trencaous

b) somiatriutes

c) menjamiques, panxacontent

d) aiguamolls

e) terratrèmol

f) ploramiques

g) llepafils

h) poca-solta

Activitat 18

Duen guionet els següents mots compostos:

nyam-nyam: mot compost repetitiu

Font-rubí: mot de lectura errònia si no posem guionet

sud-africà: mot compost en què hi ha el nom d'un punt cardinal

porta-rotlles: primer mot acaba en vocal i segon comença per r,s,x

cinquanta-nou: numeral compost

tris-tras: mot compost repetitiu

xup-xup: mot compost repetitiu

adéu-siau: mot especial

Font-romeu: mot de lectura errònia si no posem guionet

poti-poti: mot compost repetitiu

guarda-roba: primer mot acaba en vocal i segon comença per r,s,x

noranta-nou: numeral compost

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVUACIÓ

Activitat 1

- a) La frase que exposa la idea principal és «Dormim per poder viure» i es troba a l'inici del primer paràgraf.
- b) L'autora il·lustra amb arguments allò que diu. Parla de la gent a qui li agrada dormir per evadir-se i escapar-se de certes situacions; i també parla de la gent a qui no li agrada dormir perquè creuen que és una pèrdua de temps, com és el cas de les persones que ocupen càrrecs de responsabilitat i els directius d'empreses.
- c) La informació que dona el text és detallada perquè es donen els resultats de dos estudis fets a directius espanyols i europeus. Ens detalla les xifres i els percentatges dels estudis fets.
- d) L'autora vol destacar el contrast que hi ha entre les persones que els agrada dormir i els que no tenen temps per fer-ho.
- e) Resposta oberta.

Activitat 2

- a) V, b) V, c) F, d) V, e) F, f) V, g) V, h) F, i) V

Activitat 3

- a) Se ha ido forjando con el tiempo y es fruto de la influencia de muchos pueblos que han pasado por los países de la ribera del Mediterráneo: íberos, celtas, griegos, romanos, bárbaros y árabes.
- b) Se trata de los tres alimentos que están en el origen de la dieta mediterránea: pan, vino y aceite. Fueron los griegos y los romanos quienes usaron estos productos básicos.
- c) Los germanos introdujeron la carne, los árabes incorporaron alimentos nuevos como la alcachofa o la berenjena, el arroz y la pasta. El descubrimiento de América añadió otros ingredientes básicos como la patata, el pimiento y el tomate.
- d) El aceite de oliva como principal fuente grasa, los alimentos ricos en fibras, la presencia del vino y los platos de preparación sencilla.
- e) Porque se trata no sólo de una forma de alimentarse sino de un estilo de vida, con costumbres saludables como la siesta y los trabajos de gran actividad física.

Activitat 4

Hi ha tres tipus de senyals: indicis, icones i símbols. Els indicis estableixen una relació de causa-efecte amb allò que comuniquen; les icones hi estableixen una relació de semblança, i en el cas dels símbols cal haver-ne après el significat per entendre què comuniquen.

Activitat 5

Les paraules són símbols.

Activitat 6

La resposta és oberta. Un exemple d'anunci podria ser aquest:

Ets estudiant i busques una habitació per llogar?
T'agradaria viure en un pis en una zona tranquil·la?
Aquí tens una bona oferta: Només 180€!
Vine a veure'l! T'encantarà!
Truca'm: 6114230444 Demana per Àngels

Activitat 7

- P. On t'agradaria anar de viatge?
- P. Què és per a tu la felicitat?
- P. Què és el que més valores d'una persona?
- P. Sempre has volgut ser metge? A què t'hauries dedicat si no haguessis estat metge?
- P. Si et convertissis en un animal, quin t'agradaria ser?
- P. Què t'agradaria descobrir que encara no s'hagi descobert?

Activitat 8

Resposta oberta. Aquí tens alguns exemples de preguntes:

- Sobre la seva manera de ser: Ets endreçat? Ets simpàtic? Ets atrevit? Ets mentider o sincer? Ets seriós? Ets rialler? T'agrada estudiar? Ets treballador? T'agrada fer esport? T'agrada la música? Vas al cinema? Ets romàntic? Ets detallista? Ets reservat? Ets ploràmiques? Ets alegre?
- Sobre la seva feina: On treballes? Quin horari fas? De què treballes? En què consisteix la teva feina? Utilitzes l'ordinador? Necessites idiomes? Quin sou tens? Quan fas vacances? Quants dies fas de vacances? Et controlen molt?

Activitat 9

Uf! Quin fred que fa!
Ostres! Quina gana que tinc!
Calleu d'una vegada!
Quina hora és?
Quantes cançons cantaran?
Tens por?

¡Uf! ¡Qué frío hace!
¡Caramba! ¡Qué hambre tengo!
¡Callaros de una vez!
¿Qué hora es?
¿Cuántas canciones cantarán?
¿Tienes miedo?

Activitat 10

àgil	desitjar	taronja	joguina
jurar	injecció	majestat	lletja
jaqueta	adjectiu	pujar	lletges
engegar	avantatge	massatge	garatge
llenguatge	mitjans	adjudicar	roges
roja	pitjor	ferotge	missatge
trepitjar	joc	jeure	gegant

Activitat 11

Parachoques, parabrisas, paracaídas...

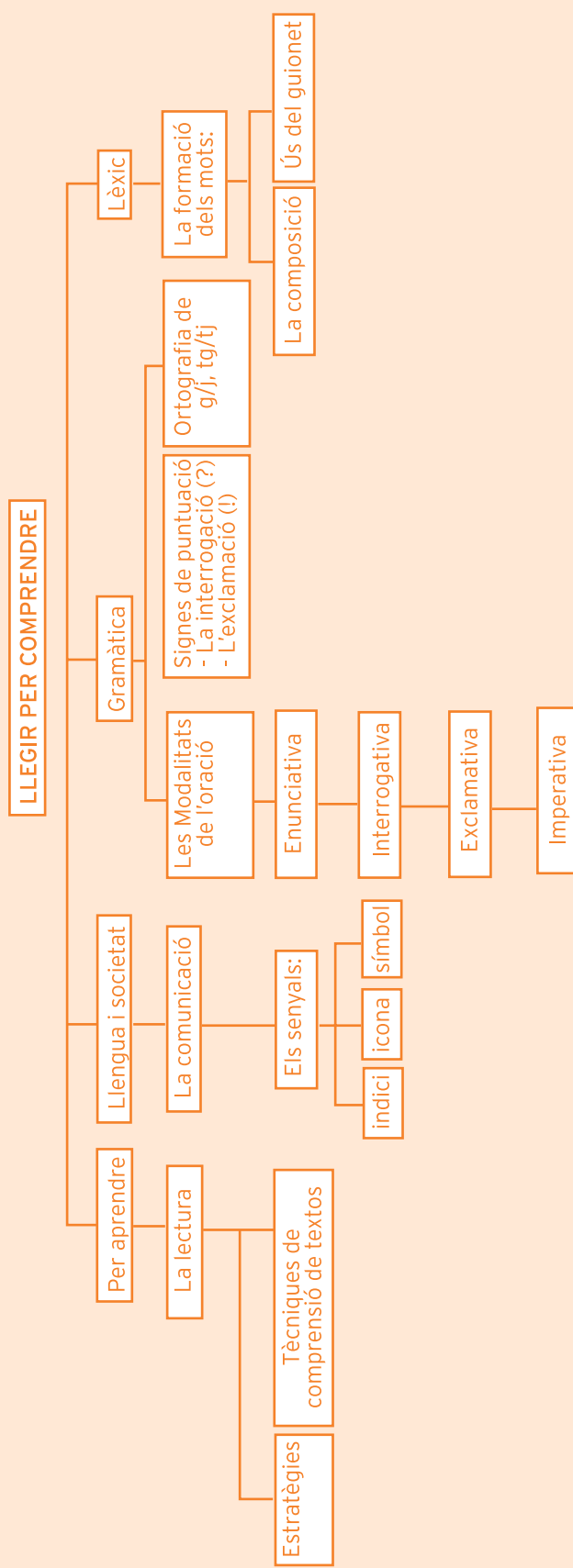
Sacamuelas, sacacorchos, sacacuartos...

Anteojos, antepenúltimo, anteponer, antepasado...

Pintauñas, pintamonas, pintalabios...

Activitat 12

escanyapobres	filferro	para-xocs
trencaclosques	nord-oest	malfactor
bocamoll	setciències	cagadubtes
milhomes	malcriat	malaguanyat
sud-americà	xip-xap	seixanta-nou
busca-raons	pica-soques	cama-sec

com ho porto?

Què he après i què em falta?

Ara que ja has arribat al final de la unitat només et queda comprovar què has après i adonar-te, si és el cas, d'allò que et queda per aprendre.

Ompla la graella següent amb Sí / No / A mitges:

Quadre d'autoavaluació

He après a...	Activitats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació	Sí/No/A mitges
Conèixer algunes estratègies per millorar les habilitats lectores.	1, 2, 3	1	
Aplicar tècniques bàsiques per comprendre textos.	2, 3, 4, 5	1, 2, 3	
Conèixer què és un senyal i els tipus que n'hi ha.	6, 7	4, 5	
Identificar les modalitats de les oracions i les seves característiques.	8, 9, 10	6, 7, 8, 9	
Escriure i pronunciar correctament g/j i tg/tj en català. Escriure correctament g/j en castellà..	11, 12, 13	10	
Conèixer com es formen les paraules a partir de la composició.	14, 15, 16, 17	11	
Usar correctament el guionet.	18	12	

Unitat 2

49

LLEGIR PER INFORMAR-SE

UNITAT 2 LLEGIR PER INFORMAR-SE

Comunicació 4. LLEGIR PER...

QUÈ APRENDRÀS?

En aquesta unitat et proposem que et fixis en els textos informatius que trobem en la vida diària i que en facis una bona lectura i interpretació. Al final de la unitat podràs:

- Conèixer les diferències bàsiques entre llengua oral i llengua escrita.
- Llegir i comprendre textos informatius breus per buscar informació.
- Conèixer el significat d'algunes sigles i acrònims.
- Redactar textos informatius breus i senzills.
- Distingir el significat i el significat del signe lingüístic.
- Identificar els pronoms i classificar-los segons el tipus.
- Escriure i pronunciar correctament els sons de x/ix, tx/ig.
- Escriure correctament x/s en castellà.
- Conèixer i interpretar el significat de locucions i frases fetes.

COM HO TROBARÀS?

PER APRENDRE

- Llengua oral i llengua escrita
- Textos informatius. Característiques
- La recerca d'informació

LLENGUA I SOCIETAT

- El signe lingüístic: significat i significant

GRAMÀTICA

- El pronom
- Classificació dels pronoms:
 - Demonstratius
 - Possessius
 - Numerals
 - Quantificadors
 - Indefinites
 - Personals: forts i febles
 - Relatius
 - Interrogatius
- Ortografia de x / ix, tx / ig en català. Ortografia de la x/s en castellà.

LÈXIC

- Locucions i frases fetes

1. PER APRENDRE

La comunicació lingüística: llengua oral i llengua escrita

La manera més immediata i senzilla per comunicar-nos és la comunicació oral perquè permet una conversa directa entre l'emissor i el receptor. Utilitzem la llengua oral en la conversa quotidiana, la conversa telefònica, les classes, l'entrevista de feina, a l'hora d'anar a comprar, en la majoria de relacions socials personals...

L'escriptura permet un tipus de comunicació indirecta perquè no fa falta que l'emissor i el receptor coincideixin al mateix lloc i en el mateix moment. La comunicació escrita perdura en el temps i és per això que podem llegir textos que varen ser escrits fa molt temps.

Si bé les característiques de la llengua oral i de la llengua escrita poden variar segons el tipus de discurs, la situació o l'objectiu que tinguem, hi ha unes quantes diferències bàsiques entre l'una i l'altra. Fixa't en el quadre que apareix a continuació on es comparen la llengua oral i la llengua escrita.

Llengua oral	Llengua escrita
- Hi ha una gran varietat d'entonacions diferents. - És més fàcil reconèixer la variant dialectal de l'emissor. - L'emissor adapta el seu discurs al context en què es troba (lloc, auditori, temps, etc.). - Les formes gramaticals són espontànies i tendeixen a la informalitat i a la simplicitat. A vegades hi ha absència de concordança i elements que no lliguen. Les frases també poden quedar inacabades o estar desordenades. - Hi ha repeticions constants d'idees i de lèxic per part de l'emissor. - L'ús d'onomatopeies¹ és habitual. - Hi ha una presència important d'elements no verbals: la postura, els gestos o la mirada ajuden a la interpretació del missatge. - El missatge oral és volàtil, és a dir, que no perdura en el temps.	- Hi ha una gran varietat d'entonacions diferents. - L'única opció que hi ha per organitzar i entonar el text és la puntuació. - Hi ha ús de recursos gràfics (parèntesis, cometes, tipus de lletra, etc.). - S'usen paraules més precises que en la llengua oral. - El registre formal és més habitual que en la llengua oral. - Les oracions són completes i ben construïdes gramaticalment. - Es fa una selecció de la informació que es vol donar i es dona segons l'ordre d'importància. - Es poden fer servir esquemes i esborranys abans de donar un text com a definitiu. - S'eviten les repeticions constants, però hi ha la possibilitat de rellegir els paràgrafs que no s'hagin entès en una primera lectura. - L'emissor i el receptor poden no coincidir ni en temps ni en espai, i ni tan sols conèixer-se. - El missatge escrit perdura en el temps.

(Fes les activitats d'aprenentatge 1 i 2)

1. *Onomatopeia*: paraula que vol imitar un soroll.

En aquest mòdul ens centrem en la comunicació indirecta i et proposem treballar la comprensió lectora. Si millores aquesta habilitat podràs apropar-te al text escrit i descobrir què t'ofereix.

El contingut del text escrit és invariable i definitiu, però dues persones que el llegeixin amb finalitats diferents en poden treure informacions diferents. Ser un lector actiu significa comprendre el text, donar-li significat i finalment, gaudir de la lectura.

Entre la gran varietat de missatges escrits que trobem en la vida diària hi ha els fullets informatius

De la quantitat d'informació que et proporcionen aquests tipus d'escrits, has de saber triar aquella que t'interessa o et pot ser útil.

Analitzem alguns tipus de textos escrits que podem trobar en la nostra vida diària:

La lectura de fullets informatius

Els fullets són textos que tenen una intenció informativa en els quals podem trobar descripcions, instruccions i explicacions.

Els fullets acostumen a tenir un disseny atractiu que en facilita la lectura. S'hi utilitzen recursos tipogràfics (diferents tipus de lletra) i imatges que serveixen per destacar una informació d'una altra.

El fullet pot contenir molta informació, tant gràfica (en imatges) com escrita. Cal que et fixis en aquests elements:

- La utilització de diversos tipus de lletres.
- La distribució dels espais del text.
- Com s'utilitzen els signes de puntuació.
- Com s'utilitzen les majúscules.
- L'ús d'imatges.

Observa aquest exemple:

Alimenteu-vos bé
Una alimentació equilibrada és el primer pas per a la prevenció i el tractament de les malalties cardiovasculars.

És recomanable:

- Augmentar el consum de fibra alimentària amb ametlles i verdura en general, llegums, fruita fresca...
- Consumir fruits secs, ja que són molt convenient per a la salut, sempre que es tingui en compte l'elevat valor calòric que aporten.
- Consumir llet i productes làctics descremats o semidescremats.
- Utilitzar oli d'oliva tant per cuinar com per amanir.
- Consultar al vostre equip sanitari el possible consum, sempre moderat, de begudes alcohòliques.

Cal reduir el consum de:

- Pastisseria en general (emmalles, pastissos empaquetats, etc.), ja que solen ser productes amb quantitats importants de greixos i calories en la seva composició.
- Rovell d'ou, per l'elevat contingut de colesterol.
- Menjar precuinats, que no són aconsellables. Eviteu els greixos animals com ara les mantegues i els lardos, tant per cuinar com per consumir crus.
- Café i te, que es pot consumir amb moderació si el metge no us indica el contrari.
- Greix de les carns, derivats i embolats, patés, cervell, fetge...

Colesterol Què cal saber-ne?

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat i Seguretat Social

Analitzem a partir d'aquest fullet els elements esmentats anteriorment:

- Els diferents tipus de lletres i colors serveixen per destacar determinats mots dins del text: el nom de l'anunciant, del producte, els mots clau, etc.
- Els apartats se separen amb més d'un espai per tal de facilitar la lectura i la localització de cada informació.
- Els signes de puntuació marquen les pauses en el text:

El punt indica la conclusió d'una idea.

La coma marca una pausa breu o separa els elements d'una enumeració.

Els dos punts introdueixen enumeracions, citacions, exemples, etc.

Els punts suspensius indiquen una enumeració no acabada.

El guió serveix per introduir els exemples.

Els signe d'admiració avisa quan una informació té un grau d'importància alta o que cal parar-hi atenció per algun motiu.

El signe d'interrogació marca un fragment interrogatiu o una pregunta.

- Les majúscules serveixen per escriure els títols i destacar-los de les explicacions que els segueixen.

En el fullets informatius, els textos explicatius i en el textos periodístics és habitual l'ús de sigles i acrònims. Aquestes convencions gràfiques serveixen per abreujar grups de mots que designen organismes públics, empreses, organitzacions, entitats, etc.

Les sigles estan formades per la primera lletra, de les paraules que substitueixen. S'escriuen amb majúscules i sense punts: IRPF impost de retenció sobre persones físiques, IPC índex de preus al consum, MSF Metges sense fronteres, etc.

Els acrònims són paraules formades per fragments d'un grup de mots. Poden ser pronunciats com un sol mot: INCAVOL Institut Català del Voluntariat; INTERPOL Policia Internacional; TERMCAT Centre de terminologia per a la llengua catalana.

Les sigles que poden llegir-se com si fossin un mot i no lletra per lletra també es consideren acrònims: ONU (Organització de Nacions Unides), IVA (impost sobre el valor afegit), etc.

- Les imatges serveixen per reforçar allò que s'explica. En els fullets apareixen sovint símbols i icones per ajudar el lector a trobar allò que busca o a identificar una determinada informació quan explora amb els ulls el text.

Per orientar-te i trobar la informació que vols

Cada mitjà escrit organitza i ordena la informació d'una manera determinada. El lector que vulgui trobar les dades que busca de manera eficaç i ràpida ha de conèixer com es presenta la informació a cada tipus d'escrit:

Els diccionaris i les enciclopèdies segueixen l'ordenació alfabètica.

Recorda que els diaris i les publicacions periodístiques estan dividits en seccions (opinió, internacional, cultura, esports, espectacles, economia, cartelleria, etc.).

Els llibres de text, els manuals de consulta i altres obres de referència inclouen (al final o al principi) un índex o bé una taula de continguts en què s'especifica el títol del tema i la pàgina on es troba.

(Fes les activitats d'aprenentatge 3, 4 i 5)

2. LLENGUA I SOCIETAT

El signe lingüístic

Amb les paraules donem nom a tot allò que ens envolta. Cada paraula és un signe lingüístic. El signe lingüístic és un símbol que té un significat. Recorda que un símbol és un senyal que transmet informació perquè una comunitat s'ha posat d'acord a l'hora d'atribuir-li un sentit. Cal saber-lo interpretar.

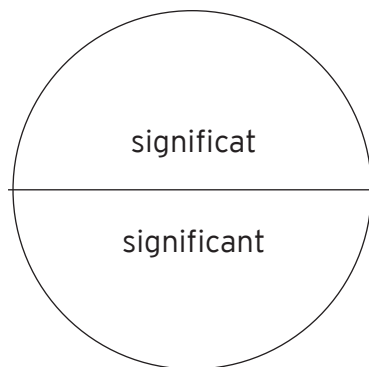
El signe lingüístic està format per dos elements:

- el **significant**, compost pels sons de les lletres que formen una paraula.
- el **significat**, que fa referència a l'objecte o a la idea que anomenem amb els sons de les paraules.

El significant és una espècie de recipient del significat.

Dit d'una altra manera, el significant correspon a la paraula pròpiament dita (els sons) i el significat correspon al concepte a què fan referència aquests sons.

La representació habitual del signe lingüístic és la següent:

(Fes les activitats d'aprenentatge 6 i 7)

3. GRAMÀTICA

Els pronoms

El pronom és l'element gramatical que serveix generalment per substituir un nom. Així ens estalviem la repetició de mots, als quals ens podem referir sense anomenar-los directament.

No vull entretenir-vos amb xafarderies. No us ho voldria dir, però... les tertúlies que s'expliquen de la bona societat, en les quals les mestresses acullen els seus hostes amb tota mena de cortesies...

Els pronoms no tenen significació, sinó que aquesta ens ve condicionada per un context o per una situació o per totes dues coses alhora. Com ja hem dit abans, el pronom és un substitut nominal, que pot actuar, per tant, en qualsevol lloc propi del sintagma nominal.

El pronoms es classifiquen en: personals, possessius, demostratius, quantitatius, indefinits, interrogatius, i relatius. Deixant de banda els pronoms personals, que només poden tenir funció substantiva, tots els altres poden actuar com a substantius o com a adjectius. Vegem-ne un quadre. T'adonaràs que en la majoria dels casos, les formes dels pronoms coincideixen amb les dels determinants però en el cas dels pronoms no acompanyen el nom sinó que el substitueixen:

TIPUS	FORMES	EXEMPLES
Demostratius	Aquest, aquell,...	<i>Aquest és massa llarg.</i>
Possessius	El meu, et, la nostra...	<i>El nostre és vermell.</i>
Numerals	Dos, el doble, la meitat...	<i>Hem guanyat el triple.</i>
Quantitatius	Molts, pocs, uns quants...	<i>Molts ho han provat.</i>
Indefinits	Algú, alguna cosa, quelcom, ningú, res, cap cosa, cadascú, cada u, tot, tothom, altri, altre, altra cosa, qualsevol, qualssevol...	<i>Algú el trobarà. Ningú no ho sabia.</i>
Personals Forts Febles	Jo, tu, ell, nosaltres, vosaltres, ells, mi, em, et, es, ho, el...	<i>Vosaltres mengeu massa. Em costa dir-li-ho.</i>
Relatius	Qui, què, que, on, el qual...	<i>La noia amb qui visc.</i>
Interrogatius	Qui, què, quin, quina, quins, quines...	<i>Qui crida? Què vols per dinar?</i>

Els pronoms personals

En aquesta unitat ens ocuparem dels pronoms personals, que com ja hem vist en el quadre anterior **poden ser forts o febles**.

Els pronoms personals forts:

S'anomenen forts, perquè són monosíl·labs tònics. Poden substituir els noms de persona i designen les persones gramaticals:

Nosaltres caminarem i *vosaltres* podeu anar en cotxe.
Elles sempre tenen feina.

Singular	Plural
jo, mi	nosaltres, nós
tu, vós, vostè	vosaltres, vostès
ell, ella	ells, elles
si	

Vegem algunes consideracions sobre la utilització dels pronoms personals forts:

- El pronom **si** té valor reflexiu o recíproc. Es refereix a persones o a coses i a vegades, es reforça amb la forma mateix. Ex: *Només pensa en si mateix*.
- Com ja deus recordar, les formes **vós, vostè, vostès**, s'utilitzen en el tractament formal, bàsicament en el llenguatge administratiu.
- La forma **nós**, anomenada plural majestàtic, només utilitzada per reis o papes, es troba actualment en desús.
- Quan el pronom de primera persona **jo** va precedit d'una preposició, pren la forma **mi**: *Vols venir amb mi?*

Els pronoms personals febles:

S'anomenen així perquè, a diferència dels forts, són monosíl·labs àtons: *Em rento, us coneixeu, no ho sé. Necessiten el suport del verb, amb el qual s'uneixen per formar tota una unitat*; en conseqüència, els pronoms febles aniran sempre situats al davant o al darrere del verb: *te'l dona, escriu-li, pensant-hi, va dir-ho, es banya*.

Quadre dels pronoms febles:

Davant del verb		Darrere del verb	
Formes reforçades em ens et us es	S'utilitzen quan el verb comença per consonant. <i>Es veuen molt sovint.</i>	Formes plenes -me -nos -te -vos -se -se	S'escriuen darrere d'un verb acabat en consonant o en diftong -eu . Separats del verb per un guionet. <i>Renteu-vos el cap.</i>
Formes elidides m' ens t' us s'	S'escriuen al davant quan el verb comença per vocal o h . Algunes formes s'apostrofen <i>T'agradaria viure a Canet?</i>	Formes reduïdes 'm 'ns 't us 's	Quan el verb acaba en vocal separem el verb del pronom amb un apòstrof. Si acaba en consonant o en -eu , utilitzem un guionet. <i>Demana'm el que vulguis.</i>

Observa que els pronoms febles se situen al davant o al darrere del verb, en funció del temps que hàgim d'utilitzar:

- Darrere del verb amb infinitiu, gerundi o imperatiu: *Volen presentar-se, abstenu-vos de votar!*
- Al davant o al darrere amb el pretèrit perfet perifràstic: *Van afaitar-se/ es van afaitar.*
- Al davant del verb en la resta de temps verbals: *em dónes el llibre?, ens ofereixen feina.*

(Fes l'activitat d'aprenentatge 10)

Els pronoms relatius

Els pronoms relatius poden tenir diverses formes:

- **Que**: És àton i no porta accent, té sempre un antecedent: *El poble que visita rem està a prop de la frontera.*
- **Qui**: Referit a persones. *Qui no vulgui pols que no vagi a l'era.*
- **On**: Relacionat a llocs. *La ciutat on va néixer, li ha fet un homenatge.*
- Preposició (a, amb, de, en, per) + **què**: Referit a coses. *És el llibre de què et parlava.*
- Preposició (a, amb, de, en, per) + **qui**: Referit a persones. *L'home amb qui es va casar és advocat.*
- Preposició (a, amb, de, en, per) + **el /la/els/les + qual/s**: Referit a persones i coses. *El noi del qual em parlaves tan bé va aprovar la carrera de Dret.*

Els pronoms interrogatius

Serveixen per preguntar directament o indirectament. Convé tenir especialment en compte:

- **Què**. Es refereix només a coses, és tònic (porta accent obert), equival a *quina cosa*:

Què vols per dinar?
Què vas trobar en aquell poble?

- **Qui**. Es refereix només a persones, és tònic, equival a *quina persona*:

Qui em vol acompanyar?
Qui acabarà primer la feina?

(Fes les activitats d'aprenentatge 8, 9 i 11)

▼ Los pronombres personales

Formas de sujeto:

PERSONA	SINGULAR	PLURAL
1ª	yo	nosotros, -as
2ª	tú	vosotros, -as
2ª tratamiento de formalidad	usted + v. 3ª persona	ustedes + v. 3ª persona
3ª	él, ella, ello	ellos, -as

*Tú participarás en la obra, **él** no lo hará.*
***Ustedes** han sido amables.*

Formas de complemento sin preposición:

Pronombres reflexivos:

me	nos
te	os
se	se

***Te** has puesto la chaqueta.*
*Hoy **te** han dado el trabajo.*

Complemento:

lo, la	los, las
le	les

*Ayer **le** entregaron el premio.*
*No **la** vi en la reunión.*

Formas de complemento con preposición (*de, por, para, con...*)

mí / conmigo	nosotros, -as
ti/ contigo	usted
vosotros, -as	ustedes
él/ella sí/ consigo	ellos, -as

*Este paquete es para **ti***
*Ven **conmigo***
*Miguel pasó la tarde con **ellos**.*

Otros pronombres

CLASES	FORMAS	EJEMPLOS
Demostrativos	este, -a, -os, -as ase, -a, -os, -as aquel, -lla, -llos, -llas esto, eso, aquello	<i>Este es muy interesante, en cambio, aquel me parece aburrido.</i>
Posesivos	(el/la) mío, mía (el/la) tuyo, tuya (el/la) suyo, suya / (lo) suyo (los/las) nuestros, -as (los/las) vuestros, -as (los/las) suyos, -as	<i>Nuestra habitación está en el segundo piso, la vuestra en el tercero.</i>
Numerales	Las formas coinciden con el determinante precedidas de artículo	<i>Los dos llegaron puntuales. Ellos piden la mitad de los beneficios.</i>
Indefinidos	Algo, alguien, nada, ... Mucho, poco, demasiado, ... mismo, cualquiera, ...	<i>Algo se mueve entre los arbustos. Cualquiera podría haberlo hecho.</i>
Interrogativos Exclamativos	qué, cuál, quién cuanto, -a, -os, -as	<i>¿Qué vas a tomar?</i> <i>¡Quién sabe!</i>
Relativos	que cual, -es cuyo, -a, -os, -as donde	<i>El libro que busco es de un autor argentino.</i> <i>El hombre cuya casa ardió vive ahora en un hostel.</i>

Ortografía

Ortografía x / ix, -ig / -tx

La lletra **x** pot representar els sons següents: el de xeix [j] (Ex: e**ix**am, gu**ix**), el de ics /ks/ (Ex: tax**i**) o el de /gz/ (Ex: ex**a**men).

/ks/: és el grup sord.
/gz/: és el grup sonor.

Escriurem **ix** sempre que trobem el so [j] darrere d'una vocal que no sigui **u** en un diftong: *peixeter*, *caixa*, *moixaina*, *dibuix*. Però: *rauxa*, *disbauxa*, *xauxa*.

Escriurem **x** en altres casos: a principi de mot i darrere de consonant: *Xina*, *xuclar*, *xarxa*, *manxa*.

A final de mot el so [tʃ] pot ser representat de dues maneres, segons els mots derivats de la mateixa família:

-**ig**, si altres mots de la mateixa família tenen **g/j** o **tg/tj**: *boig*, *boja*, *bojos*, *bo-
ges*, *bogeria*.

-**tx**, si en els altres mots derivats hi ha també **tx**: *despatx*, *despatxar*, *esquitx*, *esquitxos*.

I ara fixa't en els que representen els sons de /ks/: *mixt*, *fix*, *luxa*, *taxi*, *text*, *complex*, *reflex*. I de /gz/: *examen*, *exemple*, *exercici*, *exili*, *exigir*, *existència*, *èxit*, *èxode*.

Recorda que s'escriuen amb **s** i no amb **x** com passa en castellà els mots: *es-
tendre*, *estrany*, *estranger*.

Procura de veure les diferències entre aquestes parelles de mots, ja que fonè-
ticament es pronuncien pràcticament igual: *excedir/accedir*, *excepció/ac-
cepció*, *excés/accés*.

(Fes les activitats d'aprenentatge 12 i 13)

▼ Ortografía de x/s

La letra **s** se escribe en cualquier posición, *silencio*, *estrella*, *compás*.

La **x** se pronuncia [s], pero a veces puede confundirse con la **s**.

Se escriben con **x** las palabras que contienen:

-el prefijo **ex-** (que significa *fuera de*): *extraer*, *expulsar*, *excavar*, *exculpar*, *extranjero*, etc.

-el prefijo **extra-** (que significa *por encima de*): *extraordinario*, *extralimitar-
se*, etc.

No existen reglas para aprender el uso de la **x**, por lo tanto has de aprender
con la práctica las palabras que se escriben con esta letra. Ejemplos: *auxilio*,
contexto, *próximo*, etc.

(Fes l'activitat d'aprenentatge 14)

4. LÈXIC

Locucions i frases fetes

Una **locució** és un conjunt de mots que fan la funció d'un sol mot. A diferència de les paraules compostes, aquestes paraules no van unides sinó que conserven la seva independència a l'hora d'escriure-les.

La locució té un significat propi que no sempre té a veure amb les paraules que la componen. Pensem per exemple en la locució *de vint-i-un botó*, el seu significat no té res a veure amb si hi ha o no 21 botons, *de vint-i-un botó* significa «molt mudat, elegant».

Fixem-nos en d'altres exemples:

Ull de poll, no és l'ull d'un poll sinó una durícia que surt al peu.

De cop i volta, no és un cop i una volta sinó que el significat és equivalent a «de sobte».

A tota vela, significa «a molta velocitat».

Hi ha locucions que equivalen a un adjectiu, a un nom o a un adverbi:

La Marta anava de vint-i-un botons. = molt mudada (equival a un adjectiu)

Estava tranquil i de cop i volta es va posar a cridar. = de sobte (equival a un adverbi)

Tenia un ull de poll i va haver d'anar al podòleg. = durícia al dit del peu (equival a un nom)

També hi ha locucions que tenen un significat equivalent a verbs o a oracions completes, aquestes locucions reben el nom de **frases fetes**. Observa:

<i>Fer els ulls grossos</i>	significat: aparentar que no es veu.
<i>Posar-se pedres al fetge</i>	significat: preocupar-se.
<i>Fer campana</i>	significat: no anar a classe.
<i>Treure foc pels queixals</i>	significat: estar molt enfadat.

Les locucions i frases fetes són expressions d'ús corrent a la llengua. Cada llengua té les seves pròpies locucions i frases fetes, sovint no es pot fer una traducció literal d'una llengua a una altra.

En català, per exemple, *treure foc pels queixals* no es pot traduir com «sacar fuego por las muelas» en castellà. En castellà l'equivalent seria *echar fuego* o *echar chispas*.

(Fes les activitats d'aprenentatge 15, 16, 17 i 18)

PER APRENDRE

Activitat 1

Esmenta tres situacions en què s'usi la llengua oral i tres més en què s'utilitzi la llengua escrita.

Activitat 2

Escriu cinc trets que caracteritzin la llengua oral i cinc més que caracteritzin la llengua escrita.

Activitat 3

Llegeix aquest text. Conté alguns consells pràctics per preparar un viatge. Imagina que has de dissenyar un fullet informatiu sobre aquest tema. No saltres et proposem un possible model, tu has d'emplenar-lo amb les informacions que consideris imprescindibles al costat de cada símbol.

CONSELLS PER PREPARAR UN VIATGE

Si no volem que el malestar físic ens arruïni les vacances, cal començar per una bona prevenció.

Abans de començar el viatge, especialment si és de llarga duració, convé prendre una sèrie de precaucions. En primer lloc, és important fer-se un reconeixement mèdic i odontològic... No hi ha res més molest que el mal de queixal en plenes vacances.

També ens hem d'informar de les vacunes obligatòries o recomanades per a cadascun dels països per on viatjarem, i també haurem de tenir en compte que algunes s'han d'administrar fins amb un mes d'antelació.

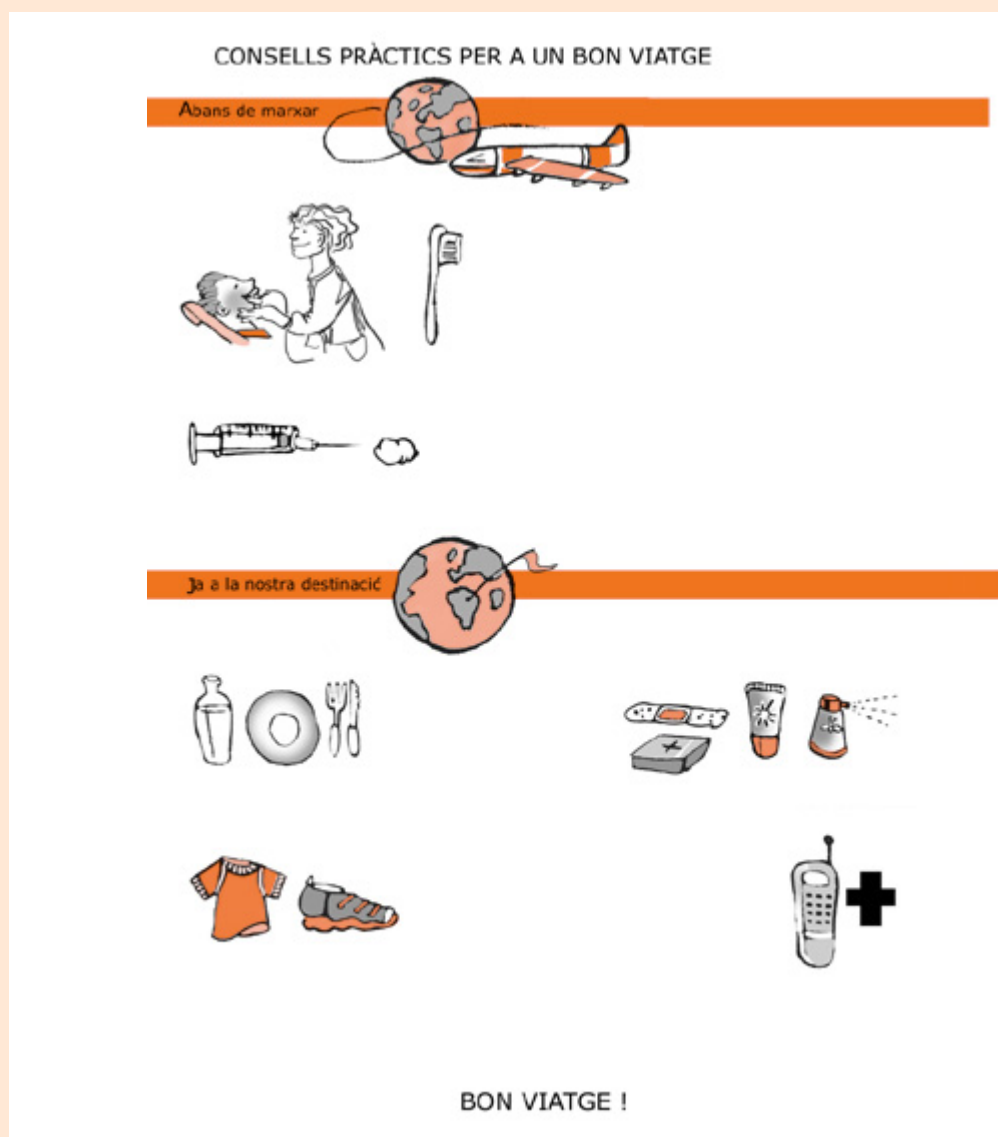
Una vegada en la nostra destinació, i sempre en funció del país, és important seguir unes normes higièniques amb l'aigua i els aliments per evitar infeccions gastrointestinals, que ens poden provocar vòmits i dolor abdominal, entre altres molèsties. Es recomana beure únicament aigua embotellada i que hagi estat oberta davant nostre, i evitem els glaçons, les begudes refrescants no embotellades o els gelats, que poden estar elaborats amb aigua contaminada. No s'han de consumir aliments crus o semicrus com amanides, marisc, fruita sense pelar, rebosteria, maionesa, menjars preparats ambulants o llet i derivats no higienitzats.

En relació amb el vestuari, és preferible fer servir roba de fibres naturals que permetin la transpiració, com també calçat còmode. No és aconsella-

ble que no hagi estat estrenat, ja que pot produir encetades i lesions als peus.

En el moment de planificar un viatge és imprescindible preparar una petita farmaciola. Hi hem de posar: medicaments per curar ferides petites. No hem d'oblidar una crema de protecció solar amb factor alt de protecció i un repel·lent d'insectes que ens evitaran irritacions causades pel sol o pels insectes.

Finalment hi podem incloure algun telèfon d'urgències mèdiques o d'informació sanitària.

Activitat 4

Investiga i escriu els noms als quals es refereixen aquestes sigles:

UE

DNI

VIH

ONG

DVD

Activitat 5

Investiga i escriu els noms als quals es refereixen aquest acrònims:

UEFA

SIDA

CERCATERM

IVA

GES

LLENGUA I SOCIETAT**Activitat 6**

Explica quina relació mantenen entre si el significat i el significat del signe lingüístic.

Activitat 7

Quin és el significat i el significat de la paraula *rosa*?

GRAMÀTICA**Activitat 8**

Digues si el contingut de les frases següents és vertader o fals:

- a) Els pronoms personals poden ser substituïts dels noms.
- b) La forma *em*, és un pronom personal fort.
- c) Els pronoms s'utilitzen per acompanyar el nom.
- d) *Algú* és un pronom indefinit.
- e) *Qui* és un pronom personal referit a coses.
- f) *Aquests* és un pronom relatiu.
- g) *Mi* és un pronom feble.
- h) Les formes reduïdes dels pronoms febles són les que van davant del verb.
- i) Les formes reforçades dels pronoms febles van davant del verb quan aquest comença per consonant.
- j) Els pronoms febles van sempre davant del verb.

Activitat 9

Subratlla totes les formes de pronoms que apareixen a les frases següents. Assenyalat a quin tipus pertanyen:

Ex. *Qui* arribi primer, *que* sigui en aquest seient. (*pronoms relatius*)

La ciutat on va néixer, està al costat de Brussel·les.

La meitat és massa.

Algú ens informarà de l'import del deute.

La filla de la veïna que viu a Londres té un xicot milionari.

La platja on ens vam banyar té una sorra molt blanca.

La gent amb qui tracta és molt intel·ligent.

Ningú no pot amagar-se eternament.

Què fareu aquest vespre?

Vam seure al peu d'un magnolier, l'ombra del qual ens va protegir de la xafogor.

El llogaret on vivia era lluny.

Mai no havien explicat el motiu pel qual l'havia deixat.

No parlo d'aquest cotxe, sinó del que em van vendre.

Odiava l'home amb qui s'havia casat feia deu anys.

Cadascú ha d'assumir els seus problemes.

Res no és comparable a la pèrdua d'un fill.

Activitat 10

Subratlla els pronoms personals que trobis en aquestes oracions i a continuació classifica'ls en febles o forts:

Ex. *Després, cadascú* *ens* *recollírem* *al nostre* *racó*. (*pronom feble*).

Elles són estrangeres.

No sé pas on són ells.

Abans del viatge s'acomiadaran dels amics.

Va ser en aquell moment quan es decidí a parlar amb els familiars.

Absteniu-vos de venir, us ho prego.

Deia que guanyaria les eleccions, però nosaltres no ens ho crèiem.

Hem de vigilar de no trencar-nos cap cama.

Haureu de preparar-vos la bossa.

Us haureu de sargir els mitjons.

Vau treure-us un bon pes de sobre!

S'ha de fer cada dia el sopar.

Ell i jo no ens estimem gaire.

Vaig haver de recloure'm a casa durant una bona estona.

L'ocell encara no sap alimentar-se tot sol.

Crec que no hauríeu de menysprear-vos tant.

Feia estona que es barallaven.

Activitat 11

Subratlla els pronoms interrogatius d'aquest diàleg:

Ex: –*Què* farem aquest cap de setmana?

- Jo no ho tinc massa clar. Tu què en penses?
- Home, jo voldria aprofitar l'ocasió per anar...
- On vols anar?
- Voldria anar a Empúries.
- I què vols anar a fer-hi?
- M'agradaria visitar la Carolina i al mateix temps aprofitaria per anar a veure les ruïnes.
- Estaria molt bé això, però potser podríem dir-ho a algú.
- És una idea magnífica, però a qui?
- Als amics de la colla d'Olot, sí, però a quins?
- Doncs a tots!
- Sí, però quants serem?
- Això dependrà dels qui vulguin apuntar-s'hi.
- Quins cotxes agafarem per anar-hi?
- No ho sé, però si et sembla ho podríem discutir amb els altres.

Activitat 12

Completa amb la grafia adequada (*ix/x, s*) els espais en blanc de les frases següents:

L'ar...iu permetrà conè..er millor la història de l'e...plosió
 Els anys de traspàs mere...en molta atenció.
 Es prohibe...en l'entrada i l'e...ida dels e...trangers.
 Les bru...es te...e...en un e...trany tapís.
 Per e...piar les seves culpes hauran de comparè...er-hi mensualment.
 Els agrae...o profundament l'ajuda per superar el efectes del ..àfec.
 Sota aquell ...iprer tot semblava més e...quisit.
 El ...ofer portava sempre a sobre el ..iulet.
 Si ho frege...es ho trobaràs e...quisit.

Activitat 13

Omple els buits amb la grafia que calgui (*g, j, tg, tj, tx, ig*):

ba...illerat	fa...	safare...	formigue...
fi...a	pe...ina	bombarde...	bo...í
fa...enda	fle...a	remola...a	safare...
pu...	ma...	bo...	passe...
balance...	mi...dia	du...a	mi...ana
escle...a	degote...	capu...a	aco..ar
ro...	enu...ar	glope...	carrua...e

Activitat 14

Completa con **s** o **x** las palabras siguientes:

e.....tremo	e.....caso	e.....patriado	e.....tranjero	e.....cur.....ión
e.....traño	tóra....	e.....trategia	e.....pectador	asfi.....ia
cone.....ión	e.....trangular	e.....igente	e.....quisito	e.....ce.....o

LÈXIC**Activitat 15**

Subratlla quin és el significat corresponent a aquestes frases fetes:

<i>Ser oli en un llum</i>	a) ser la solució	b) donar lluminositat
<i>Enganxar-se els dits</i>	a) perdre diners	b) tenir dolor
<i>Tenir un os a l'esquena</i>	a) fer mal l'esquena	b) ser un gandul
<i>Fer cinc cèntims</i>	a) explicar un fet sense detalls	b) pagar
<i>Tenir el cap a quarts de quinze</i>	a) estar distret	b) pensar en l'hora
<i>No va dir ni ase ni bèstia</i>	a) no va parlar d'animals	b) no va dir res
<i>Canviar de camisa</i>	a) netejar-se	b) canviar d'idees
<i>Dir a cau d'orella</i>	a) dir-ho en secret	b) dir-ho a tothom
<i>Anar amb peus de plom</i>	a) fer-ho difícil	b) anar amb compte

Activitat 16

Haz lo mismo que en el ejercicio anterior pero con estas frases hechas propias del castellano.

<i>Pedir peras al olmo</i>	a) hacer una petición a alguien	b) pedir algo imposible
<i>Ser del año de la pera</i>	a) ser antiguo o anticuado	b) ser joven
<i>Ser pan comido</i>	a) ser difícil	b) ser fácil
<i>Ponerse como una sopa</i>	a) mojarse	b) calentarse
<i>Estar en las nubes</i>	a) estar distraído	b) volar
<i>Estar por las nubes</i>	a) ser barato	b) ser caro
<i>Ver la paja en ojo ajeno</i>	a) ver los defectos de los demás	b) ver mal
<i>Ir viento en popa</i>	a) ir las cosas muy bien	b) correr

Activitat 17

Completa les frases amb aquestes locucions:

*Oli en un llum - això rai - de gom a gom - de bat a bat - ja n'hi ha prou -
tants caps tants barrets*

El teatre era ple, no hi cabia ni una ànima.

Cada matí obria la finestra

Era fàcil de comptar:

....., no té cap importància.

En Lluís diu que de molestar els veïns.

La seva proposta va ser, tothom hi va estar d'acord.

Activitat 18

Fes una frase amb cadascuna d'aquestes locucions:

Llop de mar _____

Ull de vellut _____

Tot d'una _____

Amb tots els ets i uts _____

Déu n'hi do _____

Per triar i remenar _____

Activitat 1

Marca amb una creu si les afirmacions següents corresponen a la llengua oral o a llengua escrita.

	Oral	Escrita
a) Entonacions diverses.		
b) Es poden fer servir esquemes i esborranys.		
c) Hi ha oracions inacabades.		
d) El missatge perdura en el temps.		
e) Hi ha presència de llenguatge no verbal.		
f) Hi ha repeticions constants.		
g) Ús freqüent d'onomatopeies i imitació de sons.		
h) Les oracions són ben construïdes gramaticalment.		
i) És fàcil reconèixer la variant dialectal de l'emissor.		
j) L'emissor adapta el seu discurs al context on es troba.		

Activitat 2

Llegeix aquest fullet informatiu i contesta aquestes preguntes:

Generalitat de Catalunya
Institut Català de la Dona

DIGUES PROU!

900 900 120
TRUCADA GRATUÏTA

Línia d'atenció a les dones en situació de violència

Hi ha persones que poden ajudar-te
► Un equip de persones professionals i especialitzades en diferents àmbits t'atendran de manera confidencial i personalitzada, facilitant-te informació, ajuda, orientació... i atenció immediata en cas d'emergències.

Truoca. No estàs sola!

VIOLÈNCIA

lure angorxada, tenir por...
ntantar fugir d'aquesta situació que es repeteix...
hilar que vol dir ser feliç, sentir-se bé, segura...
lutes, baralles, crida, discussions...
poca de la vida que vols deixar enrere, canviar, trancar...
o veure un final clar, un futur segur...
allar, aguantar, patir...
ncomprensió, solitud, humiliació, patiment, dolor...
gressions físiques, psicològiques i sexuals...

CONFIDENCIAL

a) Quina és la informació central d'aquest fullet? _____

b) Creus que la informació important apareix ben destacada? Comenta l'ús de majúscules, signes de puntuació, imatges i altres recursos tipogràfics. _____

c) Quines informacions secundàries hi apareixen? _____

Activitat 3

Lee este folleto informativo y responde las preguntas:

a) ¿Qué significan las siglas: ONG y IRPF?

b) ¿Cuál es la información central de este folleto?

c) ¿Explica el significado de la imagen que aparece en el folleto.

d) ¿A qué colectivos se puede destinar el 0,52% del IRPF?

Al realizar tu declaración de la renta,
marca con una "X" la casilla destinada a "otros fines de interés social". Asignarás el 0,52% de tu cuota íntegra a proyectos llevados a cabo por ONG a favor de los colectivos más necesitados: mayores, discapacitados, menores, víctimas de la violencia doméstica, inmigrantes, drogodependientes...

En el último ejercicio se destinaron más de 91 millones de euros a realizar 852 proyectos sociales, llevados a cabo por 331 ONG.

El Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales garantiza, a través de un sistema de convocatoria pública y del control de cada proyecto, la transparencia del destino de los fondos asignados a "otros fines de interés social", a cargo del 0'52% del IRPF.

COLECTIVOS MÁS NECESITADOS
mayores,
discapacitados,
menores,
víctimas de la violencia doméstica,
inmigrantes,
drogodependientes...

↑

ONG
de acción social

↑

0,52%
otros fines de
interés social

En tu declaración de la renta
marca la casilla 0,52 % IRPF

otros fines de
interés social
a través de las
ONG

**Declara tu
solidaridad**
No te cuesta nada

Con la colaboración de:

Plataforma de ONGs
de Acción Social

MINISTERIO DE TRABAJO
Y ASUNTOS SOCIALES
Por solidaridad
OTROS FINES DE INTERÉS SOCIAL

www.voluntariado.net

Activitat 4

Dibuixa la representació de signe lingüístic i exemplifica-la amb un cas concret.

Activitat 5

Fes la representació dels signes lingüístics següents: *porta, pomes, ciutat, ordinador*.

Activitat 6

Relaciona les frases següents:

Ens recordarem	on els esperava el seu pare.
Van arribar al banc	de qui ens hagi ajudat.
El cotxe	que ens va dur el diari
Hem vist el noi	que va dur l'equip a la victòria era molt suau.
La veu de l'entrenador	a qui es va adreçar era cega.
Qui arribi primer	amb què va guanyar la cursa s'ha fet malbé.
La bicicleta	que vagi al davant.
La dona	on vam dormir es diu Vallfogona.
El poble	que acabem de comprar és de color blau.

Activitat 7

Ompler les frases amb algun dels pronoms indefinits que apareixen en el quadre:

ningú, algú, alguna cosa, qualsevol, cadascun, tothom

..... afirmava que es tractava d'una lluita entre contrincants.
 dels alumnes menjava un entrepà per dinar.
 va poder gaudir de la festa.
 no s'estranya de la seva actitud.
 Al darrere d'aquesta història sortirà perjudicat.

Pel to de les seves paraules, deu haver canviat
 M'agradaria comprar-me més actual.
 podria aconseguir-ho.
 no ens ho va comunicar.
 va comentar que era un bon llibre.

Activitat 8

Continua la sèrie següent, utilitzant totes les formes del pronoms febles afegides a les persones gramaticals del singular i del plural:

Em pentino	M'afaito	em va presentar	Va presentar-me
<i>Ex: Et pentines</i>			
.....			
.....			
.....			
.....			

Activitat 9

Escriu el pronom interrogatiu que et sembli més adequat a l'espai en blanc:

Què, Qui, Quin, Quina, Quins, Quines

..... noia vol ser la primera de la fila?
 és més llest, tu o el teu gos?
 hora és?
 vols saber?
 ha cridat tan fort?
 ha estat aquest soroll tan estrident?
 dia vindrà el teu cosí de Sant Llorenç?
 mitges em poso per anar a la festa?
 dies fas vacances aquest any?

Activitat 10

Ompler els buits amb la grafia que calgui (*j, tj, tx, ig*) i escriu el primitiu dels mots següents:

Ex: trepitjar trepig

aire...ar		assa...ar	
bate...ar		desi...ar	
escabe...ada		ra...olí	
mare...ar		mi...ana	
lle...or		cartu...era	
despa...ar		embu...acar	
empa...ar		capri...os	
esqui...ar		borra...era	

Activitat 11

Substitueix els mots subratllats per les locucions i frases fetes corresponents:

*sense solta ni volta - fent safareig - li havia fet el salt - fins al capdamunt -
tenia la mà trencada - amb tots els ets i uts*

La portera sempre estava xafardejant. Aquell dia ens va explicar amb tots els detalls la separació de la Teresa i en Joan; que si la Teresa ja feia temps que n'estava farta; que si en Joan, sense motiu, l'havia enganyada amb una altra dona,...

La veritat és que en sabia molt d'explicar les intimitats de l'altra gent.

Activitat 12

Sustituye las palabras subrayadas por las locuciones i frases hechas correspondientes:

*feo de narices - con el rabo entre las piernas - iba de tiros largos -
puso tierra por medio - del año de Maricastaña -
sin comerlo ni beberlo - a toda pastilla*

Llevaba un traje anticuado y completaba su vestimenta con un sombrero horroroso. Sin esperarlo, se encontró frente a su rival. Ella, que llevaba un vestido largo muy elegante, lo saludó. Él le devolvió el saludo y, en cuanto pudo, huyó del lugar. Avergonzado, se introdujo en el coche y se marchó a gran velocidad.

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'APRENENTATGE

PER APRENDRE

Activitat 1

Resposta oberta. Alguns exemples:

Llengua oral: conversa quotidiana, conversa telefònica, a l'hora d'anar a comprar, parlant amb un amic, en un discurs polític, a la televisió, a la ràdio, en una classe, en una entrevista de feina, etc.

Llengua escrita: en la nota, en la carta, en un telegrama, en la premsa escrita, en omplir una instància o sol·licitud, en redactar el currículum, en un llibre, en escriure un text literari, en els prospectes dels medicaments, etc.

Activitat 2

Consulta el quadre de l'apartat de Llengua i societat.

Activitat 3

Solució orientativa:

CONSELLS PRÀCTICS PER A UN BON VIATGE

Abans de marxar

És convenient fer-se un reconeixement mèdic i odontològic

Informeu-vos sobre les vacunes obligatòries o recomenades segons el país de destinació

Ja a la nostra destinació

Beveu sempre aigua embotellada i no consumiu aliments crus o semicrus

Porteu roba de fibres naturals i calçat còmode per tal d'evitar lesions als peus

Què ha de tenir la farmaciola?

Medicaments per curar ferides lleus
crema solar
repel·lent d'insectes

És convenient tenir a mà algun telèfon d'urgències mèdiques o d'informació sanitària

BON VIATGE !

Activitat 4

UE:	Unió Europea.
DNI:	Document Nacional d'Identitat.
VIH:	Virus d'Immunodeficiència Humana.
ONG:	Organització No Governamental.
DVD:	Digital Video[mac16] Disc.

Activitat 5

UEFA:	Associació de futbol de la Unió Europea.
SIDA:	Síndrome d'inmonodeficiència adquirida.
CERCATERM:	Servei automatitzat de consulta terminològica en llengua catalana.
IVA:	Impost sobre el Valor Afegit.
GES:	Graduat en Educació Secundària.

LLENGUA I SOCIETAT**Activitat 6**

El significat és la paraula o cadena de sons que conté el significat d'aquesta paraula.

Activitat 7

El significat és la pròpia paraula *rosa*, i el significat és el concepte de rosa que ens imaginem mentalment.

GRAMÀTICA**Activitat 8**

a) V	f) F
b) F	g) F
c) F	h) F
d) V	i) V
e) F	j) F

Activitat 9

La ciutat on va néixer, està al costat de Brussel·les. (pronomen relatiu)

La meitat és massa. (pronomen quantitatiu)

Algú ens informarà de l'import del deute. (pronomen indefinit)

La filla de la veïna que viu a Londres té un xicot milionari. (pronomen relatiu)

La platja on ens vam banyar té una sorra molt blanca. (pronomen relatiu)

La gent amb qui tracta és molt intel·ligent. (pronomen relatiu)

Ningú no pot amagar-se eternament. (pronomen indefinit i pronomen feble)

Què fareu aquest vespre? (pronomen interrogatiu)

Vam seure al peu d'un magnolier, l'ombra del qual ens va protegir de la xafegor. (pronomen relatiu i pronomen feble)

El llogaret on vivia era lluny. (pronomen relatiu)

Mai no havien explicat el motiu pel qual l'havia deixat. (pronomen relatiu i pronomen feble)

No parlo d'aquest cotxe, sinó del que em van vendre. (pronomen relatiu i pronomen feble)

Odiava l'home amb qui s'havia casat feia deu anys. (pronomen relatiu i pronomen feble)

Cadascú ha d'assumir els seus problemes. (pronomen indefinit)

Res no és comparable a la pèrdua d'un fill. (pronomen indefinit)

Activitat 10

Elles són estrangeres. (pronomen personal fort)

No sé pas on són ells. (pronomen personal fort)

Abans del viatge s'acomiaran dels amics. (pronomen personal feble)

Va ser en aquell moment quan es decidí a parlar amb els familiars. (pronomen personal feble)

Abstenui-vos de venir, us ho prego. (pronoms personals febles)

Deia que guanyaria les eleccions, però nosaltres no ens ho crèiem. (pronomen personal feble)

Hem de vigilar de no trencar-nos cap cama. (pronomen personal feble)

Haureu de preparar-vos la bossa. (pronomen personal feble)

Us haureu de sargir els mitjons. (pronomen personal feble)

Vau treure-us un bon pes de sobre! (pronomen personal feble)

S'ha de fer cada dia el sopar. (pronomen personal feble)

Ell i jo no ens estimem gaire. (els dos primers pronoms personals forts i l'altre feble)

Vaig haver de recloure'm a casa durant una bona estona. (pronomen personal feble)

L'ocell encara no sap alimentar-se tot sol. (pronomen personal feble)

Crec que no hauréu de menysprear-vos tant. (pronomen personal feble)

Feia estona que es barallaven. (pronomen personal feble)

Activitat 11

—Jo no ho tinc massa clar. Tu què en penses?

—Home, jo voldria aprofitar l'ocasió per anar...

—On vols anar?

—Voldria anar a Empúries.

—I què vols anar a fer-hi?

—M'agradaria visitar la Carolina i al mateix temps aprofitaria per anar a veure les ruïnes.

—Estaria molt bé això, però potser podríem dir-ho a algú.

—És una idea magnífica, però a qui?

—Als amics de la colla d'Olot, sí, però a quins?

—Doncs a tots!

—Sí, però quants serem?

—Això dependrà dels qui vulguin apuntar-s'hi.

—Quins cotxes agafarem per anar-hi?

—No ho sé, però si et sembla ho podríem discutir amb els altres.

Activitat 12

L'arxiu permetrà conèixer millor la història de l'explosió.
 Els anys de traspàs mereixen molta atenció.
 Es prohibeix l'entrada i eixida dels estrangers.
 Les bruixes teixeixen un estrany tapís.
 Per expiar les seves culpes hauran de comparèixer-hi mensualment.
 Els agraeixo profundament l'ajuda per superar els efectes del xàfec.
 Sota aquell xiprer tot semblava més exquisit.
 El xofer portava sempre a sobre el xiulet.
 Si ho fregeixes ho trobaràs exquisit.

Activitat 13

batxillerat	faig	safareig	formigueig
fitxa	petxina	bombardeig	botxí
fatxada	fletxa	remolatxa	safareig
puig	maig	boig	passeig
balanceig	migdia	dutxa	mitjana
escletxa	degoteig	caputxa	acotxar
roig	enutjar	glopeig	carruatge

Activitat 14

extremo	escaso	expatriado	extranjero	excursión
extraño	tórax	estrategia	espectador	asfixia
conexión	estrangular	exigente	exquisito	exceso

LÈXIC**Activitat 15**

Ser oli en un llum	a) <u>ser la solució</u>	b) donar lluminositat
Enganxar-se els dits	a) <u>perdre diners</u>	b) tenir dolor
Tenir un os a l'esquena	a) fer mal l'esquena	b) <u>ser un gandul</u>
Fer cinc cèntims	a) <u>explicar un fet sense detalls</u>	b) pagar
Tenir el cap a quarts de quinze	a) <u>estar distret</u>	b) pensar en l'hora
No va dir ni ase ni bèstia	a) no va parlar d'animals	b) <u>no va dir res</u>
Canviar de camisa	a) netejar-se	b) <u>canviar d'idees</u>
Dir a cau d'orella	a) <u>dir-ho en secret</u>	b) dir-ho a tothom
Anar amb peus de plom	a) fer-ho difícil	b) <u>anar amb compte</u>

Activitat 16

Pedir peras al olmo	a) hacer una petición a alguien	b) <u>pedir algo imposible</u>
Ser del año de la pera	a) <u>ser antiguo o anticuado</u>	b) ser joven
Ser pan comido	a) ser difícil	b) <u>ser fácil</u>
Ponerse como una sopa	a) <u>mojarse</u>	b) calentarse

*Estar en las nubes*a) estar distraído

b) volar

Estar por las nubes

a) ser barato

b) ser caro*Ver la paja en ojo ajeno*a) ver los defectos de los demás

b) ver mal

*Ir viento en popa*a) ir las cosas muy bien

b) correr

Activitat 17

El teatre era ple de *gom a gom*, no hi cabia ni una ànima.

Cada matí obria la finestra *de bat a bat*.

Era fàcil de comptar: *tants caps tants barrets*.

Això rai, no té cap importància.

En Lluís diu que *ja n'hi ha prou* de molestar els veïns.

La seva proposta va ser *oli en un llum*, tothom hi va estar d'acord.

Activitat 18

Aquí tens uns exemples de frases fetes amb les locucions esmentades:

Llop de mar

El seu avi havia estat un bon llop de mar.

Ull de vellut

L'ull de vellut era l'única seqüela de la baralla.

Tot d'una

Tot d'una va començar a tremolar la casa.

Amb tots els ets i uts

Li va explicar amb tots els ets i uts.

Déu n'hi do

Déu n'hi do si hi ha gent en aquesta sala!

Per triar i remenar

De pomes, n'hi havia per triar i remenar: vermelles, grogues,...

Activitat 1

a) Oral	e) Oral	h) Escrita
b) Escrita	f) Oral	i) Oral
c) Oral	g) Oral	j) Oral
d) Escrita		

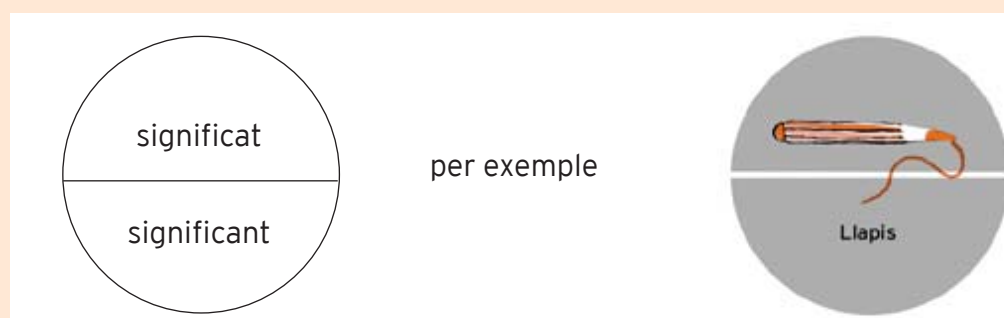
Activitat 2

- La informació central és un telèfon gratuït d'ajuda a dones maltractades.
- Sí. Els elements següents destaquen la informació principal:
L'ús de les majúscules en el mots VIOLENCIA i PROU.
El signe d'exclamació indica que és una informació necessària i urgent.
El número de telèfon és molt visible.
La imatge de l'auricular del telèfon reforça el missatge.
L'escut de la Generalitat permet saber qui dona la informació.
- Informacions secundàries: Descripció de les situacions de violència en lletra petita al costat de cada lletra del mot VIOLENCIA; informació sobre el tipus d'atenció que la usuària pot rebre per telèfon; la confidencialitat de la trucada i que es tracta un servei permanent (24h).

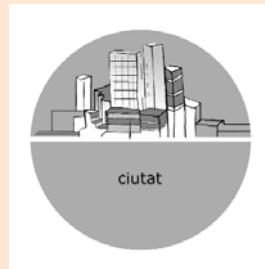
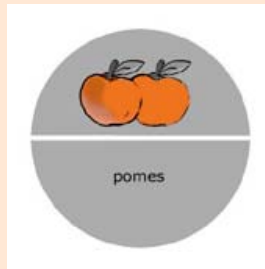
Activitat 3

- ONG: Organizaci3n no gubernamental.
IRPF: Impuesto de retenci3n sobre personas físcas
- Ser solidario destinando un porcentaje de la declaraci3n de renta a fines de interés social.
- La imagen representa una mano con un bolígrafo en el momento de marcar con una X la casilla destinada «a otros fines sociales».
- Los colectivos más necesitados son: personas mayores, discapacitados, menores, víctimas de violencia doméstica, inmigrantes, drogodependientes, etc.

Activitat 4

Activitat 5

Activitat 6

Van arribar al banc on els esperava el seu pare.
 Hem vist el noi que ens va dur el diari.
 La veu de l'entrenador que va dur l'equip a la victòria era molt suau.
 La bicicleta amb què va guanyar la cursa s'ha fet malbé.
 La dona a qui es va adreçar era cega.
 El poble on vam dormir es diu Vallfogona.
 Qui arribi primer anirà al davant.
 Ens recordarem de qui ens hagi ajudat.
 El cotxe que acabem de comprar és de color blau.

Activitat 7

Tothom afirmava que es tractava d'una lluita entre contrincants.
 Cadascun dels alumnes menjava un entrepà per dinar.
 Tothom va poder gaudir de la festa.
 Ningú no s'estranya de la seva actitud.
 Al darrere d'aquesta història tothom/ algú sortirà perjudicat.
 Pel to de les seves paraules deu haver canviat alguna cosa.
 M'agradaria comprar-me alguna cosa més actual.
 Qualsevol podria aconseguir-ho.
 Ningú no ens ho va comunicar.
 Algú/ tothom va comentar que era un bon llibre.

Activitat 8

Em pentino	m'afaito	em va presentar	va presentar-me
Et pentines	t'afaites	et va presentar	va presentar-te
Es pentina	s'afaita	es va presentar	va presentar-se
Ens pentinem	ens afaitem	ens va presentar	va presentar-nos
Us pentineu	us afaiteu	us va presentar	va presentar-vos
Ens pentinem	ens afaitem	ens va presentar	va presentar-nos

Activitat 9

Quina noia vol ser la primera de la fila?

Qui és més llest, tu o el teu gos?

Quina hora és?

Què vols saber?

Qui ha cridat tan fort?

Què ha estat aquest soroll tan estrident?

Quin dia vindrà el teu cosí de Sant Llorenç?

Quines mitges em poso per anar a la festa?

Quins dies fas vacances aquest any?

Activitat 10

airejar	aireig	assajar	assaig
batejar	bateig	desitjar	desig
escabetxada	escabetx	rajolí	raig
marejar	mareig	mitjana	mig
lletjor	lleig	cartutxera	cartutx
despatxar	despatx	embutxacar	butxaca
empatxar	empatx	capritxós	capritx
esquitxar	esquitx	borratxera	borratxo

Activitat 11

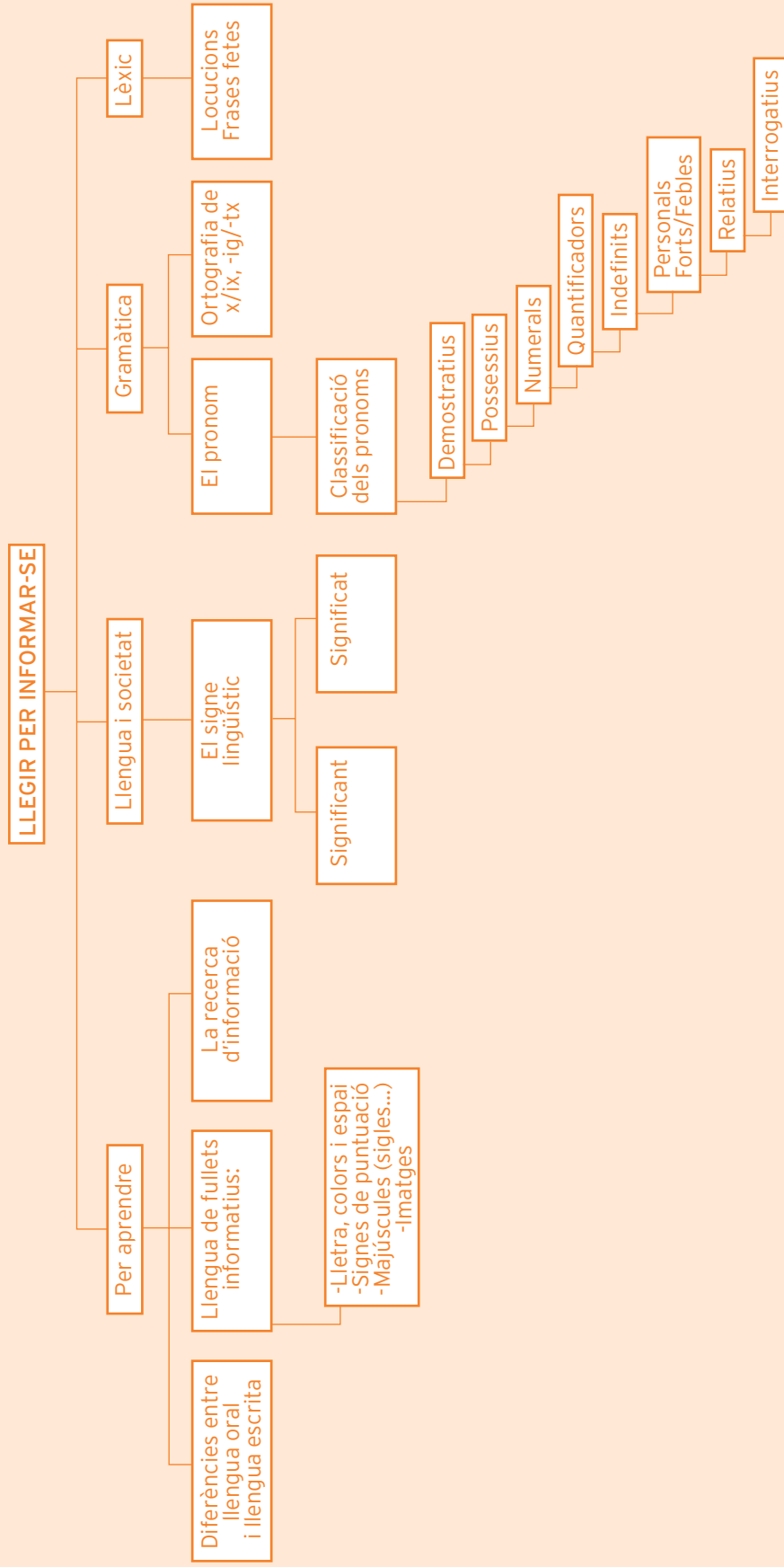
La portera sempre estava fent safareig. Aquell dia ens va explicar amb tots els ets i uts la separació de la Teresa i en Joan; que si la Teresa ja feia temps que n'estava fins al capdamunt; que si en Joan, sense solta ni volta, li havia fet el salt amb una altra dona...

La veritat és que tenia la mà trencada d'explicar les intimitats de l'altra gent.

Activitat 12

Llevaba un traje del año de Maricastaña y completaba su vestimenta con un sombrero feo de narices. Sin comerlo ni beberlo se encontró frente a su rival. Ella, que iba de tiros largos, lo saludó. Él le devolvió el saludo y, en cuanto pudo puso tierra por medio. Con el rabo entre las piernas, se introdujo en el coche y se marchó a toda pastilla.

QUÈ HAS TREBALLAT?

com ho porto?

Què he après i què em falta?

Ara que ja has arribat al final de la unitat només et queda comprovar què has après i adonar-te, si és el cas, d'allò que et queda per aprendre. Omple la graella següent amb Sí / No / A mitges:

Quadre d'autoavaluació

He après a...	Activitats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació	Sí/No/A mitges
Conèixer les diferències bàsiques entre llengua oral i llengua escrita.	1, 2	1	
Llegir i comprendre textos informatius breus per buscar informació.	3	2, 3	
Conèixer el significat d'algunes sigles i acrònims.	4, 5		
Redactar textos informatius breus i senzills.	3		
Distingir el significat i el significat del signe lingüístic.	6, 7	4, 5	
Identificar els pronoms i classificar-los segons el tipus.	8, 9, 10, 11	6, 7, 8, 9	
Escriure i pronunciar correctament x / ix, tx / ig. Escriure i pronunciar correctament x/s en castellà.	12, 13, 14	10	
Conèixer i interpretar el significat de locucions i frases fetes.	15, 16, 17, 18	11, 12	

Unitat 3

LLEGIR PER ESTUDIAR

En aquesta unitat trobaràs algunes tècniques que t'ajudaran a estudiar i a comprendre millor els textos escrits. Al final de la unitat podràs:

- Fer subratllades, esquemes i resums de textos diversos per entendre'ls millor.
- Identificar i usar connectors per comprendre i redactar millor els textos.
- Reconèixer les característiques del signe lingüístic.
- Identificar adverbis i conèixer-ne els tipus.
- Escriure correctament la l / l·l.
- Detectar el sentit figurat en expressions i textos.

COM HO TROBARÀS?

PER APRENDRE

- Tècniques d'estudi:
 - La subratllada
 - L'esquema
- Els connectors

LLENGUA I SOCIETAT

- Característiques del signe lingüístic

GRAMÀTICA

- L'adverbi. Tipus d'adverbi
- Ortografia de l / l·l. Ortografia de y/ll

LÈXIC

- El sentit figurat

1. PER APRENDRE

Fixa't en aquesta vinyeta. Hi trobem un seguit de personatges que estan en situació d'estudiar i sembla que tots se'n surten prou bé, excepte el darrer. La vinyeta mostra que per aprendre no n'hi ha prou amb llegir.

(Quino, *10 años con Mafalda*. Editorial Lumen)

Llegir correctament vol dir comprendre les idees del text, recordar-les i ser capaç de fer-les servir més endavant. Per estudiar cal llegir correctament i assimilar bé la informació.

Hi ha tres tècniques molt útils que hauries de dominar per fer una bona comprensió del text i que et facilitaran la tasca d'estudiar. Aquestes tècniques són la subratllada, el resum i l'esquema.

La subratllada

Llegeix aquest text i fixa't en el que hem subratllat. Veuràs que s'ha subratllat només allò que és important.

L'aigua, un recurs limitat

L'aigua a la natura és un recurs limitat, tot i que ocupi més del 70% de la superfície terrestre i això faci que es reconegui la Terra des de l'espai com un planeta blau. De la quantitat total d'aigua a l'escorça terrestre, que s'estima aproximadament en 1 384 milions de km³, el 97,4% correspon als oceans i només un 2,6 a les aigües continentals. Del total de l'aigua dolça, quatre cinquenes parts són en forma de gel, i només una cinquena part és en forma líquida, majoritàriament en aigües subterrànies, de manera que tan sols el 0,014% correspon a les aigües dels llacs, rius, humitat del sòl i atmosfera i la continguda en els éssers vius.

(L'aigua, Departament de Medi Ambient)

Subratllar consisteix a fer ressaltar les idees principals del text, diferenciant-les de les secundàries.

Per fer una bona subratllada cal seguir aquests passos:

- Fer una primera lectura comprensiva sense subratllar, per obtenir una idea global del text.
- Subratllar les idees principals i les secundàries, però només s'han de subratllar les paraules clau, les frases curtes i els detalls imprescindibles.

- Finalment, llegir en veu alta el que hem subratllat, de manera que tingui sentit i coherència per si mateix.

Una bona subratllada és la base per fer un bon esquema o un resum d'un text.

(Fes les activitats d'aprenentatge 1, 2 i 3)

L'esquema

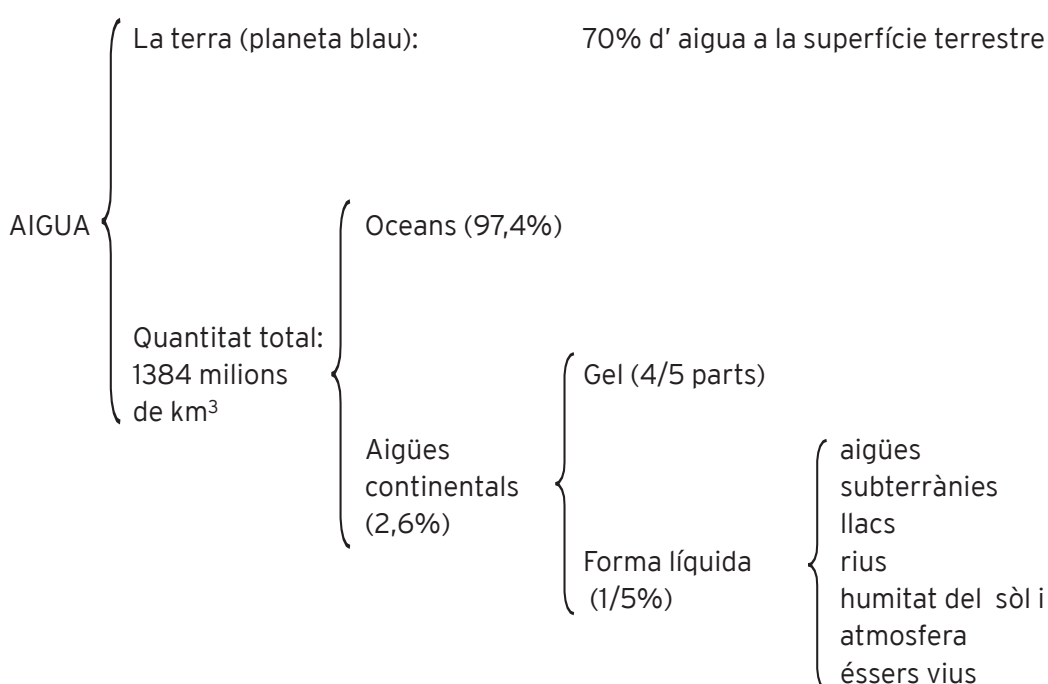
Un esquema s'assembla a l'estructura d'un edifici o d'una casa, amb pisos que es connecten entre si per les escales. Un esquema és, doncs, la representació gràfica i ordenada de les idees principals d'un text.

L'objectiu de l'esquema és fer recordar el text i el tema al qual fa referència.

Per elaborar l'esquema d'un text que ja hem subratllat, hem d'escriure en un full a part les paraules clau i les idees importants que hem ressaltat i, després, classificar-les de forma lògica.

La tècnica més habitual és el típic esquema de claus, que és molt útil per repassar i mantenir fresques les idees generals.

A partir del subratllat del text anterior, hem elaborat aquest esquema:

(Fes l'activitat d'aprenentatge 5)

El resum

Un cop hem fet una lectura comprensiva i hem subratllat un text o fet un esquema, ja tenim una idea clara del tema.

Fer un resum consisteix a realitzar la síntesi d'un text, on surtin les idees principals i la seva relació entre elles. Resumir, però, no és copiar, sinó que és explicar de forma breu i amb les teves paraules el contingut del text.

ABANS...

Les passes prèvies a l'elaboració del resum són:

- lectura comprensiva del tema
- subratllada
- escriure notes al marge per donar títol a cada paràgraf.
- elaborar un guió que facilitarà la tasca d'escriure el resum.
- escriure el resum utilitzant les dades ordenades.

QUAN REDACTEM...

Alguns consells per a la redacció d'un bon resum:

- ha de ser breu i precís, cal deixar de banda els detalls i els exemples.
- les idees han d'anar lligades i relacionades. No és una llista de conceptes, sinó un text amb unitat i sentit.

Ara que hem subratllat i hem fet l'esquema del text sobre l'aigua ha arribat el moment de redactar-ne el resum:

L'aigua és un recurs limitat però ocupa un 70% de la Terra. Dels 1.384 milions de Km³ d'aigua de l'ercorça terrestre, la major part és salada (97,4%) i una petita part correspon a les aigües continentals (2,6%). L'aigua dolça apareix sobretot en forma de gel (4/5 parts i només la resta és líquida (1/5 part).

(Fes les activitats d'aprenentatge 4, 6)

Els connectors (I)

El text no apareix com un seguit de paraules i oracions juntes sense connexió, sinó que a mesura que avancem en la lectura podem anar enllaçant els fets que se'ns hi expliquen, anem relacionant unes idees amb les altres. La informació no apareix de cop, sinó que està ordenada, lligada i matisada.

En els textos escrits hi trobem mots invariables que ens ajuden a establir aquestes relacions entre altres mots, oracions i paràgrafs. Aquest mots s'anomenen connectors.

Els connectors tenen molta importància perquè d'ells depèn el sentit de les informacions que llegim.

Si ets capaç de classificar adequadament els connectors d'un text escrit, et serà fàcil fer-ne el resum.

– Connectors que informen sobre l'ordre en què l'autor exposa les idees:

En català:

De primer / Primerament / Per començar

Després

A continuació

Per acabar / Finalment

En castellà:

Primero / En primer lugar /

Para empezar

Después

A continuación

Para acabar / Finalmente

– Connectors que serveixen per afegir altres informacions, per sumar dades:

En català:

També

A més a més

Fins i tot

D'altra banda

En castellà:

También

Además

Incluso

Por una parte / por otra parte

– Connectors de temps: serveixen per explicar les accions en ordre cronològic, tal com han succeït en el temps:

En català:

Un dia / L'any passat

L'endemà / L'any següent

Al matí, a la tarda, al vespre

Poc després / Al cap d'una estona

De seguida / De sobte / Tot sovint

En castellà:

Un día / El año pasado

Al día siguiente / El año siguiente

Por la mañana, por la tarde

Poco después / Al cabo de un rato

Inmediatamente / Al instante /

A menudo

– Connectors d'oposició: serveixen per anunciar una idea contrària a l'anterior:

En català:

Però

Sinó

En canvi

En castellà:

Pero, sin embargo

sino que

en cambio

– Connectors de causa: serveixen per explicar els motius que han provocat un fet o una acció:

En català:

Perquè

Ja que

En castellà:

Porque

Ya que, puesto que

Pues

– Connectors de conseqüència: serveixen per explicar les conseqüències del que s'ha dit.

En català:
Per tant
En conseqüència

Així doncs
Per aquesta raó

En castellà:
Por lo tanto
Por consiguiente,
en consecuencia
Así que, así pues
Por esta razón

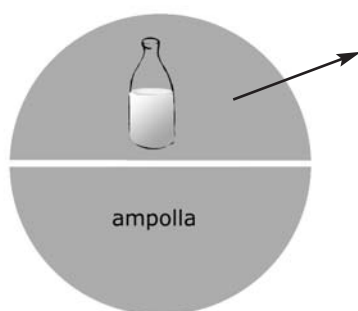
(Fes les activitats d'aprenentatge 7, 8, 9 i 10)

2. LLENGUA I SOCIETAT

Característiques del signe lingüístic

Ja hem vist que el signe lingüístic es compon de dos elements: el significat i el significat. La relació que s'estableix entre significat i significat és convencional². Això vol dir que no hi ha cap relació de semblança o de causa-efecte entre l'un i l'altre. Per això el signe lingüístic es classifica entre els símbols. Els parlants d'una determinada llengua tenen una espècie de pacte a l'hora d'atribuir un significat a un significat. Pel significat de «*persona* o *animal* en relació al seu pare o a la seva mare» els parlants de català usen el significat *fill*, els de castellà, *hijo*, i els d'anglès, *son*.

D'altra banda, el significat d'una paraula és una idealització que fa cada parlant. Posem el cas de la paraula *ampolla*. Ja sabem que el significat és el so de la paraula, i el significat és la idea abstracte³ que en tenim. D'ampolles n'hi ha de moltes menes, i el significat d'*ampolla* les inclou totes. Quan pensem en el significat d'*ampolla* no imaginem una ampolla determinada, sinó una idealització que engloba totes les possibles ampolles existents.

Cadascú té una idealització pròpia del significat de la paraula *ampolla*.

Els signes lingüístics no identifiquen únicament idees o conceptes tangibles⁴, sinó que moltes vegades fan referència a coses intangibles com *aire*, *fe*, *por*, *diversió*, *ànima*, etc., o a conceptes genèrics que n'inclouen d'altres com *element*, *cosa*, *tema*, etc.

1. Convencional: establert per un acord o pacte.
2. Abstracte: que no és tangible i es concep únicament amb el pensament.
3. Tangible: que es pot tocar. El seu antònim, intangible, fa referència a tot allò que no es pot tocar, com la por, la set, la gana, l'amor, l'amistat, etc.

El signe lingüístic és articulat, això vol dir que es pot descompondre en elements més petits. El significat es pot descompondre en morfemes i lexemes (ja has vist en altres unitats què són), i el significat es pot descompondre en els sons o lletres que formen una paraula.

Observa l'exemple:

	cas-	-e-	-s	
c	a	s	e	s

significat cas- = edifici destinat a l'habitatge humà
-es = marca de femení plural

significant

(Fes les activitats d'aprenentatge 11 i 12)

3. GRAMÀTICA

Morfologia

Els adverbis

L'adverbi és una paraula invariable que modifica el verb, l'adjectiu o un altre adverbi.

*En Santi canta **bé*** (modifica el verb).
*És un noi **bastant** alt* (es refereix a l'adjectiu).
***Tan sols** ho ha fet una vegada* (es refereix a l'adverbi).

Classes d'adverbi:

En funció del significat que aporten, els adverbis poden ser de **lloc**, de **temps**, de **manera** de **quantitat**:

• **Són de lloc quan contesten la pregunta on:** *aquí, ací, allí, arreu, amunt, avall, lluny, prop, enlloc, entremig, endins, ençà, enllà, dalt, dins, baix, davant, darrere, endavant, endarrere, sota, dessota, fora, sobre, pertot.*

Sobretot no confonguis:

pertot (adverbi) amb **per tot** (prep. + indefinit):

*Vam trobar gent **pertot** arreu.*

*És un producte avantatjós **per tot**: pel color, per la qualitat, pel preu...*

enlloc (adverbi) amb **en lloc** (en comptes de):

*Aquell model de vestit no vam poder trobar-lo **enlloc**.*

***En lloc** de treballar tant, m'agradaria viatjar tot el dia.*

enlaire (adverbi) amb **en l'aire** (prep. + SN):

*Vam llançar un estel **enlaire**.*

*L'avió va tenir una avaria quan era **en l'aire**.*

- Són de **temps** quan contesten la pregunta *quan?* ara, avui, demà, ahir, anit, aviat, tard, abans, primer, després, llavors, aleshores, mentre, mentrestant, quan, enguany, sovint, sempre, tothora, sovint, mai, ja, adés, adesiara, aleshores, dilluns, dimarts, dimecres...

Cal saber diferenciar entre:

Quan (referit a temps) amb **quant** (referit a quantitat):

Quan arribis et diré quant m'ha costat el vestit.

Aleshores (adv.) amb **a les hores** (prep. + SN)

Aleshores hi havia molta disciplina entre tots els alumnes.

La Montserrat és absent de casa a les hores de feina.

Els dies de la setmana són adverbis de temps quan no porten l'article al davant. Utilitzem l'article si ens referim als dies de la setmana com a noms i quan tenen sentit de freqüència:

Diumenge sortim de viatge.

Anem a nedar els dimarts i els dijous.

- Són de **manera** quan contesten la pregunta *com?*. Podem formar adverbis de manera afegint la terminació **-ment** a la forma femenina d'un adjectiu (sense que hagi de perdre l'accent): bé, ben, mal, malament, millor, pitjor, així, només, exprés, com, ensem, debades, malament, feliçment, difícilment, lentament, ràpidament.

Observa que les formes **bé** i **tant** esdevenen **ben** i **tan** davant d'adjectiu o d'adverbi:

Aquesta feina està molt ben feta.

L'habitació no és tan gran com semblava.

No tots els adverbis acabats en **-ment** són de manera, també ho poden ser de lloc o de temps: localment, posteriorment, actualment...

Contràriament al castellà, si es troben dos adverbis acabats en **-ment** seguits, podem fer-los acabar tots dos amb aquest sufix, o bé suprimir-lo en el segon adverbi:

Analitza les frases morfològicament i sintàcticament.

Vam desallotjar la sala ordenadament i ràpida.

- Els de **quantitat** contesten la pregunta *quant?* molt, poc, gens, força, només, sols, gairebé, quasi, almenys, mica, gota...
- Altres adverbis. De dubte: potser.
D'afirmació: sí, també, àdhuc, prou, fins.
De negació: no, tampoc.

A vegades els adverbis estan formats per dues o més paraules, anomenades **locucions adverbials**, que són expressions fixes i invariables. Les més usuals són:

a corre-cuita, a cau d'orella, a contracor, a cop calent, a l'engròs, a posta, a la valenta, a la babalà, a dojo, a dreta llei, a les fosques, a les palpentes, a mans plenes, a mans besades, a poc a poc, a raig fet, a tort i a dret, a ulls clucs, al cap i a la fi, a punta de, de bat a bat, de fit a fit, de cop i volta, de bracet, d'agat, de debò, de bell nou, de bell antuvi, de cap a peus, de memòria, de valent, de passada, de pressa, de reüll, de sobte, de franc, de gom a gom, de puntetes, en un tres i no res, sense solta ni volta, si fa no fa, pel cap baix ...

(Fes les activitats d'aprenentatge 13, 14, 15 i 16)

▼ Clases de adverbios

Lugar	Tiempo	Modo	Cantidad	Afirmación	Negación	Duda
aquí	antes	bien	más	sí	no	quizá
ahí	ahora	mal	menos	también	nunca	quizás
allí	luego	despacio	muy	jamás	acaso	
cerca	después	deprisa	mucho	tampoco	tal vez	
lejos	ayer	adv-mente*	poco			
arriba	hoy	demasiado				
abajo	mañana	bastante				
delante	entonces	casi				
detrás	pronto					
alrededor	tarde					
encima	siempre					
debajo	aún					
dentro	nunca					
fuera	jamás					

La mayor parte de adjetivos tienen la posibilidad de transformarse en adverbios mediante la terminación *-mente* que se añade a la forma femenina singular:

rápida > rápidamente; constante > constantemente

▶ Cuando han de ir juntos varios adverbios en *-mente*, esta terminación sólo se pone en el último: *Trabajaron seria y constantemente durante la semana.*

Ortografia

Ortografia de la l/i

La correspondència so/grafia de les laterals no sol presentar problemes ortogràfics. Malgrat que hi ha poques regles per saber quan hem d'escriure *l* o *l·l*, val la pena de tenir en compte els aspectes següents:

Dins d'una mateixa família alternen *ll* i *l·l*: *metall*, *meta·l·lúrgica*, *cristall*, *cristal·lí*.

Alguns adjectius que signifiquen el contrari d'altres començats amb *l* s'escriuen amb *l·l*: *lògic*, *il·lògic*; *lícit*, *il·lícit*.

Hi ha molts mots (però no tots) acabats en *-el·la*: *aquarel·la*, *bagatel·la*, *cara·vel·la*, *cel·la*, *damisel·la*, *franel·la*, *fumarel·la*, *mortadel·la*, *novel·la*, *ombrel·la*, *parcel·la*, *pastorel·la*, *tarantel·la*, *varicel·la*.

Els cultismes que comencen per *al-*, *col-*, *il-*: *al·legar*, *al·legoria*, *al·leluia*, *al·licient*, *al·literació*, *al·locució*, *al·lucinar*, *al·ludir*, *al·lusió*; *col·laborar*, *col·lapse*, *col·lateral*, *col·lecció*, *col·lega*, *col·legi*, *col·legir*, *col·lisió*, *col·locar*, *col·loqui*; *il·luminar*, *il·lús*, *il·lusió*.

Altres cultismes: *ampul·lós*, *apel·lació*, *bèl·lic*, *cal·ligrafia*, *capil·lar*, *cèl·lula*, *circumval·lació*, *constel·lació*, *destil·lar*, *el·lipse*, *estel·lar*, *excel·lent*, *fal·laç*, *fal·lera*, *fal·lible*, *flagel·lar*, *gàl·lic*, *hel·lènic*, *idíl·lic*, *imbecil·litat*, *instal·lar*, *intel·lecte*, *intel·ligència*, *interpel·lar*, *mal·leable*, *medul·la*, *mil·lenari*, *mil·lèsim*, *miscel·lània*, *mol·lusc*, *nul·la*, *nul·litat*, *oscil·lar*, *pàl·lid*, *papil·la*, *paral·lel*, *pel·ícula*, *pupil·la*, *putxinel·li*, *rebel·lió*, *satèl·lit*, *sol·lícit*, *tel·lúric*, *tranquil·litat*, *vacil·lar*, *violonce·lista*.

(Fes l'activitat d'aprenentatge 17)

▼ Ortografia de y/ll

Se escribe **y** al final de palabra cuando va sin acentuar: *estoy*, *hoy*, *ley*, *rey*, *hay*,...

En cambio, si se acentua se escribe **í**: *oí*, *leí*, *reí*, *ahí*,....

En las formas cuyos infinitivos no tienen ni **y** ni **ll**, siempre se escribe **y**: *oyes*, *vayas*, *haya*, *cayó*, ...

Se escriben con **ll** las terminaciones **-illo**, **-illa**, **-illos**, **-illas**: *ventanilla*, *taqui-*

▲ *lla*, *cursillo*,...

(Fes l'activitat d'aprenentatge 18)

4. LÈXIC

El sentit figurat

Quan vàrem parlar del signe lingüístic vàrem dir que estava compost per un significant i un significat i que la relació entre aquests era arbitrària. Els parlants, quan aprenem la llengua, aprenem la relació que hi ha entre un significant, per exemple *casa*, i el significat que té.

Així per exemple, el mot *fideus* s'associa al significat de «peces de pasta de farina, de forma cilíndrica i de poc gruix, que es mengen cuites». Aquest és el significat que trobem al diccionari, el significat literal del mot. Amb aquest mot trobem frases com aquestes:

Els fideus estaven molt bons.
Demà per dinar faré fideus a la cassola.
Aquells nois són uns fideus.

Si ens fixem en el significat de la darrera frase, veiem que la definició que hem donat de *fideus*, no ens va bé per esbrinar el significat de la frase. Aquí *fideus* té un **significat figurat**, un significat que equival a «molt prims».

Hi ha mots que, segons el context en què es troben, tenen un sentit figurat, diferent de l'habitual.

Les frases fetes, les locucions, les metàfores... són recursos de la llengua en què s'utilitza el sentit figurat de les paraules.

A vegades el sentit figurat d'un mot **pot aparèixer al diccionari introduït per l'abreviatura *fig.***, o bé es pot deduir d'un exemple d'ús.

En publicitat i en premsa s'utilitza força el sentit figurat, moltes vegades contraposant-lo al sentit literal. Per exemple:

L'equip local s'adorm a la lliga.

(Fes les activitats d'aprenentatge 19, 20, 21 i 22)

PER APRENDRE

Activitat 1

Llegeix el text. Busca, si cal, les paraules que no entenguis al diccionari, si creus que et són necessàries per a una primera comprensió del text.

El conjunt arqueològic de Tàrraco, compost per tretze monuments de gran transcendència històrica, és considerat per la UNESCO com a Patrimoni de la Humanitat pel seu gran valor històric i arquitectònic. A Tarragona s'hi conserva part de la muralla romana que volta la ciutat, aixecada el segle III a. C. Consisteix en uns 250 metres que ressegueixen la franja més alta de la fortificació, des d'on es poden obtenir unes vistes formidables de tota la ciutat. L'Amfiteatre, construït al segle II de la nostra era, encara conserva l'arena en què combatien els gladiadors. Completen el conjunt altres monuments com l'Arc de Berà, el Pont del Diable o l'Aqüeducte de les Ferreres, el més important dels que hi ha en el llevant peninsular.

– Quina de les tres frases següents recull millor el sentit global del text?

- a) Els monuments romans de Tarragona són excepcionals.
- b) La riquesa històrica i arquitectònica del conjunt de Tàrraco ha fet que sigui reconegut per la UNESCO com a Patrimoni de la Humanitat.
- c) Els monuments més importants són la muralla, l'Amfiteatre, l'Arc de Berà, el Pont del Diable i l'Aqüeducte de les Ferrers.

Activitat 2

La notícia que hi ha a continuació està mal subratllada. Comprova-ho i raona per què la subratllada del text és deficient.

Fes la teva pròpia subratllada, en el mateix text, amb un altre color.

La catedral de Barcelona estarà, com a mínim, un any en obres per reparar la façana principal i el cimbori que els temporals de l'hivern han malmès de forma alarmant. Els vents que han assolat els últims mesos les platges de la ciutat també han perjudicat alguns elements arquitectònics i ornaments del temple com ara els pinacles i les estàtues del cimbori. Els danys són visibles fent una passejada pel terrat de la catedral, on es poden veure les pedres que han caigut per l'acció de la pluja i el vent.

Ahir es va assegurar que les obres podrien començar immediatament i que durarien aproximadament un any. El pressupost per arreglar la façana està estimat en uns 600.000 euros (uns cent milions de pessetes), però els arquitectes responsables del projecte -Mercè Zazurca i Josep Fuses- no descarten que el cost econòmic acabi sent més elevat si quan es col·loquin les bastides al cimbori es troben danys estructurals que a simple vista no s'han pogut detectar.

La reparació s'ha de fer de forma urgent abans que els danys siguin més grans i no és un luxe sinó una necessitat per garantir la seguretat dels 4 milions de visitants que anualment passen per la catedral.

(Avui, text adaptat)

Activitat 3

Torna a llegir el text anterior i subratlla les paraules clau de cada paràgraf. A continuació, escriu una frase de síntesi que expressi la idea central de cada paràgraf.

Activitat 4

Ja saps que els diaris sempre tenen problemes d'espai. Imagina que ets redactor d'un diari i que t'han demanat que redueixis la notícia anterior a la meitat. Fes-ne el resum.

Activitat 5

Lee atentamente el texto siguiente, subraya las palabras clave de cada párrafo y escribe las notas que consideres oportunas. A continuación completa el esquema que habíamos empezado:

Oceanía es el continente más pequeño y está formado por una gran cantidad de islas de dimensiones muy diferentes. En la distribución del relieve australiano se distinguen tres grandes zonas:

- En el oeste, un gran altiplano con características de desierto de poca altitud (no llega a los 1.500 m en los lugares más elevados).
- En el centro, una gran llanura, llamada Gran Cuenca Artesiana. Esta zona tiene una extensión considerable (un poco más de tres veces la superficie de la península Ibérica). En el interior de la gran cuenca un conjunto de ríos pasan por tierras muy secas. Llevan muy poca agua y desembocan en el lago Eyre.
- En el este de Australia, de norte a sur y a lo largo de la costa, hay una zona montañosa de altitud moderada, es la Sierra Australiana, que culmina en la montaña de Kosciusko (2.280 m).

Los ríos de la costa este son cortos y muy caudalosos debido a la proximidad de la sierra.

		desértico
	– Oeste: altiplano	poca altitud
	– Centro:	ríos:
Relieve de Australia		
	– Este:	

Activitat 6

Lee el texto siguiente y a continuación haz un esquema. Es preciso que sigas el proceso correcto si quieres obtener un buen resultado. Para finalizar, resume el texto:

Se denomina sistema productivo el sistema que la sociedad tiene para obtener los objetos y los servicios que usamos en nuestra vida diaria. Por ejemplo, para fabricar unos zapatos o una cafetera (objetos), o para asegurar el transporte público, o la cafetería, que nos proporciona el café hecho, a punto de consumir, en la barra (servicios).

El sistema productivo se divide en tres sectores, llamados sector primario, sector secundario y sector terciario.

El sector primario es la parte del sistema productivo que se encarga de obtener la materias primas que consumiremos. La agricultura, la ganadería y la pesca son ejemplos de este sector. También lo es la minería.

El sector secundario es la parte del sistema productivo que se encarga de transformar las materias prima en objetos que estén a punto de ser consumidos. La preparación de conservas o la confección de ropa son ejemplos del sector secundario de la producción.

El sector terciario es la parte del sistema productivo que se encarga de proporcionar los servicios que los humanos utilizamos. El transporte (de personas y mercaderías), la venta en los mercados, el servicio telefónico y los servicios informáticos son ejemplos del sector terciario.

Activitat 7

Forma i escriu oracions utilitzant en cada cas un connector diferent:

Vaig arribar tard	per tant	agafarem el paraigües.
Aquest gos sembla mot ximple	a més a més	és força agressiu.
Plou molt	en canvi	vaig perdre el tren.
El tabac perjudica la salut	perquè	pot molestar els no fumadors.

Activitat 8

Forma i escriu oracions utilitzant en cada cas un connector diferent:

En Miquel va estudiar força	sinó	tres o quatre.
Anirem a veure la Cristina	fins i tot	una necessitat.
Un nen pot aprendre dues llengües	ja que	està malalta.
Reparar aquest monument no és un luxe	en conseqüència	va aprovar l'examen.

Activitat 9

Forma y escribe oraciones utilizando un conector diferente en cada caso:

A Ana le gusta mucho nadar	por esta razón	no podrá ir a trabajar.
Desalojaron el edificio	sin embargo	ayuda a no engordar.
Le han recomendado hacer reposo	además	detesta tomar el sol.
Beber agua es saludable	puesto que	estaba en ruinas.

Activitat 10

Completa estas oraciones libremente. Debes usar los conectores siguientes:

en cambio - también - por lo tanto - ya que

Me gustaría viajar a Grecia este verano _____

Se encontraba muy cansado _____

El museo está cerrado los lunes _____

Miguel habla inglés _____

LLENGUA I SOCIETAT

Activitat 11

En quin dels grups següents inclouries el signe lingüístic:

INDICIS

ICONES

SÍMBOLS

Activitat 12

Quina relació hi ha entre significant i significat?

GRAMÀTICA

Activitat 13

Subratlla els adverbis dels refranys següents i digues si són: de lloc, de temps, de manera o de quantitat:

La terra i el bestiar, mai no els has de cansar. (*adverbi de temps*)

Llevar-li l'aigua a la terra és fer-li molt mala guerra.

Molt més que bons podadors, hi ha dels arbres destructors.

Qui cultiva mal la terra a son país fa la guerra.

Barca buida o barca plena, per al pescador sempre mullena.

Pesca de gener, menja-te-la primer.

Després d'un temps, un altre en ve.

El temps que es viu de més bona gana són les postes de sol i els caps de setmana.

Abans s'agafa un mentider que un coix.

Mentre hi ha vida, hi ha esperança

El que puguis fer avui no ho deixis per demà.

De penes i bons sopars, n'estan ben plens els fossars.

Sempre plou sobre mullat.

Quan la terra és aplanada, el caçador fa la matinada.

Activitat 14

Converteix aquests adjectius en adverbis de manera:

feliç	<i>feliçment</i>	humil	
oportú		antic	
superficial		ràpid	
lliure		públic	
tranquil		savi	
veloc		lleuger	
trist		ric	
cordial		atent	

Activitat 15

Completa aquestes locucions adverbials:

de fit <i>a fit</i>	a dreta
a corre-	a mans
de bat	a raig
de bell	de cap
de gom	a ulls
de bell	de cop
en un tres	sense solta
si fa	pel cap

Activitat 16

Canvia les expressions subratllades per un dels adverbis següents:

aleshores, actualment, ara, millor, arreu, sovint, sempre, quasi, llavors, només

(Moltes vegades) *Sovint* anàvem al cinema plegats.
 (Tot just) l'acabem de vendre.
 (Ara com ara) no tenim gaire temps.
 Us anirà (més bé) si agafeu la línia tres del metro.
 Si ho hagués sabut
 (en aquell moment), ara ja no hi seria.
 Havien passat (tot just) ... dos anys.
 Parlen (tot el dia) de cinema.
 Ha corregut (per tot el món)
 (En aquell temps), les coses eren molt diferents.
 Ho ha suspès (gairebé) ... tot.

Activitat 17

Completa els buits de les paraules següents amb **l** o **ll**:

pe...ícu..a	ca..igrafia	a...icient	e...aboració
a...egre	so...icitar	co...egi	desti...ar
i...usió	inte...igent	re...igió	co...ecció
o...iva	re...ació	gori...a	idi...i
satè...it	insta...ar	ti...a	medu...a
ce...ebrar	tranqui...a	mi...er	nove...a
aquare..a	so...ució	cò...era	ma...etes

Activitat 18

Razona por qué las siguientes palabras se escriben con **y, i, ll**

-Ley/leí: _____
 -Cayó/calló: _____
 -Almohadilla: _____

LÈXIC

Activitat 19

Aquí tens unes parelles de frases en les quals apareix un mateix mot. As-senyalas en quina de les dues frases s'utilitza el mot en sentit figurat.

- Es va prendre totes les pastilles que li quedaven.
- Anava a tota pastilla.
- Tenia un cor molt fort i va resistir l'operació.
- Fa fer el cor fort i no va deixar anar ni una llàgrima.
- El pagès va recollir les carbasses a trenc d'alba.
- No va poder passar de curs perquè li van donar carbasses.
- Va partir peres i ara ni es parlen.
- Us heu menjat ja les peres?
- Anava amb peus de plom per no molestar-lo
- No podia córrer, li feien mal els peus.
- Ho va aconseguir perquè tenia una voluntat de ferro.
- Hem posat una barana de ferro a l'escala del pati.
- La Núria menja bledes.
- La Núria és una bleda.
- El batlle va donar llum verd al projecte.
- A l'entrada hi havia un llum verd que il·luminava el porxo.

Activitat 20

Haz ahora lo mismo con éstas:

- ¿Has comido alguna vez gato por liebre?
- Creo que en la reunión nos intentarán dar gato por liebre.
- En el videoclub nos vendieron la película muy barata.
- José y Pedro nos vendieron la película de que habían ido porque les ha-bían obligado.
- Hemos comprado este sofá por cuatro duros.
- La bolsa de pipas vale cuatro duros.
- En la calle todos hablaban pero luego nadie le puso el cascabel al gato.
- ¿Le has puesto ya el cascabel a tu gato?
- El toro paseaba tranquilamente por la dehesa.
- Luis está hecho un toro.
- Con su discurso consiguió meterse a todo el grupo en el bolsillo.
- Se metió el dinero en el bolsillo.

- Estos troncos tan húmedos no arden bien.
- Está que arde.

Activitat 21

Explica el significat de les expressions en sentit figurat que apareixen als exercicis anteriors.

Activitat 22

Relaciona les locucions i frases fetes de la columna de l'esquerra amb el seu significat:

a)

Estar mort de gana.
Estar tocat del bolet.
Veure-se-li el llautó.
Guardar-se un roc a la faixa.
Petar-se de riure.
Morir-se de fàstic.

Tenir aparença enganyosa.
Ser previsor.
Riure molt.
Tenir molta gana.
Avorrir-se.
No actuar amb normalitat.

b)

Començar la casa per la teulada.
d'explicar.
Tirar la casa per la finestra.
Ser com una casa de pagès.
La roba bruta, s'ha de rentar a casa.
Anar de porta en porta.
Fer taula rasa.

Els problemes personals, no s'han
Dit d'una casa gran.
Començar de nou.
Fer una despesa extraordinària.
Fer les coses a l'inrevés.
Demandar auxili.

c)

Cada dos per tres.
En un tres i no res.
Caure quatre gotes.
Fes-me'n cinc cèntims.
M'he fet un set als pantalons.
Anar de vint-i-un botó.
Cantar les quaranta.

Ploure poc.
M'he fet un estrip.
Anar molt mudat.
Tot sovint.
Esbrincar.
En un moment.
Explica'm una cosa.

Activitat 1

Subratlla aquest text, fes-ne l'esquema i després el resum:

El pa és un dels elements principals de la nostra alimentació. Actualment el procés d'elaboració del pa ha sofert fortes modificacions a causa de l'ús de les noves tecnologies, que han posat en alerta tant els consumidors com els forners tradicionals. Les conseqüències d'aquest canvi no són només nutritives, sinó també culturals, econòmiques i laborals.

Els canvis en el procés d'elaboració amb la incorporació de les noves tecnologies són, principalment, la congelació i el tractament previ de la massa. Això permet l'elaboració de pa en grans quantitats per ser transportat o emmagatzemat i poder-lo coure en qualsevol lloc o qualsevol moment.

Les conseqüències nutritives són que per fer pa preelaborat s'utilitzen altres tipus de farines i llavors. L'aroma i el gust s'assembla al pa tradicional, però la textura al cap de les hores és més dura i enganxosa.

Pel que fa a les conseqüències culturals, abans anàvem al forn només al matí, en canvi actualment trobem pa disponible a qualsevol hora del dia. Ens hem acostumat a comprar pa més vegades al dia per poder consumir-lo cruixent i calent.

Finalment, en el camp econòmic i laboral, és cada vegada més difícil trobar persones disposades a treballar en oficis que requereixen una rutina nocturna, com és la feina dels forners. La cocció del pa ultracongelat és molt senzilla i pot ser realitzada en llocs com benzineres, supermercats, etc.

Activitat 2

Llegeix aquestes afirmacions sobre la subratllada, l'esquema i el resum. Ordena-les adequadament i completa-les amb els connectors següents:

DE PRIMER - DESPRÉS - A MÉS A MÉS - A CONTINUACIÓ - PER ACABAR

- cal subratllar les idees principals i secundàries més destacades del text.
- has de fer una lectura comprensiva del text per tal d'entendre'l bé.
- escriu el resum que expliqui de forma breu el contingut del text.
- pots buscar, si cal, els mots que no entenguis al diccionari.
- confecciona un guió amb les dades que vols escriure en el resum.

Activitat 3

Escribe una historia real o inventada utilitzant els següents connectors de temps:

un día por la mañana de repente
una hora después al poco rato al día siguiente años más tarde

Activitat 4

Digues per què el signe lingüístic es classifica com a símbol. _____

Activitat 5

Què vol dir que el signe lingüístic és articulat? _____

Activitat 6

Substitueix les formes entre parèntesi per un dels adverbis que tens al quadre:

aleshores, ahora, enlaire, enlloc, arreu

Sempre sortíem tot dos (a la vegada)

No hi ha via cap taxi (en tot el barri)

Hi havia molta gent (a pertot).....

L'avió no ha pujat gaire (amunt)

(Llavors) els oncles ja eren casats.

Activitat 7

Col·loca al costat de les expressions següents un adverbi de significat contrari:

lluny - a prop	sempre
tard	enfora
damunt	aquí
encara	davant
allí	davall
sota	bé
enlloc	sobre

Activitat 8

Omple els buits amb **tant** o **tan**.

No és pasmaco com diuen.	És pesat!
Plora que no podem dormir.	No xerri i digui'm alguna cosa.
No hauríem d'anar lents.	 de bo es quedi més temps.
Vivim lluny!	Ja no és estudiós com abans.
No mengis de pressa!	 lluitar per res!

Activitat 9

Completa amb /o /-/, segons que calgui, tots els mots de la mateixa família:

a ...egre, a...egria, a...egrar
 ce...ebrar, ce...ebració, cè...ebre
 co...egi, co..ega, co...egial
 co...ar, co..ador, co...ada
 co...ònia, co...onial, co...onialisme.
 desti...ar, desti...ació, desti...eria
 i...ús, i...usió, i...usionar.
 inte...igent, inte...igència, inte...ectual.
 pà...id, empa..idir, pa..idesa.
 re..ació, re..atiu, re...ativitat
 so...ució, so...ucionari, so...ucionar.
 te..a, te..ar, te...er.

Activitat 10

Subratlla les expressions de sentit figurat que hi ha en aquestes frases:

En Pere, que és gat vell, ha dit que en aquesta proposta hi ha gat amagat.
 No facis el préssec i comporta't.
 A mig camí, els nois van girar cua.
 Si fem figa ara, no aconseguirem el trofeu.
 Si la mestra ens veu, ja hem begut oli.
 A l'hora de fer la compra, no mira prim.

Activitat 11

Explica què volen dir aquestes expressions de sentit figurat.

Hi ha més dies que llonganisses. _____

Girar-se la truita. _____

Engegar a fregir espàrrecs. _____

Ser la mare dels ous. _____

Al pa, pa i al vi, vi. _____

Remenar les cireres. _____

Tenir les mans foradades. _____

Aixecar la camisa. _____

PER APRENDRE

Activitat 1

- b) La riquesa històrica i arquitectònica del conjunt de Tàrraco ha fet que sigui reconegut per la UNESCO com a Patrimoni de la Humanitat.

Activitat 2

A continuació tens una possible subratllada. El teu pot ser lleugerament diferent però recorda que has d'haver subratllat les idees principals i secundàries i que el text subratllat ha de tenir coherència per si sol.

La catedral de Barcelona estarà, com a mínim, un any en obres per reparar la façana principal i el cimbori que els temporals de l'hivern han malmès de forma alarmant. Els vents que han assolat els últims mesos les platges de la ciutat també han perjudicat alguns elements arquitectònics i ornamentals del temple com ara els pinacles i les estàtues del cimbori. Els danys són visibles fent una passejada pel terrat de la catedral, on es poden veure les pedres que han caigut per l'acció de la pluja i el vent.

Ahir es va assegurar que les obres podrien començar immediatament i que durarien aproximadament un any. El pressupost per arreglar la façana està estimat en uns 600.000 euros (uns cent milions de pessetes), però els arquitectes responsables del projecte -Mercè Zazurca i Josep Fuses- no descarten que el cost econòmic acabi sent més elevat si quan es col·loquin les bastides al cimbori es troben danys estructurals que a simple vista no s'han pogut detectar.

La reparació s'ha de fer de forma urgent abans que els danys siguin més grans i no és un luxe sinó una necessitat per garantir la seguretat dels 4 milions de visitants que anualment passen per la catedral.

Activitat 3

Solució orientativa.

Primer paràgraf: Els temporals d'hivern han causat danys a la façana i al cimbori de la catedral de Barcelona.

Segon paràgraf: Les obres, que començaran immediatament, duraran un any i costaran uns 600.000 euros.

Tercer paràgraf: La reparació és urgent i necessària per garantir la seguretat dels visitants.

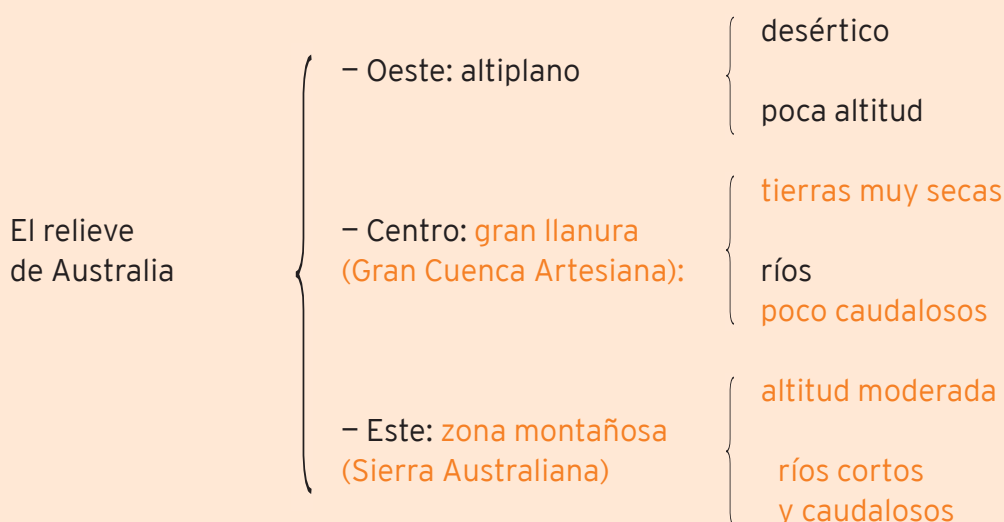
Activitat 4

Solució orientativa. Segurament hauràs escrit el resum amb les teves paraules, però haurà de contenir les mateixes idees que el que tens a continuació:

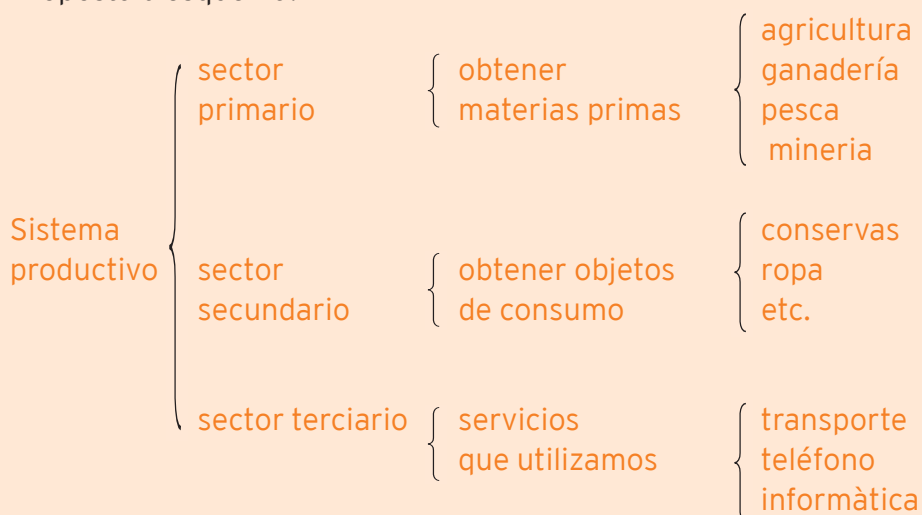
La Catedral de Barcelona iniciarà les obres per reparar els danys que els temporals d'aquest hivern han causat a la façana principal i al cimbori. Alguns elements arquitectònics i ornamentals com els pinacles i les estàtues del cimbori han estat malmesos pel vent i la pluja.

Les obres començaran immediatament i podrien durar, com a mínim, un any. El pressupost serà d'uns 600.000, però els arquitectes no descarten que sigui superior si es troben danys estructurals que no s'han detectat a simple vista.

La reparació és urgent i necessària per tal de garantir la seguretat dels 4 milions de visitants que rep la Catedral cada any.

Activitat 5**Activitat 6**

Proposta d'esquema:

Proposta de resum:

Los objetos de consumo y los servicios que usamos en nuestra vida diaria son generados por el sistema productivo.

Se divide en tres sectores:

Sector primario: encargado de obtener las materias primas (agricultura, ganadería, pesca y minería).

Sector secundario: se encarga de la transformación de las materias primas en objetos de consumo.

Sector terciario: es la parte del sistema que se ocupa de facilitar los servicios (el transporte, la venta de bienes, el servicio telefónico, etc).

Activitat 7

Vaig arribar tard, perquè vaig perdre el tren.

Aquest gos sembla molt ximple, en canvi, és força agressiu.

Plou molt, per tant, agafarem el paraigües.

El tabac perjudica la salut, a més a més, pot molestar els no fumadors.

Activitat 8

En Miquel va estudiar força, en conseqüència va aprovar l'examen.

Anirem a veure la Cristina, ja que està malalta.

Un nen pot aprendre dues llengües, fins i tot tres o quatre.

Reparar aquest monument no és un luxe, sinó una necessitat.

Activitat 9

A Ana le gusta mucho nadar, sin embargo, detesta tomar el sol.

Desalojaron el edificio, puesto que estaba en ruinas.

Le han recomendado hacer reposo, por esta razón no podrá ir a trabajar.

Beber agua es saludable, además, ayuda a no engordar.

Activitat 10

Respuesta abierta. Posibles ejemplos

Me gustaría viajar a Grecia este verano **ya que es la cuna de la cultura occidental.**

Se encontraba muy cansado **por lo tanto no vino a la fiesta**

El museo está cerrado los lunes **en cambio abre los domingos**

Miguel habla inglés **y también alemán y francés**

LLENGUA I SOCIETAT**Activitat 11**

Símbols.

Activitat 12

Entre significat i significant hi ha una relació convencional. Això vol dir que no hi ha cap relació de semblança o de causa-efecte entre l'un i l'altre, sinó que s'estableix un acord entre els parlants d'una llengua per atribuir un significat a un determinat significant.

GRAMÀTICA**Activitat 13**

La terra i el bestiar, **mai** no els has de cansar. (adverbi de temps)

Llevar-li l'aigua a la terra és fer-li **molt** mala guerra. (adverbi de quantitat)

Molt més que bons podadors, hi ha dels arbres destructors. (adverbi de quantitat)

Qui cultiva **mal** la terra a son país fa la guerra. (adverbi de manera)

Barca buida o barca plena, per al pescador **sempre** mullena. (adverbi de temps)

Pesca de gener, menja-te-la **primer**. (adverbi de temps)

Després d'un temps, un altre en ve. (adverbi de temps)

El temps que es viu de **més** bona gana són les postes de sol i els caps de setmana. (adverbi de quantitat)

Abans s'agafa un mentider que un coix. (adverbi de temps)

Mentre hi ha vida, hi ha esperança. (adverbi de temps)

El que puguis fer **avui** no ho deixis per **demà**. (adverbis de temps)

De penes i bons sopars, n'estan **ben** plens els fossars. (adverbi de manera)

Sempre plou sobre mullat. (adverbi de temps)

Quan la terra és aplanada, el caçador fa la matinada. (adverbi de temps)

Activitat 14

feliç	feliçment	humil	humilment
oportú	oportunament	antic	antigament
superficial	superficialment	ràpid	ràpidament
lliure	lliurement	públic	públicament
tranquil	tranquil·lament	savi	sàviament
veloç	veloçment	lleuger	lleugerament
trist	tristament	ric	ricament
cordial	cordialment	atent	atentament

Activitat 15

de fit a fit	a dreta i a esquerra
a corre-cuita	a mans besades / a mans plenes
de bat a bat	a raig fet
de bell nou	de cap a peus
de gom a gom	a ulls clucs
de bell antuvi	de cop i volta
en un tres i no res	sense solta ni volta
si fa no fa	pel cap baix

Activitat 16

Sovint anàvem al cinema plegats.

Ara l'acabem de vendre.

Actualment no tenim gaire temps.

Us anirà millor si agafeu la línia tres del metro.

Si ho hagués sabut llavors, ara ja no hi seria.

Havien passat només dos anys.

Parlen sempre de cinema.

Ha corregut arreu.

Aleshores, les coses eren molt diferents.

Ho ha suspès quasi tot.

Activitat 17

pel·lícula	cal·ligrafia	al·licient	elaboració
alegre	sol·licitar	col·legi	desti·llar
il·lusió	intel·ligent	religió	col·lecció
oliva	relació	goril·la	idil·li
satèl·lit	instal·lar	til·la	medul·la
celebrar	tranquil·la	miler	novel·la
aquarel·la	solució	còlera	maletes

Activitat 18

- Ley/leí: Se escribe y al final de palabra no acentuada. Si la última sílaba es tónica se escribe í.
- Cayó/calló: Se escribe y en la formas verbales cuyo infinitivo no tenga y/ll, *cayó* es una forma del verbo *caer*, que no tiene y/ll. En cambio, *calló* se escribe con ll porque el infinitivo del verbo es *callar*, con ll.
- Almohadilla: se escriben con ll las terminaciones -illo,-a / -illos,-as

LÈXIC**Activitat 19**

Tenen sentit figurat les frases següents:

- Anava a tota pastilla.
- Fa fer el cort fort i no va deixar anar ni una llàgrima.
- No va poder passar de curs perquè tenia tres carbasses.
- Van partir peres i ara ni es parlen.
- Anava amb peus de plom per no molestar-lo
- Ho va aconseguir perquè tenia una voluntat de ferro.
- La Núria és una bleda.
- El batlle va donar llum verd al projecte.

Activitat 20

Las frases de sentido figurado son:

- Creo que en la reunión nos intentarán dar gato por liebre.
- José y Pedro nos vendieron la película de que habían ido porque les habían obligado.
- Hemos comprado este sofá por cuatro duros.

- En la calle todos hablaban pero luego nadie le puso el cascabel al gato.
- Luis está hecho un toro.
- Con su discurso consiguió meterse en el bolsillo a todo el grupo.
- Está que arde.

Activitat 21

El significat de les expressions amb sentit figurat és:

- Anava a tota pastilla: **anava molt ràpid.**
- Fa fer el cort fort i no va deixar anar ni una llàgrima: **es va reprimir i no va plorar.**
- No va poder passar de curs perquè tenia tres carbasses: **va suspendre tres assignatures.**
- Van partir peres i ara ni es parlen: **es van barallar.**
- Anava amb peus de plom per no molestar-lo: **anava amb molt de compte.**
- Ho va aconseguir perquè tenia una voluntat de ferro: **tenia molta voluntat.**
- La Núria és una bleda: **és poc espavilada.**
- El batlle va donar llum verd al projecte: **donar el permís per començar.**
- Creo que en la reunión nos intentarán dar gato por liebre: **engañar.**
- José y Pedro nos vendieron la película de que habían ido porque les habían obligado: **intentaron hacer creer.**
- Hemos comprado este sofá por cuatro duros: **por poco dinero.**
- En la calle todos hablaban pero luego nadie le puso el cascabel al gato: **nadie se atrevió a actuar.**
- Luis está hecho un toro: **es muy fuerte.**
- Con su discurso consiguió meterse a todo el grupo en el bolsillo: **ganarse las simpatías.**
- Está que arde: **muy enfadado.**

Activitat 22

Aquí tens les correspondències:

a)

Estar mort de gana = **tenir molta gana.**

Estar tocat del bolet = **no actuar amb normalitat.**

Veure-se-li el llautó = **tenir aparença enganyosa.**

Guardar-se un roc a la faixa = **ser previsor.**

Petar-se de riure = **riure molt.**

Morir-se de fàstic = **avorrir-se.**

b)

Començar la casa per la teulada = **Fer les coses a l'inrevés.**

Tirar la casa per la finestra = **Fer una despesa extraordinària.**

Ser com una casa de pagès = **Dit d'una casa gran.**

La roba bruta, s'ha de rentar a casa = **Els problemes personals, no s'han d'explicar.**

Anar de porta en porta = **Demandar auxili.**

Fer taula rasa = **Començar de nou.**

c)

Cada dos per tres = **Tot sovint.**

En un tres i no res = **En un moment.**

Caure quatre gotes = **Ploure poc.**

Fes-me'n cinc cèntims = **Explica'm una cosa.**

M'he fet un set als pantalons = **M'he fet un estrip.**

Anar de vint-i-un botó = **Anar molt mudat.**

Cantar les quaranta = **Esbrincar.**

Activitat 1

Resposta oberta.

Recorda el procediment que cal seguir en cada cas.

Activitat 2

DE PRIMER has de fer una lectura comprensiva del text per tal d'entendre'l bé. A MÉS A MÉS pots buscar, si cal, els mots que no entenguis al diccionari.

A CONTINUACIÓ /o / DESPRÉS cal subratllar les idees principals i secundàries més destacades del text.

DESPRÉS /o/ A CONTINUACIÓ confecciona un guió amb les dades que vols escriure en el resum.

PER ACABAR escriu el resum que expliqui de forma breu el contingut del text.

Activitat 3

Resposta oberta.

Activitat 4

Perquè no hi ha una relació causa-efecte o de semblança, sinó que és convencional. S'estableix un pacte entre els parlants.

Activitat 5

Vol dir que es pot descompondre en elements més petits. El significat es pot descompondre en morfemes i lexemes, i el significat es pot descompondre en els sons o lletres que formen la paraula.

Activitat 6

Sempre sortíem tot dos **ahora**

No hi ha via cap taxi **enlloc**

Hi havia molta gent **arreu**

L'avió no ha pujat gaire **enlaire**

Aleshores els oncles ja eren casats.

Activitat 7

lluny - **a prop**

tard - **aviat, d'hora**

damunt - **a sota**

sempre - **mai**

enfora - **endins**

aquí - **allà, allí**

encara - **ja no**

allí - **ací, aquí**

sota - **sobre**

enlloc - **a tot arreu**

davant - **darrere**

davall - **damunt**

bé - **malament**

sobre - **sota**

Activitat 8

No és pas **tan** maco com diuen.
 Plora **tant** que no podem dormir.
 No hauríem d'anar **tan** lents.
 Vivim **tan** lluny!
 No mengis **tan** de pressa!

És **tan** pesat!
 No xerri **tant** i digui'm alguna cosa.
Tant de bo es quedi més temps.
 Ja no és **tan** estudiós com abans.
Tant lluitar per res!

Activitat 9

a·le·gre, a·le·gria, a·le·grar
 ce·le·brar, ce·le·bració, cè·le·bre
 co·l·legi, co·l·lega, co·l·legial
 co·lar, co·lador, co·lada
 co·lò·nia, co·lò·nial, co·lò·nialisme
 destil·lar, destil·lació, destil·leria
 il·lús, il·lusió, il·lusionar
 intel·ligent, intel·ligència, intel·lectual
 pà·lid, empa·l·lidir, pa·l·lidesa
 relació, relatiu, relativitat
 sol·lució, sol·lucionari, sol·lucionar
 tela, telar, teler

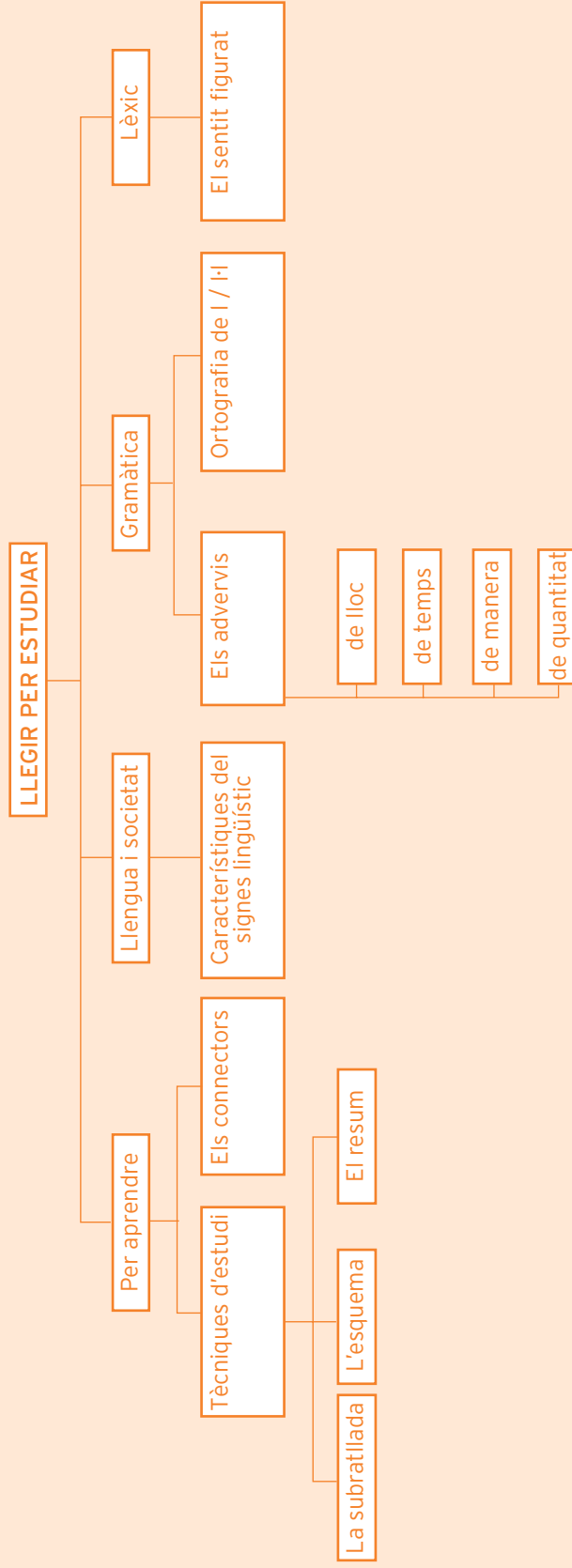
Activitat 10

En Pere, que **és gat vell**, ha dit que en aquesta proposta **hi ha gat amagat**.
 No **facis el préssec** i comporta't.
 A mig camí, els nois van **girar cua**.
 Si **fem figa** ara, no aconseguirem el trofeu.
 Si la mestra ens veu, ja **hem begut oli**.
 A l'hora de fer la compra, no **mira prim**.

Activitat 11

Hi ha més dies que llonganisses: **hi ha molt de temps**.
 Girar-se la truita: **canviar radicalment la situació**.
 Engegar a fregir espàrrecs: **desfer-se d'algú de mala manera**.
 Ser la mare dels ous: **ser la causa d'alguna cosa**.
 Al pa, pa i al vi, vi: **deixar les coses clares**.
 Remenar les cireres: **ser dels que manen**.
 Tenir les mans foradades: **gastar molt**.
 Aixecar la camisa: **enganyar**.

QUÈ HAS TREBALLAT?

com ho porto?

Què he après i què em falta?

Ara que ja has arribat al final de la unitat només et queda comprovar què has après i adonar-te, si és el cas, d'allò que et queda per aprendre.

Omple la graella següent amb Sí / No / A mitges:

Quadre d'autoavaluació

He après a...	Activitats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació	Sí/No/A mitges
Fer subratllades, esquemes i resums de textos diversos per entendre'ls millor.	1, 2, 3, 4, 5 i 6	1 i 2	
Identificar i usar connectors per comprendre i redactar millor els textos.	7, 8, 9 i 10	2 i 3	
Reconèixer les característiques del signe lingüístic.	11 i 12	4 i 5	
Identificar adverbis i conèixer-ne els tipus.	13, 14, 15 i 16	6, 7 i 8	
Escriure correctament la l/l·l en català. Escriure correctament y/ll en castellà.	17, 18	9	
Detectar el sentit figurat en expressions i textos.	19, 20, 21 i 22	10 i 11	

Unitat 4

LLEGIR PER GAUDIR

En aquesta unitat t'iniciaràs en la lectura de textos literaris que t'ajudaran a descobrir una nova manera de llegir textos per gaudir-ne. Al final de la unitat podràs:

- Identificar els diferents gèneres literaris i els trets més destacats que els caracteritzin.
- Reconèixer el tipus de llengua que s'utilitza en els textos literaris: la connotació.
- Conèixer les parts d'un comentari de text literari i saber-ne fer de textos breus i senzills.
- Identificar el registre literari de la llengua i les seves característiques.
- Identificar algunes figures retòriques bàsiques.
- Reconèixer les preposicions i el seu ús.
- Identificar conjuncions i saber-ne l'ús.
- Escriure correctament la h.
- Reconèixer metàfores i comparacions i saber-ne crear.

COM HO TROBARÀS?

PER APRENDRE

- El text literari
- Els gèneres literaris
 - La narrativa
 - La poesia
 - El teatre
 - L'assaig
- L'ús de la llengua en els textos literaris: la connotació
- El comentari de text literari

LLENGUA I SOCIETAT

- El registre literari
- Les figures retòriques
 - L'al·literació
 - L'anàfora
 - La metàfora i la hipèrbole

GRAMÀTICA

- La preposició
- La conjunció
- Ortografia de la h

LÈXIC

- La comparació
- La metàfora

1. PER APRENDRE

COM ÉS UN TEXT LITERARI

Llegeix els textos que trobaràs a la pàgina 131. Fixa't en l'ús que es fa de la llengua en cadascun. El primer text és una descripció extreta d'una guia turística de la ciutat de Barcelona. En aquest text la llengua escrita s'utilitza bàsicament com a element de comunicació.

L'altre text és una descripció de l'ambient de les rambles vist per l'escriptor Josep Pla. Aquest autor fa un ús creatiu de la llengua i parla de les sensacions que li provoca aquest paisatge urbà. En aquesta descripció la paraula escrita s'utilitza d'una manera artística i subjectiva.

Els textos literaris són aquells que han estat escrits amb una intenció estètica i no didàctica, és a dir, els escriptors i les escriptores utilitzen la llengua escrita d'una manera original i personal per inventar històries, expressar els seus sentiments o donar la seva visió del món.

Els gèneres literaris

No tots els textos literaris són iguals, segons l'estructura formal i el contingut es poden agrupar en gèneres. **Distingim quatre grans gèneres literaris.**

La narrativa: Són textos escrits en prosa, en què un narrador explica històries i aventures en què intervenen uns personatges que poden ser inventats o tenir alguna relació amb la realitat. **El conte i la novel·la** són exemples de textos literaris narratius.

Llegeix l'inici d'un conte:

Un dia, trobant-me dormint com he dormit tantes i tantes vegades, va despertar-me un soroll que venia del meu despatx.

—Ja hi som! —vaig dir-me—. És el lladre.

Fi, caminant de puntetes, vaig guanyar la distància que em separava del lloc on algú m'espoliava. Allí hi havia un senyor desconegut, amb un sac, que triava aquelles de les meves coses que li feien més goig i les amuntegava en una pila.

(Pere Calders, «Feblesa de caràcter» a *Cròniques de la veritat oculta*, Edicions 62)

El narrador explicarà una història amb esdeveniments, misteri, tensió, etc., per tal de mantenir l'atenció del lector fins al final. Si vols conèixer com acaba aquesta història continua llegint la unitat...

La lírica o poesia: Expressa sentiments i emocions íntimes del poeta. Hi té molta importància la forma i el ritme de les paraules. La poesia s'escriu generalment **en vers**.

No pensaré en res, no parlaré per res.

Mes l'amor infinit m'inundarà l'entranya.

I aniré lluny, ben lluny, de mi mateix després,

Feliç per la Natura -com amb una companya.

(Josep Palau i Fabre, *Sensació*)

Fixa't que els mots finals de cada vers sonen igual (**res**/després; **entranya**/comp^{anya}). Aquesta coincidència de sons s'anomena **rima**.

El teatre: Consisteix en la representació d'una història en **forma dialogada**. Les obres de teatre estan escrites per ser representades en un escenari davant d'un públic.

Llegeix aquest fragment d'una obra de teatre:

París, 1784. Espai neutre amb un desnivell marcat per dos graons. A dreta i esquerra, dues portes tancades. Una tauleta i un seient. Sobre la tauleta una capsa tancada. Al fons una bateria de canelobres.

CRIAT: El senyor marquès desitja que la vostra estada en la seva casa us produeixi plaer, no que us disgusti...

GABRIEL (dubtant): No em disgusta... especialment... però...

CRIAT: Amb el vostre permís... (Obre la capsa que hi ha sobre la tauleta i treu una copa i una ampolla de vi.) El senyor marquès m'encarrega que us digui que podeu disposar de tot el que us vingui de gust.

GABRIEL: No em ve de gust res, moltes gràcies.

(Rodolf Sirera, *El verí del teatre*, Edicions 62)

Els autors teatrals escriuen històries on s'expliquen les accions d'uns personatges que després els actors i les actrius interpretaran amb diferents recursos: la veu, el gest, l'expressió corporal, etc.

Les peces teatrals contenen **acotacions**, que són unes notes explicatives que indiquen detalls referents a l'escena, els moviments i l'actitud dels personatges, etc.

L'assaig: Abraça obres que tracten temes d'interès general (històric, filosòfic, polític, científic, etc.) des del punt de vista personal de l'autor. La finalitat de l'assaig és fer reflexionar el lector.

Llegeix aquest fragment:

«Llegir no és fugir. Encara que hi hagi molts que no cerquin¹ en la lectura sinó el succedani honorable d'un estupefaent², llegir és tot el contrari d'embriagar-se o d'ensopir-se. Es llegeix per comprendre's un mateix, per comprendre els altres, per comprendre el nostre temps. I fins i tot per comprendre el passat, el qual, en última instància, és també passat nostre, passat d'avui. Acudim a l'obra literària a la recerca de noves o millors dades, d'opinions, de coratge, respecte al món que ens envolta, respecte al món de què som part.»

(Joan Fuster, *Diccionari per a ociosos*, Edicions 62)

L'estil de l'assaig és elegant i amè. Normalment està escrit en primera persona.

1. cerquin: busquin

2. estupefaents: narcòtic, que produeix alteracions en el funcionament normal del cos i el pensament.

Joan Fuster, autor català contemporani, dóna la seva visió sobre què significa la lectura. Es tracta d'un comentari personal sobre un tema general. Per ell llegir obres literàries no serveix per evadir-se i fugir del món real, sinó que creu que el text escrit ens ajuda a entendre els nostres orígens i la realitat del món en què vivim.

(Fes les activitats d'aprenentatge 1, 2 i 3)

L'ús de la llengua en els textos literaris: la connotació

Els mots d'una llengua tenen un significat concret al qual fan referència quan els diem o els escrivim. El significat objectiu d'un mot que designa una realitat determinada és la **denotació**.

En canvi, els escriptors i les escriptores fan un ús personal i únic de la llengua. En literatura alguns mots adquireixen una significació figurada que va més enllà del simple significat denotatiu. Els autors afegeixen als mots que utilitzen nous matisos a partir de les seves vivències, la seva visió personal del món, les seves emocions i sentiments. Aquest nou significat que tenen alguns mots dins dels textos literaris s'anomena **connotació**.

Llegeix aquesta previsió meteorològica i fixa't en l'ús dels mots *mar* i *maror*.

Estat de la mar. Els pròxims dies la sensació serà de plena primavera. Les temperatures aniran en lleuger augment i el vent serà fluix. L'estat de la mar serà tranquil amb maror fluixa amb possibilitats de mar grossa si el vent de ponent és fort.

És tracta d'un text que només pot tenir una única interpretació. Parla del mar com una massa d'aigua que pot canviar segons el vent. El text no suggereix cap significat especial per als mots *mar* o *maror*.

Llegeix ara aquests dos textos literaris, en castellà i en català, que es refereixen al mar:

El mar. La mar.
El mar. ¡Sólo la mar!
¿Por qué me trajiste, padre,
a la ciudad?
¿Por qué me desenterraste
del mar?
En sueños, la marejada me
tira del corazón.
Padre, ¿por qué me trajiste
acá?

(Rafael Alberti, *Marinero en tierra*, Alianza Editorial)

Al cim d'un promontori que domina
les ones de la mar,
quan l'astre rei cap al ponent declina,
me'n pujo a meditar.

Amb la claror d'aqueixa llàntia encesa
contemplo mon no-res;
contemplo el mar i el cel, i llur grandesa
m'aixafa com un pes.

Eixes ones, mirall de les estrelles,
me guarden tants records,
que em plau reveure tot sovint en elles
els meus somnis que són morts

(Jacint Verdaguer, *Vora la mar*)

Jacint Verdaguer es troba contemplant el mar a l'hora de la posta de sol. La bellesa del paisatge marí el fa pensar en la seva vida i meditar sobre el pas del temps. El mar i les ones evocuen en el poeta records d'un temps llunyà que ja no tornarà.

El poeta andalús Rafael Alberti veu el mar com el paradís perdut i enyorat on va passar la seva infantesa. Associa el mar a moments de felicitat. En canvi, la ciutat a on l'ha portat el seu pare, a ell no li agrada. El mar desperta els seus records i el poeta es lamenta de no viure en el món que ell desitja

En les dues composicions poètiques que acabes de llegir, el mot **mar** té connotacions molt especials: felicitat, infantesa, passat i records. Aquest exemples ens donen la clau per veure la gran importància que té en els textos literaris la connotació com a recurs per omplir els mots de nous significats.

El comentari del text literari

El comentari de text literari consisteix a llegir amb atenció un fragment d'una obra literària, situar-la en un context, comentar-ne els trets més destacats i donar-ne una opinió personal.

L'ordre que pot tenir un **comentari de text** és aquest:

1. Esbrinar a quin gènere literari pertany l'obra o el fragment.
2. Situar l'autor i l'època en què s'ha escrit el text.
3. El tema o idea central.
Subtemes o idees secundàries.
4. L'argument: resumir breument la història que el text explica.
5. Llenguatge: prosa o vers, recursos literaris, etc.
Intenció comunicativa del text (expressar emocions, opinions, crítiques...).
6. Opinió personal.

Ara llegiràs un conte i després en farem el comentari:

Pere Calders (Barcelona 1912-1994) és un dels narradors més originals de la literatura catalana. Va dedicar la seva activitat professional al periodisme, al dibuix i a la literatura. La companyia de teatre *Dagoll Dagom* va adaptar alguns dels seus contes a l'obra *Antaviana*, cosa que va donar molta popularitat a l'autor. La presència d'elements meravellosos i fantàstics és una característica bàsica de l'obra de Calders. Els seus personatges viuen fets insòlits i increïbles que transformen les seves vides i els porten a situacions absurdes. Els seus contes són plens d'humor i d'ironia. Comprova-ho tu mateix:

FEBLESA DE CARÀCTER

Un dia, trobant-me dormint com he dormit tantes i tantes vegades, va despertar-me un soroll que venia del meu despatx

—Ja hi som! —vaig dir-me—. És el lladre.

Fi, caminant de puntetes, vaig guanyar la distància que em separava del lloc on algú m'espoliava. Allí hi havia un senyor desconegut, amb un sac, que triava aquelles de les meves coses que li feien més goig i les amuntegava en una pila.

—Ep! Parlem-ne... —li vaig dir.

Ell es va girar sense sobresalt ni sorpresa, em va mirar de cap a peus i respongué:
 –No cal. Jo us guanyo. Així, calculant-ho a ull, peso uns vint quilograms més que
 vós. Aquest avantatge natural m'estalvia tota mena d'explicacions. Porteu armes?

–No.

–Raó de més.

I procedí a omplir el sac amb els meus béns, dent com si m'ignorés. Jo, com és de
 bona llei, no em vaig pas resignar:

–Però, home, això no és qüestió de força. Hi ha la moral, m'enteneu? Sense principis
 no anireu enlloc i tothom us mirarà de cua d'ull...

–La moral! –digué–. És el pes més inútil que pot carregar un home.

I, posant-se seriós de sobte, em preguntà:

–Que hi creieu de debò, en la moral?

–I tant, Mare de Déu, i tant!

Va rebre aquesta afirmació de la meva fe amb una gran contrarietat. Abandonà la
 seva feina, m'agafà pel braç i em convidà a seure al costat seu en un sofà.

I em dirigí les següents paraules:

–Mireu: em feu una mica de llàstima i vull que rebeu l'ajut de la meva experiència.

«Jo, temps passats, també em refiava de la moral. Era casat, tenia un fill, i un amic
 del cor, i un negoci. M'havia guanyat la fama d'ésser l'home més bo del barri i, per
 tant, també el més taujà. El meu confessor quan em veia ja tremolava, perquè la
 meva consciència neta no li donava ocasió de lluïment. «Que poc divertit que sou!»,
 solia dir-me, i, per poders, em beneïa.

«De vegades, el meu tedi m'esgarriava, però la pau de la meva llar, el bon nom de la
 família i la netedat de costums em feien companyia. «Aguanta't, noi, aguanta't –em
 deïa–. Tot això tindrà el seu premi.»

«I sabeu quin va ésser el premi? Ara us ho explicaré: un dia el meu fill, que acabava de fer
 catorze anys, va fugir amb la minyona. Esverat, vaig anar a cercar la meva dona per com-
 partir la pena amb ella, i només vaig trobar una carta seva en la qual m'explicava que,
 cansada del meu ensopiment, se n'anava a viure amb un senyor del tercer pis, que ell sí
 que era simpàtic i sabia viure.

«Desfet, vaig decidir submergir-me en el negoci i al cap d'un parell de dies m'assaben-
 tava que el meu amic del cor, valent-se d'una maniobra comercial, me l'havia pres.

«Només em quedava el confessor. Vaig explicar-li el que em passava i sense pensar-
 s'hi gens em digué tota la culpa era meua i em va posar una penitència d'aquelles
 que et deixen baldat.

«I el bon nom que tenia pel barri? Ja us ho diré: quan jo passava pel carrer, la gent
 es girava a mirar-me i reia.

«Com podeu comprendre, era un bon moment per a fer balanç de la meua vida i tro-
 bar que, fins aleshores, havia errat. No es pot anar contracorrent, i si hi vas en pa-
 gues les conseqüències. Això quedava tan clar que vaig decidir canviar de vida.

«Ara trobo que faig el que vull sense noses de consciència i tothom troba que estic tan
 bé. Les dones em sol·liciten, els coneguts proclamen la meua simpatia i els veïns, quan
 els vaga, diuen entre ells: «Ja ho veus, tan ase que semblava i encara farà carrera!»

«Això és tot. Si us pot servir d'alguna cosa, aquí ho teniu.»

–Vinc amb vós! –vaig dir-li–. Em sabia molt de greu ésser víctima d'una decisió tar-
 dana.

L'endemà els diaris publicaven la següent notícia:

«Ahir de bon matí, els lladres entraren en un pis de l'avinguda Oriental. Entre altres
 objectes de valor, hom troba a faltar l'amo de la casa, ja que ningú no sap donar raó
 del senyor Calders, ciutadà honorable i contribuent de bons costums.»

Comentari del conte

Aquest text literari és un conte, és a dir, una narració curta en prosa que explica una història. Pertany al gènere narratiu.

L'autor és Pere Calders, un dels narradors més importants de la literatura catalana com ja s'ha dit a la fitxa biogràfica anterior.

El tema central del conte és la transformació de la vida del protagonista a partir de la seva trobada amb un lladre.

Els subtemes: els diferents episodis de la vida del lladre i les circumstàncies l'han portat a robar.

El conte està dividit en tres parts:

El plantejament: la trobada entre el lladre i la seva víctima.

El nus: el lladre explica els motius que l'han portat a tenir aquesta professió.

El desenllaç: la decisió del protagonista de marxar amb el lladre perquè els seus arguments li han fet veure que és el millor camí per superar les dificultats i desenganys de la vida.

El llenguatge utilitzat en el text és senzill però ple d'ironia i d'humor. El registre de llengua que fan servir els personatges en la seva conversa és, en alguns casos, col·loquial, ple d'expressions que utilitzem en la vida quotidiana («Ja hi som», «Ep! Parlem-ne»,) però l'autor demostra un gran domini de la llengua amb la utilització de mots de registre culte que descriuen amb molta precisió cada situació.

Com a comentari final podem dir que l'argument d'aquesta història és molt senzill però el desenvolupament dels fets és sorprenent. L'autor descriu amb una gran espontaneïtat els episodis de la vida del lladre que no apareix com un personatge sinistre o perillós sinó, tot al contrari, resulta un ésser humà i entranyable. La trobada entre el lladre i la seva víctima és molt poc habitual, però el diàleg entre dos fa que el lector percebi la situació com a natural i quotidiana. El fi sentit de l'humor que es desprèn d'aquest conte fa que el lector el llegeixi amb un somriure als llavis.

Ja has vist com es fa un comentari de text. Ara, només has d'animar-te a llegir altres contes, novel·les, còmics o els textos que més t'agradin i... començar a gaudir del plaer de la lectura!

(Fes les activitats d'aprenentatge 4 i 5)

2. LLENGUA I SOCIETAT

El registre literari

En l'apartat anterior d'aquesta unitat has vist les parts que ha de tenir un comentari de text. Una d'elles és l'anàlisi del llenguatge que s'utilitza en el text literari. El primer que cal fer per saber si un text és literari és fixar-se en el registre que utilitza. En aquest apartat aprendràs a distingir quines són les característiques del registre literari i què el diferencia dels altres registres de la llengua. El primer que cal tenir present és que el registre literari és un dels més complexos d'una llengua.

La primera diferència bàsica amb qualsevol altre registre és que la llengua literària té una intenció estètica. És a dir, és més important com es diu una cosa que la cosa que es diu. És per això que al llenguatge literari li correspon **la funció poètica** de l'esquema clàssic de les funcions del llenguatge que vas veure en el primer mòdul, ja que se centra especialment en la forma del missatge.

És habitual que els autors literaris creïn paraules noves (neologismes) o utilitzin paraules en desús (arcaismes) i mots inusuals en el llenguatge comú. També caracteritza el registre literari l'ús de figures retòriques.

Les figures retòriques són recursos expressius que s'utilitzen per donar força a una idea o sentiment. Existeixen molts tipus de figures retòriques.

Algunes figures retòriques afecten la fonètica (els sons) com **l'al·literació**, que consisteix en la repetició d'un mateix so al llarg d'un vers o d'una frase, com en els casos següents:

<i>...i roda com un carro el tro de guerra</i> (Jacint Verdaguer)	<i>En el silencio sólo se escuchaba un susurro de abejas que sonaba.</i> (Garcilaso de la Vega)
--	---

Altres figures retòriques afecten la morfologia i la sintaxi (les construccions), com **l'anàfora**, que consisteix en la repetició d'una o més paraules al començament de versos o frases diferents:

LA CIUTAT (1968) Gabriel Ferrater

Plena de carrers per on he tombat
per no passar els indrets que em coneixien.
Plena de veus que m'han cridat pel nom.
Plena de cambres on he cobrat records.
Plena de finestres des d'on he vist créixer
les piles de sols i de pluges que se m'han fet anys.
Plena de dones que he seguit amb la vista.
Plena de nens que només sabran
Coses que jo sé, i que no vull dir-los.

Finalment, hi ha figures retòriques que afecten la semàntica (el significat), com **la metàfora**, que veuràs a l'apartat de lèxic, o **la hipèrbole**, que consisteix en una exageració que deforma la realitat. Observa els exemples d'hipèrbole:

<i>Bona nit blanca roseta, plena de bones olors, no hi ha al cel tantes estrelles com vegades pens en vós</i>	<i>Érase un hombre a una nariz pegado</i> (F. Quevedo)
---	--

(Popular eivissenca)

El registre literari és un registre molt elaborat tant pel que fa a les construccions com pel que fa al lèxic, que és polisèmic¹, ric i culte. Es troba en obres literàries de diferents tipus: teatre, poesia, narrativa, assaig, i, en general, en tot tipus de text que tingui un objectiu estètic²

En el quadre següent tens el resum de les característiques del **registre literari**:

- El llenguatge és molt elaborat. Vol provocar sensacions en el lector. Per això diem que és més important com diu una cosa que la cosa que diu.
- Utilitza figures retòriques com la metàfora o l'al·literació i el llenguatge figurat.
- L'ambigüitat: és possible interpretar el missatge literari de diferents maneres, ja que és connotatiu³.
- Pot utilitzar qualsevol tipus de lèxic segons quina sigui la seva finalitat: dialectalismes, arcaïsmes⁴ o mots col·loquials i vulgars. De totes maneres, però, és un registre formal.
- Té una gran quantitat de receptors (tots els possibles lectors), tot i que són desconeguts.
- Vol ser perdurable en el temps. La llengua quotidiana té sempre un objectiu determinat que, un cop aconseguit, pot oblidar-se. El registre literari pretén crear obres que perdurin en el temps i que es puguin llegir en temps futurs.
- Descriu un món de ficció inventat per un autor literari.

(Fes les activitats d'aprenentatge 6 i 7)

3. GRAMÀTICA

En aquesta unitat veuràs dues categories gramaticals que s'encarreguen de relacionar els diferents elements d'una oració. Són les conjuncions i les preposicions.

Les conjuncions

Les conjuncions són paraules invariables, és a dir, que no canvien perquè no tenen gènere ni nombre. Serveixen per enllaçar oracions entre si o elements d'una mateixa oració. Podem dir, per tant, que serveixen de connectors entre diferents elements d'un discurs lingüístic.

Fixa't en les oracions següents

*Vindran demà **i** marxaran el diumenge.
Volia veure la pel·lícula, **però** vaig arribar tard.*

En realitat hi ha dues oracions a cada exemple:

1. polisèmic: que té o pot tenir diferents significats.
2. estètic: que té relació amb la bellesa artística.
3. connotatiu: que té més d'un significat possible.
4. arcaisme: paraula o construcció pròpia de la llengua antiga que ja no s'utilitza.

*Vindran demà. Marxaran el diumenge.
Volia veure la pel·lícula. Vaig arribar tard.*

Amb les conjuncions *i* i *però* enllacem les dues oracions.

Observa la frase següent:

*No vull **que** vinguis.*

En aquest oració hi ha dos verbs: *vull* i *vinguis*. L'un depèn de l'altre, i s'enllacen amb la conjunció *que*.

Fes atenció: quan escriguis en català, la conjunció *i* no varia mai: *Les seves filles es diuen Anna i Isabel*. Quan escriguis en castellà, la conjunció *y* es converteix en *e* quan la paraula següent comença amb *i*: *Sus hijas se llaman Ana e Isabel*.

Les conjuncions més habituals en català:

i, o, ni, però, sinó, que

Les conjuncions més habituals en castellà:

y (que es converteix en e quan la paraula que la segueix comença amb i), o, ni, pero, que

(Fes l'activitat d'aprenentatge 8)

Les preposicions

Com la conjunció, *una preposició és un mot invariable*. També fa d'enllaç i relaciona dues paraules o elements d'una oració.

Fixa't en aquestes frases, hi trobaràs les preposicions senyalades en negreta:

*La mare **d'**en Lluís és la cosina **de** la meva mare.
Darrere la plaça hi ha un carrer **sense** sortida.
Tots estàvem desconcertats **per** les seves paraules.
Escriu una carta **a** la meva amiga.
Vindré **a** visitar-vos **després de** vacances.
L'autobús té la parada **davant del** parc.*

Si agafem com a exemple la primera frase: *La mare **d'**en Lluís és la cosina **de** la meva mare*, ens adonem que el nom *Lluís* es relaciona amb el nom *mare* mitjançant la preposició **de**. Passa el mateix amb *cosina* i *la meva mare*, que es relacionen amb la mateixa preposició. Fixa't, a més, que davant d'una vocal, la preposició **de** s'apostrofa: **d'***en Lluís*.

Les preposicions són, doncs, mots invariables i sense significat, que relacionen i complementen un nom amb un altre, amb un adjectiu, amb un verb, etc.

Preposicions:

a, amb, de, per, per a, contra, en, entre, durant, malgrat, mitjançant, segons, sense, sobre, sota, vers, cap a, des de, fins a

Algunes locucions⁵: abans de / davant de / enfront de

Recorda que quan les preposicions *de*, *a* i *per* van seguides dels articles *el* o *els* es contrauen i s'escriuen *del*, *dels* / *al*, *als* / *pel*, *pels*

Venia *dels* Pirineus.

Tinc por *dels* monstres.

Vam anar *al* Zoo.

Vam arribar *als* Pirineus a mitjanit.

Caminàvem *pel* desert.

Ens vam perdre *pels* carrers de la ciutat.

(Fes les activitats d'aprenentatge 9 i 10)

La conjunció

Algunas de la conjunciones que coordinan o subordinan oraciones son:

y, ni, que, pero, aunque, sin embargo, o, pues, puesto que, porque, sino, ...

La preposició**Preposiciones:**

a, ante, bajo, cabe, con, contra, de, desde, durante, en, entre, hasta, hacia, para, por, según, sin, so, sobre, tras.

Locuciones preposicionales: antes de / delante de / enfrente de...

Ortografia**Ortografia de la h**

La hac és una lletra muda. Això vol dir que no representa cap so, excepte alguns casos de paraules provinents de l'anglès. D'entrada, hem de dir que no existeix cap regla ortogràfica fixa sobre com utilitzar-la, de manera que ens haurem de guiar per l'atenció i la memòria.

Mots bàsics: *a*hir, *h*abitar, *h*àbil, *h*am, *h*aver, *h*ereu, *h*erba, *h*istòria, *h*ivern, *h*ome, *h*onor, *h*ora, *h*orror, *h*ort, *h*ospital, *h*umanitat, *h*umil, *h*umor, *veh*icle...

En canvi, en castellà no tots aquests mots s'escriuen amb hac: *ayer*, *anzuelo*, *invierno*.

Mots cultes en català: *ad*herir, *ani*hilar, *co*hesió, *ex*halar, *ex*humar, *fil*harmònic, *in*herent, *h*armonia, *he*catombe, *hel*-lènic, *hem*icicle, *hem*orràgia, *h*endecasíl·lab, *hè*rnia, *h*igiene, *h*issar, *h*onest, *men*hir, *ni*hilisme, *sub*trahend, *sub*hasta, *trans*humant, *veh*emència...

Mots cultes en castellà: *ad*herir, *co*hesión, *ex*halar, *ex*humar, *in*herente, *he*catombe, *he*gemonía, *hel*énico, *hern*ia, *h*igiene, *hip*ótesis, *h*omicida, *h*onesto, *men*hir, *ni*hilismo, *trash*umante, *veh*emencia...

5. Una locució és un grup de paraules que funcionen com una sola. Una locució preposicional funcionarà, doncs, com una preposició.

S'escriuen amb hac (tant en castellà com en català) les paraules que comencen pels prefixos **hiper-**, **hecto-**, **hepta-**, **hexa-**, **hetero-**, **hemi-**, **hidr-**, **hipo-** **homo-**: *hectòmetre*, *heptasíl·lab*, *hemisferi*, *homònim*...

També hi ha paraules que en castellà porten hac i en català no:

Mots comuns: *hoy*, *cacahuete*, *cohet*, *huérfano*, *horchata*, *huevo*...

Mots comuns: *avui*, *cacauet*, *coet*, *orfe*, *orxata*, *ous*...

Fixa't també que hi ha moltes paraules que en català s'escriuen amb **f** inicial, en castellà s'escriuen amb **h**.

farina	<i>harina</i>	fill	<i>hijo</i>	fondo	<i>hondo</i>
fer	<i>hacer</i>	fillastre	<i>hijastro</i>	falcó	<i>halcón</i>
fil	<i>hilo</i>	fel	<i>hiel</i>	figa	<i>higo</i>
fill	<i>hijo</i>				

(Fes les activitats d'aprenentatge 11 i 12)

4. LÈXIC

A l'apartat de Llengua i societat s'ha parlat de figures retòriques. És cert que les figures retòriques són pròpies del registre literari, però també apareixen figures retòriques en el llenguatge quotidià que afecten el lèxic. Les dues més importants i representatives són **la comparació** i **la metàfora**, que es basen en el sentit figurat.

La comparació

Fixa't en l'oració següent:

*Sota el meu llavi el seu, **com** el foc i la brasa.*

Aquest vers de Joan Salvat-Papasseit **compara** els llavis de dos amants amb el foc i la brasa. En aquest cas es tracta d'un poema, però també en la llengua habitual apareixen comparacions constantment:

*És alt **com** un sant Pau.
El teu germà és **com** un animal.
Treballa **com** una formiga...*

La comparació és un procés pel qual es relacionen dos éssers, dos objectes o dues qualitats que mantenen una relació de semblança entre si mitjançant un enllaç gramatical: **com**, **talment**, **així**...

La metàfora

En el cas de la metàfora la identificació entre els dos éssers, objectes o qualitats és total. No es compara, sinó que s'identifica l'un amb l'altre. Es pot dir que la metàfora té com a base una comparació en què ha desaparegut l'enllaç gramatical.

Podem convertir les comparacions anteriors en metàfores:

És un sant Pau.
El teu germà és un animal.
El Pere és un porc.

En aquest cas ja no hi ha la partícula *com* que relacioni el primer element i el segon, sinó que hi ha una identificació entre tots dos. També, com en el cas de la comparació, hi ha una relació de semblança entre els dos components de la metàfora.

(Fes les activitats d'aprenentatge 13, 14 i 15)

Textos de l'apartat *Per a aprendre de la pàgina 120*

Les Rambles són sens dubte el centre vital de la ciutat, el millor lloc per conèixer Barcelona. Aquest espectacular passeig de dos quilòmetres aproximadament, és una zona de vianants plena de parades de venda de flors, quioscs de premsa i ocelleries. Va des de la Plaça de Catalunya al port, on es troba el singular monument a Cristòfol Colom i les històriques Drassanes.

A les deu del matí, em trobo pels voltants de Canaletes. Fa un dia literalment gloriós, una meravella: l'aire sembla un coixí de borrisol¹ de canari; uns núvols blancs moblen la monotonia del blau del cel; el trànsit rodat em priva de sentir cantar els ocells, però estic absolutament segur que els ocells canten a tot arreu. El brollador de suc de taronja del famós quiosc raja d'una manera sacsejada² i viva. Les llances de les palmeres de la Plaça Catalunya fan, tocadés pel sol, uns esclats enlluernadors³. Si giro la vista al voltant meu veig que, a part les persones que van a la feina, gairebé tothom té un croissant a la mà i un aire de conqueridor. Només hi ha una cosa que no m'agrada en aquest paisatge pròsper i entenedor: el groc dels tramvies. El groc és el color dels folls⁴.

(Josep Pla, *El quadern gris*)

1. Borrisol: pelussa, primera ploma suau dels ocells.

2. Sacsejada: que es mou bruscament de dalt a baix.

3. Enlluernador: que ofusca la vista amb la seva llum, amb el seu esclat.

4. Foll: boig.

PER APRENDRE

Activitat 1

Digues a quin gènere literari pertany cada fragment:

a) Mentir bé és un art molt difícil, que poques persones arriben a practicar amb solvència i dignitat. Abunden els mentiders; però, en general, són mals mentiders: se'ls coneix que menteixen. [...] Mentir bé exigeix tants i tan rigorosos dots d'imaginació i de malícia, que les persones no proveïdes d'una tal genialitat hauríem de desistir-ne i procurar ser verídics sempre i per principi.

(Joan Fuster, *Diccionari per a ociosos*, Edicions 62)

b) *(Carretera. Automòbil de bona marca aparcat a un costat. Prop seu, al mig de la carretera, un home fa senyals amb els braços. Arriba, aturant-se, un utilitari. Ella és al volant. No apaga el motor...)*

L'HOME Gràcies per aturar-se. Perdoni.

ELLA: ¿Què vol?

L'HOME: No sé què li passa al meu cotxe.

ELLA: *(Apaga el motor)* ¿Què vol?

L'HOME: No destorbaré gaire. Si em pot deixar on hi hagi un telèfon...

(Josep Maria Benet i Jornet, *Desig*. Edicions 3 i 4)

c) Vinyes verdes vora el mar,
Ara que el vent no remuga,
Us feu més verdes i encar
Teniu la fulla poruga,
Vinyes verdes vora el mar

(Josep M. de Sagarra, *Cançons de rem i de vela*. Editorial Selecta)

d) Hi havia una vegada un rei casat amb la dona més bondadosa del món. Tenien un fill que es deia Bernat, que era molt eixerit i rialler. Un dia, en Bernat va sortir a jugar als jardins del castell i va sentir uns sorolls estranys. Molt encuriolit, va anar cap a un llac d'aigües fondes i obscures que hi havia prop d'allà...

Activitat 2

Explica els trets bàsics de cada gènere literari i aplica'ls als textos anteriors.

Activitat 3

Llegeix aquests poemes i subratlla els mots que rimen:

CALA GENTIL

Sobre la cinta de blanca arena,
que besa una aigua de cèlic¹ blau
grans pins hi vessen a copa plena
olor de bàlsam, ombra serena,
remor² suau...
Oh dolç estatge³ de bellesa i pau!
Un aquí hi troba la llum més clara,
les colors vàries de to més viu;
pura delícia de tot s'hi empara,
i sol o lluna mostrant la cara,
Tot hi somriu...
Oh dels meus càntics inefable niu!
(Miquel Costa i Llobera, *Antologia general de la poesia catalana*, Ed. 62)
1. Cèlic: celeste
2. Remor: soroll confús del vent, xiulet...
3. Estatge: lloc, indret

EL MAR LEJANO

La fuente aleja su cantata.
Despiertan todos los caminos...
¡Mar de la aurora, mar de plata;
qué limpio estás entre los pinos!
Viento del Sur, ¿vienes sonoro de soles?
Ciegan los caminos...
¡Mar de la siesta, mar de oro;
qué alegre estás sobre los pinos!
Dice el verdón¹ no sé qué cosa...
Mi alma se va por los caminos...
¡Mar de la tarde, mar de rosa;
qué dulce estás entre los pinos!

(Juan Ramón Jiménez,
Baladas de la primavera)
1. Verdón: pájaro

Activitat 4

Els poemes anteriors expressen els sentiments que provoca en els autors un determinat paisatge. Contesta aquestes preguntes:

a) Quin tipus de paisatge descriu cada poema?

b) Els sentiments que expressen els poetes, són d'alegria i calma o de tristesa i inquietud?

c) Escribe els versos de cada poema que descriuen millor els sentiments de cada poeta.

d. Explica el significat d'aquestes metàfores que apareixen en el poema de Costa i Llobera:

*La cinta de blanca arena:
grans pins hi vessen a copa plena
Olor de bàlsam...*

e) El poema de J.R. Jiménez fa referència a tres moments del dia en la contemplació del mar. Quin són? Explica el significat d'aquestes metàfores:

Mar de plata _____

Mar de oro _____

Mar de rosa _____

f) Intenta explicar, en prosa o en vers, en llengua catalana, els sentiments que et provoca la contemplació d'un paisatge o un objecte que t'agradi (el mar, la ciutat, la muntanya, una pintura, etc...)

Activitat 5

a) Busca al diccionari i copia el significat denotatiu dels mots: tempesta i primavera.

b) Quin significat connotatiu tenen per a tu aquests dos mots? Quins sentiments o sensacions suggereixen?

LLENGUA I SOCIETAT

Activitat 6

Quina és la funció del llenguatge que correspon al registre literari? Per què?

Activitat 7

Què són les figures retòriques? Esmenta'n alguna.

Activitat 8

Omple els espais buits de les definicions següents amb les conjuncions i les preposicions que creguis que hi poden anar.

Portal: portaentradaun edifici.

Gos: mamífer carnívor la família dels cànids. És un animal molt intel·ligent fidel l'home

Braç: Part compresa l'espatlla el colze. | Qualsevol les dues extremitats toràciques l'home, especialment la part compresa l'espatlla la mà.

Ampolla: recipient portàtil vidre, material termoplàstic, etc., coll llarg estret, destinat contenir líquids.

Activitat 9

Omple els espais buits dels següents refranys amb conjuncions i preposicions.

No saber la a.

Rebre algú els braços oberts.

Fer pam pipa.

Sortir del foc caure a les brases.

Activitat 10

Fes el mateix amb els refranys castellans següents.

Ser un lobo piel oveja.

Estar solo abandonado.

Ser un cuerpo alma.

Estar las nubes.

Activitat 11

Posa la hac a les paraules que et sembli que n'han de portar.

...ospital

...aver

...avui

a...ir

...ome

...ivern

...ulleres

...istòria

Activitat 12

Escriu les paraules de l'exercici anterior en castellà.

.....

.....

Activitat 13

Digues si les afirmacions següents són veritables o falses: (V/F).

- a) La metàfora i la comparació són figures retòriques.
- b) La metàfora i la comparació només es troben en el registre literari.
- c) La metàfora es fa sempre mitjançant un enllaç gramatical (p. e. *com*).
- d) La metàfora és una identificació entre els dos elements que la componen.
- e) No hi ha cap relació entre els dos elements d'una comparació.

Activitat 14

Fes metàfores a partir de les comparacions següents:

- b) És alt com una torre. _____
- c) Té el cor com una pedra. _____
- d) És prim com un paper de fumar. _____
- e) Té les dents com una rata. _____

Activitat 15

Imagina i escriu una comparació per a cadascuna de les qualitats següents:

- valent _____
- ràpid _____
- llest _____
- feliç _____

Activitat 1

Escriu al costat de cada afirmació el gènere literari al qual es refereix.

- a) Aquest gènere té un estil elegant, amè i sobri. _____
- b) L'autor explica fets reals o imaginaris en prosa. _____
- c) Obres en vers amb elements subjectius. _____
- d) Obres dialogades destinades a la representació. _____
- e) Obres en prosa en què l'autor explica les seves opinions sobre temes de caràcter general. _____
- f) Aquests textos literaris contenen acotacions. _____
- g) Una de les seves característiques és la rima. _____
- h) Els contes i les novel·les pertanyen a aquest gènere literari. _____

Activitat 2

Explica què són la denotació i la connotació.

Activitat 3

Llegeix aquest text i respon les preguntes:

L'ALTRA CARA DE LA LLUNA

Es fotia a tremolar només que el pare aixequés una mica la veu. Baixava les escales amb el cap cot¹ perquè l'atemorien les mirades dels veïns. No tenia amics. No cal dir que sempre hi havia una noia que li agradava més que les altres, però no creia que tingués dret a dir-li-ho ni a demanar-li per sortir amb ell. A l'institut s'amagava en l'anonimat i no obria la boca ni quan sabia la resposta del que preguntaven de la tarima estant. Era l'autor de les pintades que cada matinada apareixien a les parets del barri: «I'm a rebel!²».

(Joaquim Carbó, *Bonsais de paper*, Editorial Edi-Liber)

- 1. Cap cot: anar amb el cap inclinat avall, cap a terra.
- 2. I'm a rebel!: (en anglès) Sóc un rebel!

a) A quin gènere literari pertany aquest text?

b) Busca en una enciclopèdia informació sobre la vida i l'obra de l'escriptor Joaquim Carbó.

c) Resumeix molt breument el text.

d) Qui és i quina personalitat té el protagonista de la història? Què t'ho fa pensar?

e) On transcorre l'acció?

f) A quina època se situa l'acció? Què t'ho fa pensar?

g) Per què creus que la història té aquest títol: *L'altra cara de la lluna*?

h) En quin temps estan escrites la majoria de les formes verbals del text?

i) Escriu una opinió personal sobre el text.

Activitat 4

Quina és la intenció principal del registre literari?

Activitat 5

En quin tipus de textos trobem el registre literari?

Activitat 6

En quin grup inclouries el registre literari, en el de registres formals o en el de registres informals?

Activitat 7

Posa les conjuncions i les preposicions pertinents en el text següent adaptat de Pablo Neruda.

con, y, por, de, en, y, pero, a

Yo la miraba pasar las calles mi pueblo sus ropas viejas, le tenía miedo., cuando me llevaron visitarla la encontré buena moza. Sus dientes blanquíssimos se mostraban una sonrisa plena generosa.

Activitat 8

Omple els buits amb la preposició adequada (en, de, amb, abans):

Em sap greu, ja no en tenim vermelles.

Pensa el compromís que tenim.

Això ho tindrem enllestit quatre dies.

S'estima més viatjar cotxe.

Això ja ho hem repetit

Se'ls cruspexen de viu viu.

Has anat mai trineu?

Si us plau, parreu veu baixa.

Encara no camina, va quatre grapes.

Aquesta pudor resclosit em mareja.

Activitat 9

Relaciona amb fletxes les oracions següents i a continuació subratlla les preposicions:

Es va casar

Es van oblidar

De seguida es van adonar

No accediran

Ens van conformar

Feu atenció

S'hauran acostumat

Han de confiar

Tenia molt d'interès

No estava d'acord

a dormir amb el llum encès.

de la gravetat de la situació.

canviar la roba del llit.

amb els nous horaris.

a la nostra petició.

a venir tot sol.

amb aquell noi de Sabadell.

més en nosaltres.

a conèixer aquella noia.

als senyal de trànsit.

Activitat 10

Omple els buits amb la conjunció adient (i, o, ni, però, sinó que) :

Porteu tres partits guanyats; heu d'entrenar més.

No cal que freguis que treguis la pols.

Podeu llegir una novel·la una antologia de contes.

Allò no el va perjudicar, tot el contrari.

No era pas de vidre, de plàstic.

El tren sortirà a les set del matí de Barcelona arribarà a les 12 a València.

Es va aturar davant de la casa, no va gosar entrar-hi.
De vegades somniava un canvi de fortuna, no feia res per aconseguir-ho.

Activitat 11

Si cal, omple els buits amb la grafia **h**:

Li han tallat l'...emorràgia.
Els agrada l'...orxata de xufa.
No cal que compreu ametlles i caca...uets.
Pel seu sant, li regalarem una ...armònica.
El va convidar a una sub...asta de quadres, però no en va comprar cap.
Si fas aquestes operacions, hauràs de reconèixer el minu...end i el subtra...end.
Tenim el vaixell al port de Ma...ó.
Sabeu calcular l'...àrea d'aquest l'...exàgon.
Van aconseguir l'ad...esió ..incondicional dels compromissaris.
En Jaume toca a la fil...armònica del Liceu.

Activitat 12

Busca comparacions i metàfores en el text següent:

Explica la història que en un país llunyà hi havia una princesa bella com la lluna i bona com un tros de pa. Diuen que els seus cabells eren d'or i que els duia llargs com rius. Tenia les cames llargues com un dia sense pa i la pell suau com el vellut. La seva cara era rodona com un plat i tenia uns ulls com ametlles. A la boca de pinyó hi amagava unes perles blanques com la neu.

Activitat 13

Fes una frase en què hi hagi una comparació a partir de les metàfores següents:

És un porc. _____
És boig. _____
És un tros de pa. _____
És un tap de bassa. _____

Activitat 1

- a) assaig
- b) teatre
- c) lírica
- d) narrativa

Activitat 2

Segons l'estructura formal i el contingut els textos literaris s'agrupen en gèneres. Distingim quatre grans gèneres literaris:

La narrativa: Són textos escrits en prosa, en què un narrador explica històries i aventures en què intervenen uns personatges que poden ser inventats o tenir alguna relació amb la realitat.

El narrador explicarà una història amb esdeveniments, misteri, tensió, etc. per tal de mantenir l'atenció del lector fins al final.

La lírica o poesia: Expressa sentiments i emocions íntimes del poeta. Hi té molta importància la forma i el ritme de les paraules. La poesia s'escriu generalment en vers.

El teatre: Consisteix en la representació d'una història en forma dialogada. Les obres de teatre estan escrites per ser representades en un escenari davant d'un públic.

Els autors teatrals escriuen històries on s'expliquen les accions d'uns personatges que després els actors i les actrius interpretaran amb diferents recursos: la veu, el gest, l'expressió corporal, etc.

Les peces teatrals contenen acotacions que són notes explicatives que indiquen detalls referents a l'escena, els moviments i l'actitud dels personatges, etc.

L'assaig: Abraça obres que tracten temes d'interès general (històric, filosòfic, polític, científic, etc.) des del punt de vista personal de l'autor. La finalitat de l'assaig és fer reflexionar el lector.

L'estil de l'assaig és elegant i amè. Normalment està escrit en primera persona per donar objectivitat al text.

Activitat 3

Poema: Cala gentil
Mots que rimen:

arena, plena, serena
blau, suau, pau
clara, empara, cara
viu, somriu, niu

Poema: El mar lejano
Palabras que riman:

cantata, plata
caminos, pinos
sonoro, oro
cosa, rosa

Activitat 4

a) Els dos poemes descriuen un paisatge marítim: el mar i el paisatge de la costa (els pins, la sorra...)

b) Alegria i calma.

c) Cala gentil:

Oh dolç estatge de bellesa i pau!

Oh dels meus cànctics inefable niu!

El mar lejano:

qué limpio estás entre los pinos!

qué alegre estás sobre los pinos!

qué dulce estás entre los pinos!

d) *La cinta d'arena blanca*: la sorra de la platja és vista pel poeta com una cinta, una llaçada on arribar el mar.

Grans pins hi vessen a copa plena

Olor de bàlsam...

Els pins que són prop de la platja es pengen sobre el mar i l'olor de les seves fulles, de la seva copa es barreja amb l'aigua del mar. Els pins són com una copa que tira el seu aroma dins l'aigua.

e) *Mar de plata*: el mar brilla como la plata con la primera luz del dia, refleja el color blanquecino del alba cuando sale el sol.

Mar de oro: al mediodía el sol brilla con mucha fuerza, el mar parece de oro porque refleja el color del sol.

Mar de rosa: cuando el sol se pone adquiere tonos rojizos y rosados, el mar refleja el color de la tarde, con la puesta del sol.

f) Resposta oberta.

LLENGUA I SOCIETAT**Activitat 5**

a) Significat denotatiu:

Tempesta: forta pertorbació de l'atmosfera acompanyada de vent, pluja, neu i sovint, llamps i trons.

Primavera: estació de l'any que a l'hemisferi nord dura del 21 de març al 21 de juny.

b) Significat connotatiu: són els sentiments o les idees que et suggereixen aquests dos mots. Poden ser molt diversos, depenen de les teves vivències o la teva imaginació.

Activitat 6

La funció poètica. Perquè se centra en la forma estètica del missatge.

Activitat 7

Les figures retòriques són recursos expressius que s'utilitzen per donar força a una idea o sentiment. Són figures retòriques l'al·literació, l'anàfora, la metàfora i la hipèrbole, entre altres.

GRAMÀTICA

Activitat 8

- Porta **d'**entrada **d'**un edifici
- Mamífer carnívor **de** la família dels cànids. És un animal molt intel·ligent **i** fidel **a/ amb** l'home.
- Part compresa **entre** l'espatlla **i** el colze. | Qualsevol **de** les dues extremitats toràciques **de** l'home, especialment la part compresa **entre** l'espatlla **i** la mà.
- Recipient portàtil **de** vidre, **de** material termoplàstic, etc., **de** coll llarg **i** estret, destinat **a** contenir líquids.

Activitat 9

No saber **ni** la **a**.
 Rebre algú **amb** els braços oberts.
 Fer pam **i** pipa.
 Sortir del foc **per** caure a les brases.

Activitat 10

Ser un lobo **con** piel **de** oveja.
 Estar solo **y** abandonado.
 Ser un cuerpo **sin** alma.
 Estar **por** las nubes.

Activitat 11

Hospital, haver, home, hivern, història.

Activitat 12

Hospital, haber, hoy, ayer, hombre, invierno, gafas, historia

LÈXIC

Activitat 13

a) v b) f c) f d) v e) f

Activitat 14

a) És una torre. c) És un paper de fumar.
 b) Té el cor de pedra. d) Té les dents de rata.

Activitat 15

Resposta oberta. Possibles exemples: És valent com un lleó. És ràpid com una centella. És llest com una guilla. És feliç com un gínjol.

SOLUCIONS DE LES ACTIVITATS D'AVAUACIÓ

Activitat 1

- a) ASSAIG
- b) NARRATIVA
- c) LÍRICA
- d) TEATRE
- e) ASSAIG
- f) TEATRE
- g) LÍRICA
- h) NARRATIVA

Activitat 2

Denotació: significat objectiu i concret d'un mot.

Connotació: significat subjectiu d'un mot. Els autors afegeixen als mots que utilitzen nous matisos a partir de les seves vivències, la seva visió personal del món, les seves emocions i sentiments.

Activitat 3

- a) És un text narratiu.
- b) Joaquim Carbó va néixer el 1932 a Caldes de Malavella però ha viscut sempre a Barcelona. S'inicià com a narrador a finals dels anys cinquanta amb narracions realistes amb una bona dosi d'humor (*Els orangutans*, 1967). Vinculat a la revista juvenil *Cavall Fort*, forma part del consell de redacció i desenvolupa una extensa dedicació als llibres per a infants i joves, que alterna amb narracions i novel·les per a adults.
- c) Un jove molt tímid i solitari no gosa parlar ni dir el que pensa, però a les nits mostra la seva autèntica personalitat amb les pintades que escriu a les parets de manera anònima.
- d) El protagonista és un jove adolescent i introvertit, que en el fons és un rebel. L'autor diu que tremolava si el seu pare el renyava, anava amb el cap cot per no haver de parlar amb ningú, no tenia amics, no gosava sortir amb cap noia ni contestar les preguntes del professor a classe.
- e) L'acció es desenvolupa en un barri d'una ciutat qualsevol.
- f) L'acció transcorre als nostres dies. L'autor parla de coses contemporànies: el noi va a l'institut i fa pintades.
- g) El títol es refereix a la cara de la lluna que no podem veure mai. Totes les persones tenim un món interior que no deixem veure als altres.
- h) La majoria de formes verbals estan en pretèrit imperfet d'indicatiu (*es fotia, baixava, atemorien, havia, agradava, creia, s'amagava, obria, era, apareixien*).

Activitat 4

La intenció principal del registre literari és estètica. Crear bellesa artística que provoqui sensacions en els receptors.

Activitat 5

En obres literàries de diferents tipus: teatre, poesia, novel·la, assaig...

Activitat 6

En el de registres formals.

Activitat 7

Yo la miraba pasar **por** las calles **de** mi pueblo **con** sus ropas viejas, **y** le tenía miedo. **Pero**, cuando me llevaron **a** visitarla la encontré buena moza. Sus dientes blanquíssimos se mostraban **en** una sonrisa plena **y** generosa.

Activitat 8

Em sap greu, ja no en tenim **de** vermelles.
 Pensa **en** el compromís que tenim.
 Això ho tindrem enllestit **en** quatre dies.
 S'estima més viatjar **amb** cotxe.
 Això ja ho hem repetit **abans**.
 Se'ls cruspeixen de viu **en** viu.
 Has anat mai **amb** trineu?
 Si us plau, parreu **en** veu baixa.
 Encara no camina, va **de** quatre grapes.
 Aquesta pudor de resclosit **em** mareja.

Activitat 9

Feu atenció **als** senyal **de** trànsit.
 No accediran **a** la nostra petició.
 Es van oblidar **de** canviar la roba **del** lilit.
 Ens van conformar **amb** els nous horaris.
 De seguida es van adonar **de** la gravetat **de** la situació.
 Es va casar **amb** aquell noi de Sabadell.
 Han **de** confiar més **en** nosaltres.
 Tenia molt d'interès **a** conèixer aquella noia.
 No estava d'acord **a** venir tot sol.
 S'hauran acostumat **a** dormir amb el llum encès.

Activitat 10

Porteu tres partits guanyats; **però** heu d'entrenar més.
 No cal que freguis **ni** que treguis la pols.
 Podeu llegir una novel·la **o** una antologia de contes.
 Allò no el va perjudicar, **sinó** tot el contrari.
 No era pas de vidre, **sinó** de plàstic.
 El tren sortirà a les set del matí de Barcelona **i** arribarà a les 12 a València.
 Es va aturar davant de la casa, **però** no va gosar entrar-hi.
 De vegades somniava un canvi de fortuna, **però** no feia res per aconseguir-ho.

Activitat 11

Li han tallat l'hemorràgia.

Els agrada l'orxata de xufla.

No cal que compreu ametlles i cacauets.

Pel seu sant, li regalarem una harmònica.

El va convidar a una subhasta de quadres, però no en va comprar cap.

Si fas aquestes operacions, hauràs de reconèixer el minuend i el subtra-hend.

Tenim el vaixell al port de Maó.

Sabeu calcular l'àrea d'aquest l'hexàgon.

Van aconseguir l'adhesió incondicional dels compromissaris.

En Jaume toca a la filharmònica del Liceu.

Activitat 12

Bella com la lluna —————→ comparació

Bona com un tros de pa —————→ comparació

Cabells d'or —————→ metàfora

Llarg com rius —————→ comparació

Llargues com un dia sense pa —————→ comparació

Suau com el vellut —————→ comparació

Rodona com un plat —————→ comparació

Ulls com ametlles —————→ comparació

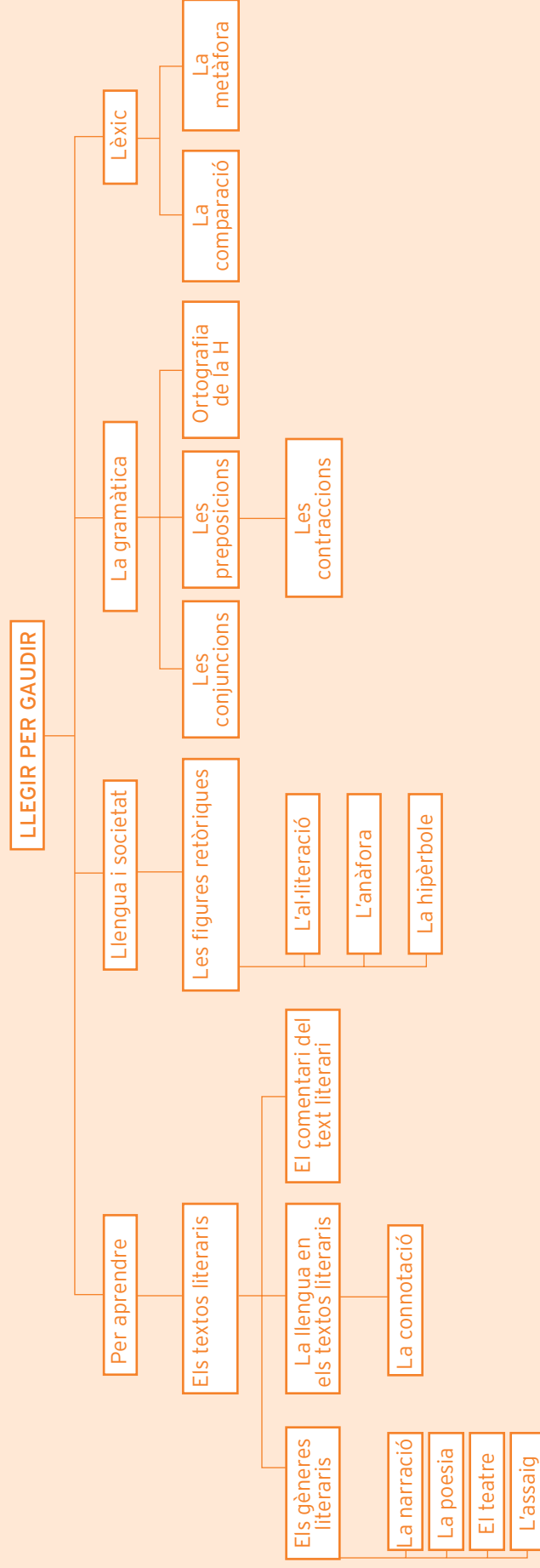
Boqueta de pinyó —————→ metàfora

Perles blanques —————→ metàfora

Blanques com la neu —————→ comparació

Activitat 13

Possibles solucions: *Va brut com un porc. Es comporta com un boig. És bo com un tros de pa. És baixet com un tap de bassa.*

com ho porto?

Què he après i què em falta?

Ara que ja has arribat al final de la unitat només et queda comprovar què has après i adonar-te, si és el cas, d'allò què et queda per aprendre. Omple la graella següent amb Sí / No / A mitges:

Quadre d'autoavaluació

He après a...	Activitats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació	Sí/No/A mitges
Conèixer les diferències bàsiques entre llengua oral i llengua escrita.	1, 2	1	
Identificar els diferents gèneres literaris i els trets més destacats que els caracteritzen.	1, 2, 3	1	
Reconèixer el tipus de llengua que s'utilitza en els textos literaris: la connotació.	4, 5	2	
Conèixer les parts d'un comentari de text literari i saber-ne fer de textos breus i senzills.	4	3	
Identificar el registre literari de la llengua i les seves característiques.	6	4, 5, 6	
Identificar algunes figures retòriques bàsiques.	7	12, 13	
Reconèixer les preposicions i el seu ús.	8, 9, 10	7, 8, 9	
Identificar conjuncions i saber-ne l'ús.	9, 10	7, 10	
Escriure correctament la h.	11, 12	11	
Reconèixer metàfores i comparacions i saber-ne crear.	13, 14, 15	12, 13	

Mòdul comú

Llegir per...

Àmbit de la Comunicació

4

ISBN 84-393-5905-5

9 788439 359050

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar i Família
Direcció General de Formació d'Adults

GRADUÏS
ARA EN SECUNDÀRIA